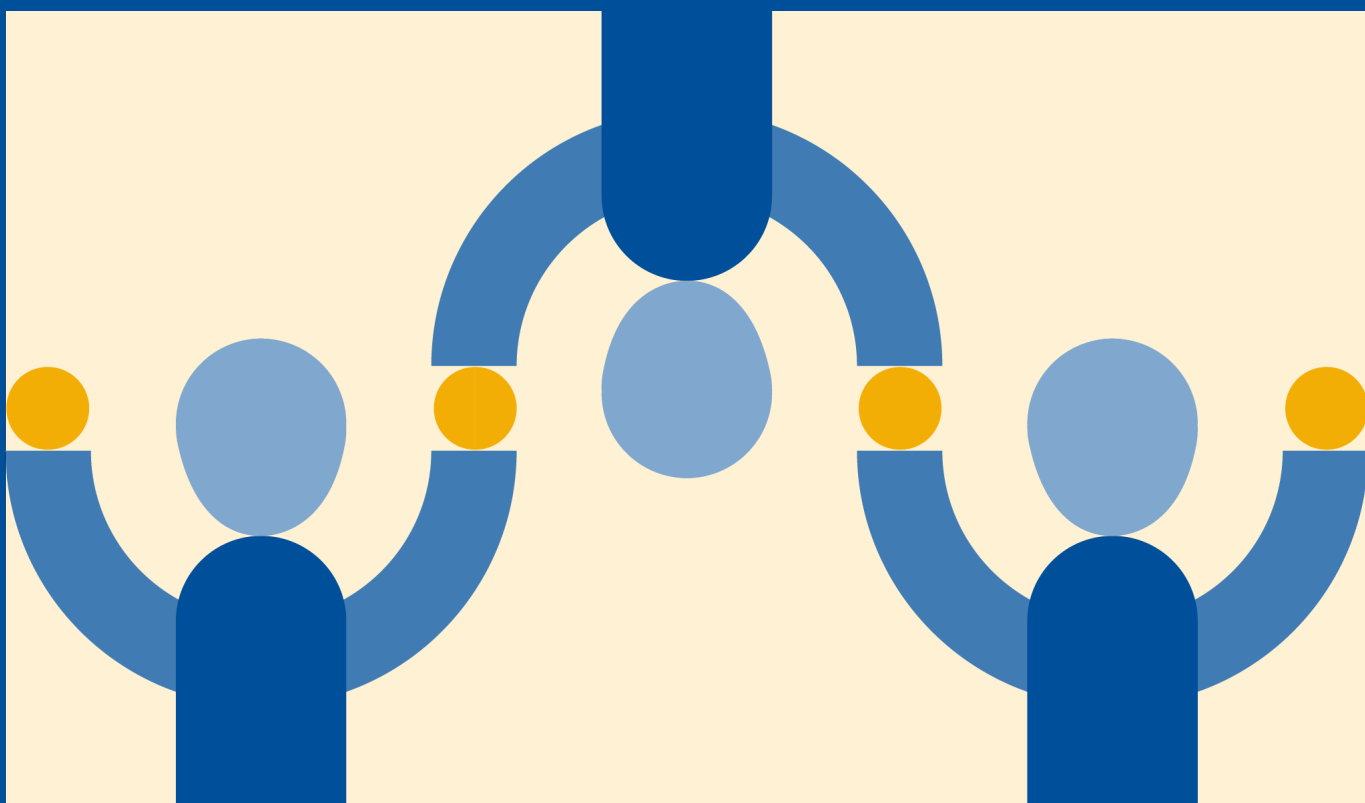

Indsatser til at fremme børn og unges fællesskaber

En litteraturkortlægning

Nanna Høygaard Lindeberg, Tine Louise Mundbjerg Eriksen,
Martin Williams Strandby og Eva Lundstrøm Lademann

VIVE

*Indsatser til at fremme børn og unges fællesskaber
– En litteraturkortlægning*

© VIVE og forfatterne, 2025

e-ISBN: 978-87-7582-395-6

Projekt: 302813

Finansiering: Trivselskommissionen

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

VIVE støtter FN's verdensmål og angiver her, hvilket eller hvilke verdensmål der knytter sig til publikationen.

Forord

De fleste børn og unge i Danmark trives godt, men en række nyere undersøgelser viser, at mistrivsel blandt børn og unge er en stigende udfordring.

Regeringen har nedsat en Trivselskommission, som skal komme med anbefalinger, der kan understøtte børn og unges trivsel, myndiggørelse og livsmod. Trivselskommissionen har henvendt sig til VIVE med et ønske om at få gennemført to litteraturkortlægninger. Dels en kortlægning vedr. fremme af gode fællesskaber hos børn og unge, dels en kortlægning vedr. fremme af børn og unges robusthed og resiliens. De to litteraturkortlægninger er gennemført parallelt og med ensartet metode. Denne rapport indeholder afrapporteringen af litteraturkortlægningen om fremme af gode fællesskaber hos børn og unge.

Rapporten er udarbejdet af projektchef Nanna Høygård Lindeberg, forsker Tine Louise Mundbjerg Eriksen, senioranalytiker Martin Williams Strandby og universitetspraktikant Eva Lundstrøm Lademann. Bibliotekar Anne Nørgaard-Pedersen har forestået litteratursøgningen. Studentermedhjælperne Anna Sofie Agø Thorsen, Alberte Høgh, Marie Hoby Fausbøll og Sigrid Rahbæk Boilesen har bidraget til bl.a. screening af de fremsøgte studier.

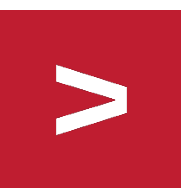
Senioranalytiker Asger Graa Andreasen og forsker Kasper Merling Arendt, der har forestået den anden litteraturkortlægning for Trivselskommissionen, har bidraget med sparring. Seniorforskere Jens Dietrichson, Signe Lynne Boe Rayce og Anne Marie Villumsen har ligeledes bidraget med sparring i design- og analysefasen.

Der har været tilknyttet en sparringsgruppe til projektet. Gruppen bestod af Bjørn Holstein, professor emeritus, Syddansk Universitet, Ida Skytte Jakobsen, lektor, UCL, Katrine Rich Madsen, seniorforsker, Statens Institut for Folkesundhed, Mette Skovgaard Væver, professor, Psykologisk institut, Københavns Universitet og Pernille Darling, ph.d., seniorforsker ved Center for Evidensbaseret Psykiatri. Gruppen har drøftet foreløbige resultater af undersøgelsen. Forfatterne ønsker at takke gruppen for bidraget med sparring og indsigtsfulde faglige refleksioner.

Rapporten er internt kvalitetssikret og har været i eksternt review.

Carsten Strømbæk Pedersen

Forsknings- og analysechef for VIVE Børn og Uddannelse

Indholdsfortegnelse

Hovedresultater	6
Afrapportering	14
1 Indledning	15
1.1 Baggrund	15
1.2 Formål	15
1.3 Undersøgelsens centrale begreber	17
1.4 Metode	19
2 Resultater	21
2.1 Forandringsteori for indsatser til at fremme børn og unges fællesskaber	22
2.2 Indsatser målrettet børn og unges oplevelse af at høre til	24
2.3 Indsatser målrettet ændring af social adfærd hos børn og unge	28
2.4 Indsatser målrettet børn og unges socio-emotionelle læring (SEL)	38
2.5 Begrænset viden om konkrete implementeringsaktiviteter	41
2.6 Forskelle i definitioner og målinger vanskeliggør konklusioner på tværs	42
3 Fire indsatseksempler	44
3.1 KiVa Antibullying Programme	45
3.2 The Pyramid Model for promoting Children's Social-emotional Competence	46
3.3 PATHS (Promoting Alternative Thinking Strategies)	47
3.4 MB College (Mindfulness-Based College)	48
4 Perspektivering	49
4.1 Resultaternes relevans i en dansk kontekst	49
4.2 Opmærksomhedspunkter og begrænsninger i kortlægningen	50
Dokumentation	53
5 Metode	54
5.1 Litteraturkortlægningens tre faser	54

5.2	Fortolkning af effektstørrelser	66
5.3	Beskrivelse af primærstudier	68
5.4	Supplerende beskrivelse af (reviews af) SEL-indsatser	69
5.5	De inkluderede studiers design og kvalitet	70
	Litteratur	74
	Bilag 1 Dokumentation for litteratursøgning	84
	Bilag 2 Inkluderede studier	108
	Bilag 3 Aldersmålgrupper	121

Hovedresultater

De fleste børn og unge i Danmark trives godt, men en række nyere undersøgelser viser, at mistrivsel blandt børn og unge er en stigende udfordring. Studier viser, at fællesskaber har betydning for børn og unges trivsel. Formålet med denne undersøgelse har været at gennemføre en systematisk kortlægning af eksisterende national og international forskningslitteratur om indsatser, der kan fremme gode fællesskaber for børn og unge.

Familien er det helt grundlæggende fællesskab i børn og unges liv og en central udviklingskontekst for børn og unge. I takt med at børn bliver ældre, bliver de fællesskaber, de indgår i, flere og mere komplekse, og fællesskaber med andre børn og unge får en stigende betydning. I denne kortlægning er fokus på udvalgte centrale fællesskaber mellem børn og unge uden for familien i dagtilbud, grundskole, øvrige uddannelsesinstitutioner samt fritids- og foreningsliv.

En række indsatser har positive effekter

Kortlægningen viser, at der er flere indsatser, der med stor sandsynlighed virker opbyggende for børn og unges fællesskaber. Det skal imidlertid også bemærkes, at de inkluderede reviewstudier beskriver en række indsatser, hvor der ikke findes statistisk signifikante effekter. I få underliggende primærstudier er der fundet mindre negative effekter af de afprøvede indsatser, men det er ikke en markant tendens.

På tværs af de inkluderede reviewstudier udpeges følgende overordnede typer af indsatser som effektfulde i relation til forhold, der har betydning for børn og unges gode fællesskaber:

- Indsatser, der involverer hele skolen eller dagtilbuddet. For eksempel indsatser, der er målrettet flere niveauer¹, og som er rettet mod både individ (den enkelte elev eller lærer), gruppe (stue eller klasse) og organisation (skole eller dagtilbud).
- Indsatser, der involverer social interaktion mellem børn og unge uden for undervisningssituationer, evt. i kombination med andre typer af indsatser.
- Indsatser, hvor de fysiske rammer om børn og unges læring eller leg ændres med henblik på at skabe nye muligheder for social og faglig interaktion.

¹ I de engelsksprogede studier anvendes betegnelsen 'multi-level'-indsatser.

- Indsatser, der adresserer curriculum. Eksempelvis indsatser, der arbejder med et fastsat fagligt program eller indhold, herunder fx i relation til børn og unges socio-emotionelle læring.

Der peges i en række af reviewstudierne på, at der bl.a. er behov for mere viden om, hvilken betydning implementeringsforhold har for effekter af indsatserne. Det skal bemærkes, at mens der for nogle af de undersøgte indsatser, fx anti-mobbe-indsatser, foreligger relativt meget dokumentation, er der færre undersøgelser for andre typer af indsatser, fx indsatser vedr. de fysiske rammer, der understøtter fri leg, og forfatterne peger på, at der er behov for flere studier.

At der generelt findes positive effekter af de undersøgte indsatser, er et positivt fund i den forstand, at det peger på, at det er muligt at tilrettelægge indsatser, der kan fremme børn og unges gode fællesskaber med hinanden.

I forhold til en evt. anvendelse af undersøgelsens hovedfund i en dansk kontekst må en vurdering af evt. behov for yderligere indsatser ses i lyset af den eksisterende praksis og indsatser i danske dagtilbud, skoler, uddannelsesinstitutioner og fritidsorganisationer. Det er således relevant at forholde sig til, i hvilken grad de indsatser, der er undersøgt i de identificerede studier, allerede er en del af praksis i danske dagtilbud, skoler, uddannelsesinstitutioner og fritidsorganisationer.

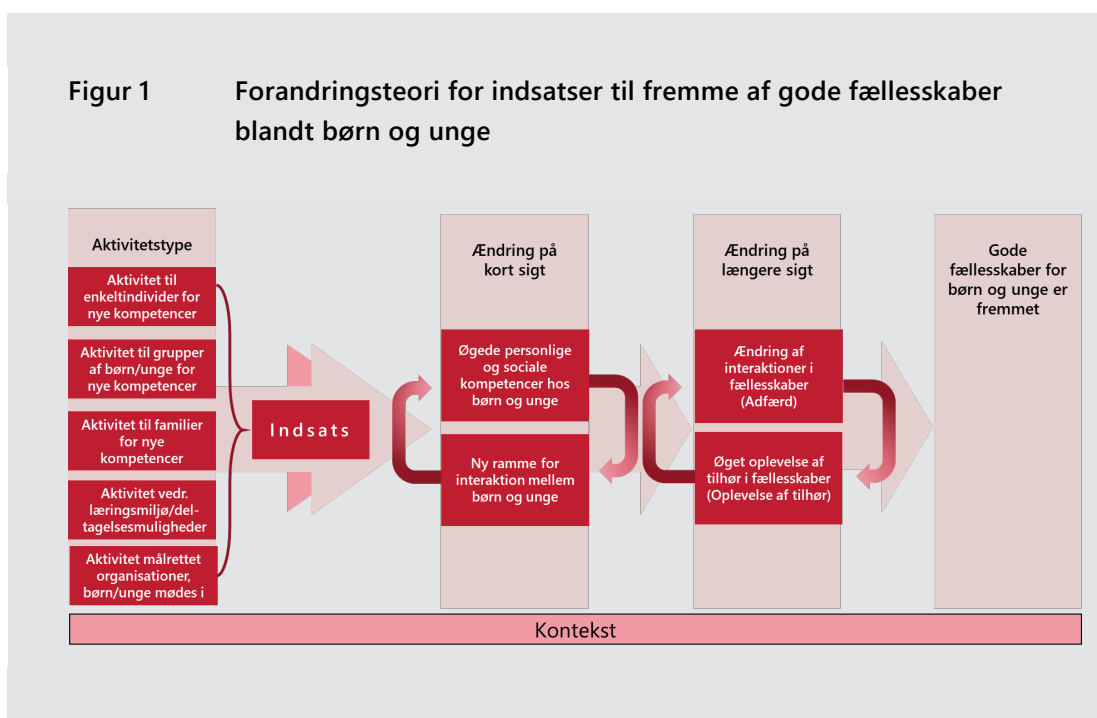
I relation til de konkrete indsatser, der er afprøvet i andre lande og afrapporteret i de inkluderede reviewstudier, er der endvidere behov for en vurdering af, hvordan disse kan passe til/kan tilpasses en dansk pædagogisk/didaktisk kontekst.

Tre udfaldsmål i fokus i reviewstudierne

De 14 reviewstudier, der ligger til grund for analysen, undersøger tre hovedtyper af udfaldsmål vedr. børn og unges fællesskaber:

- Børn og unges oplevelse af at høre til
- Børn og unges sociale adfærd i fællesskaber
- Børn og unges socio-emotionelle læring (SEL).²

Disse tre hovedtyper fremgår også af Figur 1. Figuren er en forandringsteori, vi har udarbejdet for at opsummere de antagelser om virkning af de undersøgte indsatser samt fundene, der fremgår af de inkluderede reviewstudier.

Kilde: VIVE.

² Socio-emotionel læring kan ikke isoleret set forstås som "gode fællesskaber", som er det fænomen, vi har fokus på i undersøgelsen. Men dimensioner af socio-emotionel læring er forbundet til gode fællesskaber for børn og unge. Samtidig indgår socio-emotionel læring og indsatser og udfaldsmål relateret til socio-emotionel læring i en række indsatser, der er forbundet til gode fællesskaber for børn og unge. På den baggrund har vi inkluderet reviewstudier med fokus på socio-emotionel læring i kortlægningen.

Yderst til højre i Figur 1 er de ændringer på lang sigt (udfaldsmål), som det ønskes af opnå med den givne indsats illustreret. I dette tilfælde 'gode fællesskaber for børn og unge er fremmet'.

'Ændring på længere sigt', der bidrager hertil, kan dels være, at indsatserne skaber flere og/eller mere positive interaktioner mellem børn og unge, dels at børn og unge i højere grad oplever at være en del af et fællesskab. Vi anskuer disse to udfaldsmål som gensidigt påvirkelige.

'Ændring på kort sigt' kan bidrage til at opnå de langsigtede ændringer. Det kan dreje sig om ændringer i relation til udvikling af rammerne for børn og unges interaktion med hinanden og/eller udvikling af børn og unges personlige og sociale kompetencer. Vi anskuer disse to udfaldsmål som gensidigt påvirkelige.

Endelig finder indsatser og børn og unges interaktioner sted i konkrete (kulturelle) kontekster, der kan have en betydning for virkningen af indsatserne mv. Kulturelle kontekster refererer til de samfund og miljøer, hvor børn og unge lever, og som påvirker deres daglige liv og udvikling. Disse kontekster omfatter sociale normer, værdier, institutioner mv. Dette er illustreret ved figurens nederste vandrette bjælke.

De individuelle inkluderede reviewstudier beskæftiger sig med forskellige elementer af forandringsteorien. Nogle reviewstudier undersøger udfaldsmål, der vedrører forandringer på længere sigt, andre undersøger udfaldsmål af forandringer på kortere sigt. Nogle reviewstudier præsenterer relativt detaljeret viden om aktiviteter i de indsatser, der fører til de undersøgte udfald, mens andre indeholder mere sparsom viden herom. Denne variation afspejles i vores analyser.

Indsatser målrettet børn og unges oplevelse af at høre til

Et reviewstudie af børn og unges oplevelse af at høre til på deres skole konkluderer, at oplevelsen af **skoletilhør** kan styrkes gennem de indsatser, der er undersøgt i de inkluderede primærstudier. Forfatterne peger på, at indsatser, som var tilrettelagt på en måde, der inkluderede hele skolen (frem for enkeltgrupper eller klasser), samt indsatser målrettet curriculum var effektive i relation til at styrke elevernes oplevelse af at høre til på skolen.

Et reviewstudie om **ensomhed** blandt universitetsstuderende finder, at indsatser målrettet reduktion af ensomhed er mest effektive, når de involverer social interaktion blandt de studerende. Mens indsatser som psyko-edukation og refleksive øvelser i mange tilfælde ser ud til at reducere ensomhed, er det typisk, når de kombineres med social interaktion, at de er mest effektive.

Indsatser målrettet børn og unges sociale adfærd

I et reviewstudie vedr. **skolemiljø**³ finder forfatterne, at indsatser målrettet positiv adfærd og støtte, der omfatter hele skolen⁴, samt indsatser, der understøtter elevernes socio-emotionelle læring, har positive effekter.

Forfatterne til et reviewstudie af skolebaserede **anti-mobbe-indsatser** konkluderer, at en række indsatser er effektive både i forhold til at reducere andelen af elever, der mobber, og andelen, der udsættes for mobning. Blandt de mest effektive af de undersøgte indsatser er indsatser, der målrettes flere niveauer i skolen: den enkelte elev eller lærer, klassen, hele skolen samt lokalområdet.

I et reviewstudie, der undersøger effekter af indsatser til fremme af **venskaber** blandt børn og unge, finder forfatterne positive effekter af de undersøgte indsatser i relation til børn og unges trivsel.

Reviewstudier, der undersøger indsatser, der har fokus på **sportsaktiviteter** for børn og unge, **naturbaseret undervisning** samt **fysiske rammer, der understøtter børns frie leg**, finder positive effekter af indsatserne i relation til børn og unges pro-sociale adfærd.

Indsatser målrettet børn og unges socio-emotionelle læring

Indsatser målrettet børn og unges **socio-emotionelle læring** er i reviewstudierne typisk målrettet alle børn i dagtilbud eller skole. Reviewstudierne finder positive effekter af indsatser målrettet børn og unges socio-emotionelle læring i relation til bl.a. social bevidsthed og relationskompetencer, relationer til venner og klassekammerater og skolemiljø.

³ Skolemiljø defineres af forfatterne som et begreb med tre dimensioner: 1) engagement, der refererer til kvaliteten af relationer mellem individer i og omkring skolen, 2) sikkerhed, herunder fx fravær af mobning, og 3) miljø, herunder fysiske omgivelser, lærer-elev-ratio mv.

⁴ I reviewstudiet anvendes betegnelsen 'School Wide Positive Behavior Interventions and Support (SWPBIS)'.

Variation i indsatser for forskellige aldersgrupper

Der er stor forskel på interaktionerne i de fællesskaber, som børn og unge i alderen 0-25 år indgår i, og på rammerne omkring fællesskaberne. I forlængelse heraf er der også en naturlig forskel på de indsatser, der er undersøgt i de inkluderede review-studier. Nogle kan tilpasses en bredere aldersgruppe end andre. Eksempelvis kan anti-mobbe-indsats KiVa⁵ anvendes til børn og unge i grundskolen, til de er 18 år.

Vi finder ikke undersøgelser af alle områder og indsatstyper for alle aldersgrupper. Generelt er der flest af de inkluderede reviewstudier, som behandler indsatser afprøvet på børn og unge i grundskolealderen.

Opmærksomhedspunkter

De inkluderede reviewstudier indeholder viden om en række indsatser af relevans for børn og unges fællesskaber. Der er imidlertid også en række centrale forhold, der ikke findes viden om i reviewstudierne, og som er relevante i relation til evt. afprøvning af indsatser til fremme af børn og unges fællesskaber.

For så vidt angår anvendelse af rapportens resultater i en evt. praksisudvikling, er det således væsentligt at bemærke, at de undersøgte indsatser er målrettet forskellige dimensioner af børn og unges fællesskaber. Hvilken type af indsats, der evt. ville være relevant at afprøve, afhænger af den konkrete kontekst samt styrker og udfordringer i det eksisterende fællesskab. Det er endvidere væsentligt at bemærke, at det ikke med afsæt i denne undersøgelse er muligt at udpege én type indsats, der er den mest virksomme, da de undersøgte studier ikke giver mulighed for at drage denne type af konklusioner.

Effekter af forskellige indsatstyper kan ikke sammenlignes

Som følge af de inkluderede studiers karakter og de forskellige udfaldsmål, der er anvendt i undersøgelse af de respektive indsatser, er det generelt ikke muligt at konkludere, hvorvidt nogle indsatstyper er mere effektive end andre.

⁵ KiVa (Kiusaamista Vastaan)* er en skolebaseret anti-mobbe-indsats udviklet i Finland, der retter sig mod hele skolen. Se afsnit 3.1.

Vi finder ikke studier af effekten af "strukturelle" indsatser på fællesskaber og relationer

De 14 inkluderede reviewstudier undersøger det, som kan kaldes faglige indsatser. Vi finder ingen undersøgelser af strukturelle tiltag, på trods af at søgningen (også) har været tilrettelagt herefter. Strukturelle indsatstyper er undersøgt på andre områder, og vores manglende fund om det er givetvis en konsekvens af kortlægnings inklusionskriterier, fx at vi har fokus på *fællesskaber og relationer* som udfaldsmål frem for *faglige resultater*.

Effekter på lang sigt er typisk ikke undersøgt

På tværs af de 14 reviewstudier finder vi ikke underliggende primærstudier, der måler udfaldsmål på lang sigt (mere end 1 år efter implementering af indsatserne). Dette diskuteres i flere reviewstudier. Det er derfor ikke muligt at konkludere, om de effekter, der findes af de undersøgte indsatser, er vedvarende eller midlertidige, samt om der er effekter, der ikke er målbare på kort sigt, men kunne vise sig ved langsigtede målinger.

Begrænset information om implementering og mulig tilpasning til dansk kontekst

Der er på tværs af de 14 reviewstudier relativt begrænset information om, hvordan de undersøgte indsatser er implementerede, og det er et fåtal af reviewstudierne, der beskriver børn, unge, pædagogisk personale og familiers oplevelse af indsatserne, herunder af overensstemmelse med øvrig faglig og didaktisk praksis, muligheder for at udøve fagligt skøn mv. Studierne er således ikke direkte handlingsanvisende i forhold til praksisudvikling.

Danske dagtilbud, skoler, uddannelsesinstitutioner og fritidsorganisationer arbejder i dag med at fremme gode fællesskaber for børn og unge, der færdes i dem, jf. også bestemmelser i den lovgivning, der regulerer områderne. I nogle dagtilbud og skoler tager arbejdet afsæt i indsatser, der er undersøgt i de primærstudier, der indgår i de 14 reviewstudier, andre steder arbejdes med andre tilgange. Der foreligger imidlertid ikke systematisk viden om omfanget og karakteren af det allerede eksisterende arbejde, og hvordan det fungerer. Dette vil være værdifuld information i relation til en vurdering af behovet for evt. yderligere indsatser. Der vil endvidere være behov for en analyse af, hvordan de undersøgte indsatser passer til/kan tilpasses en dansk pædagogisk/didaktisk kontekst.

Fakta om undersøgelsen

Litteraturkortlægningen i denne rapport er gennemført som en Rapid Evidence Assessment (REA), hvor viden inden for et afgrænset område (indsatser til at fremme resiliens) er fremsøgt og analyseret over en relativt kort tidsperiode (3-6 måneder).

I alt 2.502 potentielt relevante studier er blevet screenet via titel og abstract og derefter via en fuldtekstlæsning af studierne. Af disse samt med afsæt i citation tracking er 37 systematiske reviews og meta-analyser, som møder alle inklusionskriterier.

Der er taget afsæt i 14 af disse reviewstudier ved udarbejdelse af rapportens tværgående analyse. I de 14 reviewstudier indgår tilsammen 988 primærstudier. Analysen præsenteres som en narrativ syntese, hvor fokus er på de hovedfortællinger, som går på tværs.

Ud af de primærstudier, der indgår i de 14 reviewstudier, har vi udvalgt fire primærstudier af konkrete eksempler på indsatser til fremme af gode fællesskaber blandt børn og unge.

> **Afrapportering**

1 Indledning

1.1 Baggrund

De fleste børn og unge i Danmark trives godt, men en række nyere undersøgelser viser, at mistrivsel blandt børn og unge er en stigende udfordring. Der er fx siden 2009 på flere aspekter af trivsel sket en gradvis stigning i andel af børn og unge, der trives mindre godt/ikke trives (Ottosen et al., 2022), og den nyeste udgave af Skolebørnsundersøgelsen viser, at et stort mindretal af de ældste skolebørn mistrives og har mentale helbredsproblemer (Madsen et al., 2023).

Vi kender ikke alle årsager til stigningen i mistrivsel hos børn og unge, men en række studier viser, at fællesskaber har betydning for børn og unges trivsel, og gode fællesskaber bliver ofte nævnt som en del af løsningen på at imødegå den stigende mistrivsel blandt børn og unge (Ehsan, Klaas, Bastianen & Spini, 2019; Knoop, Viskum, & Lindskov, 2017; Wahlström et al., 2021). Eksempelvis udforsker en nyere undersøgelse det organiserede fritidsfællesskab og identificerer centrale elementer i fællesskabet, der kan bidrage til at gøre en positiv forskel for unges mentale sundhed (Sundhedsstyrelsen, 2023).

Regeringen har nedsat en Trivselskommission, som skal komme med anbefalinger, der kan understøtte børn og unges trivsel, myndiggørelse og livsmod. Trivselskommissionen har henvendt sig til VIVE med et ønske om at få gennemført en litteraturkortlægning om fremme af gode fællesskaber hos børn og unge.

1.2 Formål

Formålet med denne undersøgelse har været at gennemføre en systematisk kortlægning af eksisterende national og international forskningslitteratur om indsatser, der kan fremme gode fællesskaber for børn og unge.

I litteraturkortlægningen frembringes for det første et overblik over eksisterende systematiske reviewstudier, som belyser potentielle effekter af indsatser til at fremme gode fællesskaber hos børn og unge. For det andet præsenteres der med afsæt i primærstudier eksempler på fire konkrete indsatser til fremme af gode fællesskaber.

Familien er det helt grundlæggende fællesskab i børn og unges liv og en central udviklingskontekst for børn og unge (Holstein et al., 2021). I takt med, at børn bliver

ældre, bliver de fællesskaber, de indgår i, flere og mere komplekse, og fællesskaber med andre børn og unge får en stigende betydning. Da det ikke har været muligt at belyse samtlige relevante fællesskaber for børn og unge i litteraturkortlægningen, er kortlægningens fokus afgrænset til udvalgte centrale fællesskaber mellem børn og unge uden for familien, jf. Boks 1.1.⁶

Boks 1.1 Litteraturkortlægningens formål

Formålet med litteraturkortlægningen er at undersøge:

Hvordan gode fællesskaber hos børn og unge i alderen 0-25 år fremmes i:

- Dagtilbud
- Grundskole
- Øvrige uddannelsesinstitutioner
- Fritids- og foreningsliv.

Gode fællesskaber

Gode fællesskaber og relationer er fællesskaber, der fremmer børns og unges trivsel. Se endvidere afsnit 1.3.2.

Indsatser

Kortlægningen inkluderer såvel indikerede/målrettede indsatser, universelle indsatser og indsatser forstået som nationale eller lokale samfundsinvesteringer, jf. afsnit 1.3.3.

⁶ Vi har endvidere afgrænset kortlægningen til ikke at omfatte digitale fællesskaber. For en nyere kortlægning af disse se Fynbo m.fl., 2023.

1.3 Undersøgelsens centrale begreber

1.3.1 Fællesskaber og relationer

At indgå i et fællesskab er et af menneskets grundlæggende psykologiske behov, og opfyldes det ikke, kan det have negative konsekvenser for vores kognitive, psykosociale og mentale udvikling, helbred og trivsel (Baumeister & Leary, 1995). Flere definitioner af børns trivsel beskriver social trivsel, herunder børns relationer til venner og familie, deltagelse i fællesskaber og social støtte, som et centralt domæne (Pollard & Lee, 2003). Ligeledes pointerer Hay, Payne & Chadwick (2004), at børns relationer til andre børn og deres bredere sociale netværk er afgørende for deres psykosociale udvikling. At være en del af et fællesskab og føle, at man hører til, kan således forstås som trivsel i sig selv, men kan også være en forudsætning for, at mennesker kan trives (Baumeister & Robson, 2021; Braun, 2019; Hagerty et al. 1992; Ma, 2003; Vandenbussche & De Schauwer, 2018).

Et trygt og stimulerende opvækstmiljø med forældre, der er sensitive over for barnets behov, er afgørende for kvaliteten af relationen mellem forældre og barn, som har afgørende betydning for barnets mentale udvikling og trivsel (Holstein et al., 2021).

Uden for familiens rammer øver børn sig i at være en del af et fællesskab, lige fra de starter i vuggestue eller dagpleje. I takt med, at børn bliver ældre, bliver de fællesskaber, de skal forholde sig til, flere og mere komplekse, og en række fysiske og digitale fællesskaber i og uden for familien har betydning for børn og unges udvikling og trivsel.

Deltagelse i fællesskabet og følelsen af at være en del af et fællesskab

Der er både en objektiv og en subjektiv dimension af det at indgå i et fællesskab, og indsatser kan have til formål at understøtte enten en objektiv dimension, en subjektiv dimension eller begge dimensioner af at indgå i et fællesskab. Deltagelse i fællesskaber kan således måles på forskellige parametre: som faktisk deltagelse i fx fritidsaktiviteter, netværk målt via venskabsbånd (friendship ties) mv. eller som individets opfattelse af at være en del af et fællesskab via begreber som 'sense of belonging', 'sense of community' mv. Begge dimensioner af deltagelse falder inden for kortlægningens fokus.

1.3.2 Gode fællesskaber

Formålet med litteraturkortlægningen er at undersøge, hvordan **gode** fællesskaber hos børn og unge fremmes, jf. Boks 1.1. Defineres gode fællesskaber og relationer

som fællesskaber og relationer, der fremmer børn og unges trivsel, vil det med udgangspunkt i fx WHO's forståelse af trivsel betyde, at et godt fællesskab/en god relation bidrager til en generel tilstand af trivsel og velbefindende⁷. Følger man OECD's PISA-undersøgelser af skolens betydning for bl.a. elevtrivsel, vil det gode fællesskab (i skolen) fx kunne fremme elevernes alsidige udvikling kognitivt og psykologisk (OECD, 2019).

Selvom fællesskab og relationer, som det fremgår ovenfor, oftest kædes sammen med noget positivt, kan forståelsen af det gode fællesskab afhænge af konteksten, individet befinder sig i, eller det udfald, man er interesseret i. For eksempel kan man forestille sig, at en indsats, der har til formål at øge social interaktion i en skoleklasse, både øger fællesskabsfølelsen i klassen og samtidig skaber mere uro i klassen. Endvidere kan nogle typer af fællesskaber, fx kriminelle fællesskaber, ikke ansues som "gode fællesskaber" fra et samfundsmæssigt perspektiv, selvom de for individet kan være meningsfulde.

Det kan således være vanskeligt præcist at afdække, hvorvidt et fællesskab er et **godt** fællesskab. Det kræver, at vi kan identificere de afledte effekter af et fællesskab/en interaktion. Med det valgte fokus på børn og unges fællesskaber i dagtilbud, skole/uddannelse og fritid har vi imidlertid fokus på arenaer i børn og unges liv, som ud over deres familiebaggrund ifølge forskning er vigtige for deres udvikling og deltagelse i samfundet. Indsatser målrettet deltagelse i de inkluderede fællesskaber kan således som udgangspunkt antages at understøtte positive fællesskaber. Se evt. Bilag 1, hvor søgestrategi og søgeord er detaljeret beskrevet.

1.3.3 Indsatser og effekter

I undersøgelsen anlægges en bred forståelse af indsatser, der både omfatter målrettede og skræddersyede indsatser, som har til formål at fremme børn og unges gode fællesskaber, men også indsatser forstået som nationale eller lokale samfundsinvesteringer (fx to-voksen-ordninger i skolen eller investeringer i at reducere klassestørrelse).

Effekten af en indsats er en kausal sammenhæng mellem indsats og observerede ændringer. Afrapportering af de undersøgte indsatseres resultater er typisk standardiserede, så de præsenteres som en såkaldt 'effektstørrelse'. Der er ingen faste definitioner af, hvornår effektstørrelser defineres som 'små' eller 'store'. Det varierer i forhold til fagområdet og typen af indsatser. Metastudier af indsatser, der arbejder

⁷ I WHO-5 målt som generelt "positive oplevelser" inden for de seneste uger (Sundhedsstyrelsen, 2017).

med fællesskaber, finder typisk effektstørrelser op til 0,20. Læs evt. yderligere om effektstørrelser i afsnit 5.2.

1.3.4 Målgruppen af børn og unge

Da Trivselskommissionen har fokus på almengruppen af børn og unge i alderen 0-25 år, inkluderer vi i kortlægningen universelle indsatser for denne aldersgruppe samt indsatser målrettet subgrupper, men hvor udfaldsmål af indsatsen også måles på almengruppen af børn eller unge. For eksempel kan en indsats på klasseniveau være målrettet børn med specifikke behov, mens udfaldsmål er målt både på individer, der modtager en særlig indsats, og øvrige elever i klassen.

1.4 Metode

Dette afsnit indeholder en kortfattet sammenfatning af undersøgelsens metode. I Kapitel 5 findes en mere detaljeret gennemgang og diskussion af den valgte metode samt diskussion af opmærksomhedspunkter og begrænsninger i kortlægningen.

Litteraturkortlægningen er gennemført som en 'Rapid Evidence Assessment', hvor man inden for en kortere tidshorisont søger at fremfinde hovedparten af den eksisterende relevante litteratur inden for et afgrænset tema (Varker et al., 2015). Der anvendes en systematisk tilgang til litteratursøgningen, hvilket indebærer, at der på forhånd er opstillet søgetermer samt inklusions- og eksklusionskriterier for søgningen, hvilket sikrer en målrettet og gennemsigtig søgeproces. Litteraturkortlægningens fokus er studier (meta-analyser, forskningskortlægninger og systematiske reviews), som har udfaldsmål, der understøtter gode fællesskaber, som er det udfaldsmål, der er ønske om at nå.

Kortlægningen belyser centrale forhold vedr. børn og unges fællesskaber, men det skal samtidig bemærkes, at en række andre forhold end de, der er undersøgt i studier, der lever op til kortlægningens inklusionskriterier, har betydning for børn og unges trivsel og fællesskaber. Inklusionskriterierne medfører fx, at relevant viden fra fx studier med teoretisk og/eller udelukkende kvalitativt fokus ikke indgår i kortlægningen.

Der er gennemført litteratursøgning i 14 databaser.⁸ De fremsøgte studier er indledningsvist screenet systematisk via titel og abstracts i forhold til inklusions- og eksklusionskriterierne. Herefter har vi beholdt de reviewstudier, der har forholdt sig til de underliggende primærstudiers kvalitet gennem enten en Risk of Bias-vurdering

⁸ Se Kapitel 5 for den fulde oversigt over databaser samt søgeprotokol.

(RoB)⁹ eller en anden form for kvalitetsvurdering af de primærstudier, der indgår i reviewstudierne.

Endelig er der gennemført fuldttekstscrening af de reviewstudier, som blev vurderet relevant efter titel- og abstract-screening og kvalitetsvurdering. Yderligere tre studier blev identificeret gennem citation snowballing.¹⁰

I alt 37 reviewstudier levede op til de opsatte inklusionskriterier. Det har inden for projektets rammer været muligt at tage afsæt i 14 af disse studier i den tværgående analyse. Kriterierne for udvælgelsen af studier til analyse har været:

- Reviewstudiets udgivelsestidspunkt. Nyere studier prioriteres over ældre, idet det forudsættes, at nyere reviewstudier sandsynligvis vil indeholde fund fra ældre reviewstudier.
- Reviewstudiets fokus og målgruppe. Studier udvælges, så der sikres videst mulig bredde, for så vidt angår den aldersgruppe og de arenaer for fællesskaber, studierne vedrører.
- Reviewstudiets metodiske kvalitet, herunder de underliggende primærstudiers metode.

Et inklusionskriterium for reviewstudierne er, at reviewstudiet har foretaget en systematisk kvalitetsvurdering/risiko for bias-vurdering af de inkluderede primærstudier. Primærstudierne er som hovedregel lodtrækningsforsøg¹¹. Disse inklusionskriterier medfører, at en bredere litteratur er sorteret fra i søgningsprocessen. Kvaliteten af inkluderede studier vurderes derfor samlet set som moderat høj set i lyset af den generelle litteratur. Bilag 2 indeholder en oversigt over de 14 studier, der er udvalgt.

⁹ Risk of Bias henviser til sandsynligheden for, at elementer i studiedesignet eller gennemførelsen af studiet vil give vildledende resultater.

¹⁰ Denne proces bestod af en gennemlæsning af de inkluderede studiers litteraturliste samt identifikation af potentielt relevante studier, som er udgivet efter det inkluderede studie, og som henviser til dette studie.

¹¹ Enkelte reviewstudier inddrager resultater fra primærstudier, som ikke er rene lodtrækningsforsøg.

2 Resultater

I dette afsnit præsenteres hovedresultaterne fra de inkluderede reviewstudier af indsatser, der fremmer gode fællesskaber hos børn og unge.

Centrale fund

Flere af de undersøgte indsatser virker med stor sandsynlighed opbyggende for børn og unges fællesskaber.

Indsatser, som fremhæves som effektfulde, er karakteriserede ved at:

- Være målrettet både individ (det enkelte barn), gruppe (stue eller klasse) og organisation (skole eller dagtilbud)
- Involvere social interaktion evt. suppleret med andre typer af indsatser
- Ændre fysiske rammer med henblik på at skabe nye muligheder for faglig og social interaktion
- Indeholde et fast program eller indhold, fx vedr. børn og unges socio-emotionelle læring (SEL).

Tre hovedtyper af udfaldsmål vedr. børn og unges fællesskaber er i fokus i reviewstudierne:

1. Børn og unges oplevelse af at høre til
2. Børn og unges sociale adfærd i fællesskaber
3. Børn og unges socio-emotionelle læring.

Gennemgangen af resultaterne præsenteres som en narrativ syntese. Det vil sige, at der lægges særlig vægt på de fortællinger og tematikker, der træder frem (eller ikke træder frem) på tværs af de 14 systematiske reviewstudier (Popay et al., 2006). Vægten lægges ikke blot på, hvad den overordnede effekt af indsatserne er, men i lige så høj grad variationen i resultater, metoder, implementering og indsatstyper.

Afrapporteringen af resultater er struktureret omkring følgende seks tematiserede fortællinger:

1. En overordnet forandringsteori, der opsummerer de antagelser om virkning af de undersøgte indsatser, der er indlejret i reviewstudierne
2. Indsatser målrettet børn og unges oplevelse af at høre til
3. Indsatser målrettet børn og unges adfærd
4. Indsatser målrettet børn og unges socio-emotionelle kompetencer
5. Begrænset viden om implementering af de undersøgte indsatser
6. Forskelle i definitioner og målinger vanskeliggør konklusioner på tværs.

Afsnittet er baseret på 14 systematiske reviewstudier, hvori der tilsammen indgår 988 primærstudier.¹² Der er en væsentlig variation mellem reviewstudierne i relation til antallet af underliggende primærstudier: I det største reviewstudie indgår 424 primærstudier, og i det mindste indgår 5 primærstudier.

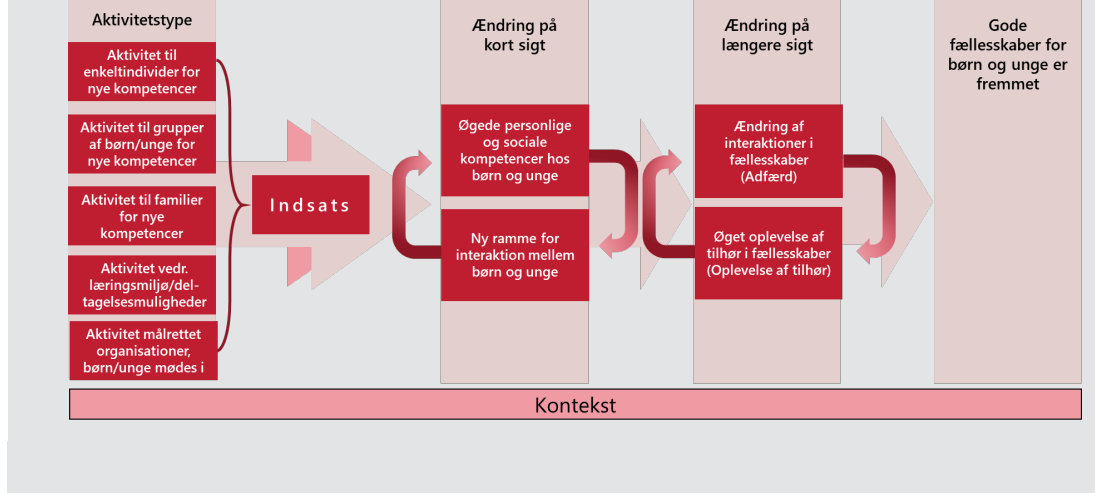
2.1 Forandringsteori for indsatser til at fremme børn og unges fællesskaber

Med afsæt i de 14 reviewstudier, der indgår i den narrative syntese, har vi udarbejdet en overordnet forandringsteori (Dahler-Larsen, 2013; Funnell & Rogers, 2011; Patton, 2008). Forandringsteorien illustrerer, hvordan de indsatser, der undersøges i reviewstudierne, overordnet set tænkes at fremme børn og unges gode fællesskaber gennem forskellige virkningskæder.¹³ Forandringsteorien fremgår af Figur 2.1.

¹² Nogle primærstudier kan optræde i flere reviewstudier.

¹³ Forandringsteori kendes også under andre navne, fx 'programteori', 'theory of change', 'indsatsteori', 'interventionslogik', 'logiske modeller' osv. For en introduktion henvises til Funnell & Rogers (2011); Patton (2008).

Figur 2.1 Forandringsteori for indsatser til fremme af gode fællesskaber blandt børn og unge

Kilde: VIVE.

Yderst til højre i Figur 2.1 er de ændringer på lang sigt (udfaldsmål), som det ønskes af opnå med den givne indsats illustreret. I dette tilfælde gode fællesskaber blandt børn og unge.

Ændringer på længere sigt, der bidrager hertil, kan dels være, at indsatserne skaber flere og/eller mere positive interaktioner mellem børn og unge, dels at børn og unge i højere grad oplever at være en del af et fællesskab. Disse er gensidigt forbundet, da karakteren og hyppigheden af børn og unges interaktioner har betydning for deres oplevelse af tilhør – og omvendt. Dette er illustreret i kolonne to fra højre i figuren ('Ændring på længere sigt').

Ændringer på kortere sigt kan bidrage til at opnå de langsigtede ændringer. Det kan dreje sig om ændringer i relation til udvikling af rammerne for børn og unges interaktion med hinanden (fx ved tilpasning af læringsmiljø i skolen eller deltagelse i sportsaktivitet) og/eller igennem en udvikling af børn og unges personlige og sociale kompetencer (fx gennem undervisningsforløb med fokus på at forstå og håndtere egne følelser), jf. 2. kolonne fra venstre i Figur 2.1 ('Ændring på kort sigt'). Vi anskuer disse to mellemliggende udfaldsmål som gensidigt påvirkelige, da rammerne for deltagelse, som børn og unge tilbydes, kan påvirke deres personlige og sociale kompetencer, og øgede sociale og personlige kompetencer kan omvendt påvirke rammerne for deltagelse. Gibson, Cornell og Gill (2017) understreger fx, hvordan børn igennem leg og interaktion udvikler sociale kompetencer. I figuren er denne gensidighed illustreret med to mørkerøde pile.

De indsatser, der igangsættes med henblik på at fremme gode fællesskaber for børn og unge, kan være af forskellig karakter, og aktiviteter i indsatserne kan være målrettet en eller flere af følgende:

- Børn og unge direkte
- De fagprofessionelle omkring børnene/de unge eller børnenes/de unges familier
- De læringsmiljøer og organisationer, der udgør rammerne om de fællesskaber, børnene/de unge indgår i, jf. yderste venstre kolonne i Figur 2.1 ('Aktivitetstype').

Endelig finder indsatser og børn og unges interaktioner sted i konkrete organisatoriske og kulturelle kontekster, der kan have en betydning for virkningen af indsatserne. Kulturelle kontekster refererer til de samfund og miljøer, hvor børn og unge lever, og som påvirker deres daglige liv og udvikling. Disse kontekster omfatter sociale normer, værdier, institutioner mv. Dette er illustreret ved figurens nederste vandrette bjælke.

De individuelle inkluderede reviewstudier beskæftiger sig med forskellige elementer af forandringsteorien. Nogle reviewstudier undersøger udfaldsmål, der vedrører forandringer på længere sigt, andre undersøger udfaldsmål af forandringer på kortere sigt. Nogle reviewstudier præsenterer relativt detaljeret viden om aktiviteter i de indsatser, der fører til de undersøgte udfald, mens andre indeholder mere sparsom viden herom. Denne variation afspejles i vores analyser nedenfor.

2.2 Indsatser målrettet børn og unges oplevelse af at høre til

To af de 14 reviewstudier undersøger indsatser målrettet udfaldsmål vedr. børn og unges oplevelse af at høre til i fællesskaber. Henholdsvis oplevelsen af skoletilhør og oplevelsen af ensomhed.

Reviewstudierne indeholder både primærstudier, der finder effekter af afprøvede indsatser, og primærstudier af indsatser, hvor der ikke findes effekter. Forfatterne udpeger følgende overordnede typer af indsatser som effektfulde i forhold til børn og unges oplevelse af at høre til:

- Indsatser, der involverer hele skolen (Allen et al., 2022)
- Indsatser, der adresserer curriculum (Allen et al., 2022)
- Indsatser, der involverer social interaktion mellem de unge, evt. i kombination med andre typer af indsatser (Ellard, Dennison & Tuomainen, 2023).

Der peges endvidere på, at der bl.a. er behov for mere viden om indsatsernes implementeringsforhold.

I det følgende beskrives fund fra studier af indsatser målrettet børn og unges skoletilhør og indsatser målrettet børn og unges oplevelse af ensomhed nærmere.

2.2.1 Oplevelse af skoletilhør

Et reviewstudie af Allen m.fl. har fokus på indsatser, der har til formål at fremme elevernes oplevelse af at høre til på skolen. Målgruppen er børn og unge i alderen 12-18 år (Allen et al., 2022).

Allen m.fl. identificerer 22 primærstudier, der har undersøgt effekter af indsatser til fremme af elevernes oplevelse af at høre til på skolen.

Reviewstudiet undersøger både børn og unges interaktioner i fællesskaber og deres oplevelse af tilhør.

Boks 2.1 Skoletilhørsforhold

Skoletilhørsforhold kan forstås som et begreb, der indeholder tre domæner:

- Adfærdsdomæne, herunder elevernes deltagelse, fagligt og socialt
- Kognitivt domæne, herunder elevernes positive og negative tanker om deres skole
- Emotionelt domæne, herunder elevernes følelser i relation til skolen samt relationer til andre elever og lærere.

Kilde: (Allen et al., 2022; Fredricks, Blumenfeld & Paris, 2004)

De undersøgte primærstudier adresserede i varierende grad de tre dimensioner af følelsen af skoletilhør. Indsatserne, der er undersøgt i primærstudierne, er ligeledes

varierende. Nogle indsatser havde til formål at fremme interaktion, positive relationer og støtte mellem elever, andre havde fokus på at styrke relationer mellem elever og lærere i skolen, mens en gruppe af indsatser havde til formål at styrke elevernes sociale og emotionelle kompetencer (Allen et al., 2022).

De undersøgte indsatser varierer både i forhold til, om de gennemføres fysisk eller online, til enkeltindivider eller grupper eller i en kombination heraf og i forhold til indsatsens omfang og kadence. Indsatserne gennemføres typisk af lærere på skolen, andre elever eller eksterne fagprofessionelle med en vejlednings- og/eller psykolog-faglig baggrund. Indsatsernes varighed spænder fra 1-2 måneder til 3 år. Cirka en tredjedel af indsatserne indeholdt en opfølgende indsats 3-12 måneder efter afslutningen af hovedindsatsen. Det fremgår ikke af reviewstudiet, hvornår effekter af indsatser er målt i de inkluderede primærstudier, men det beskrives som en begrænsning ved studierne, at de ikke giver mulighed for at undersøge virkninger på længere sigt, herunder fastholdelse af indsatserne over tid.

Reviewstudiet indeholder begrænset information om det specifikke indhold af de indsatser, der er undersøgt i primærstudierne. Der nævnes eksempler som:

- Tutor- og mentorindsatser, hvor enten andre studerende eller lærere regelmæssigt mødes med elever/studerende
- Refleksive øvelser såsom mindfulness og meditation
- Indsatser med fokus på understøttelse af elevernes tro på egne evner, sociale kompetencer, empati, problemløsningskompetencer, håndtering af følelsesmæssig regulering og stress.

Effekter af indsatser til styrkelse af oplevelsen af tilhør til skolen

14 primærstudier finder positive effekter af de undersøgte indsatser. Effekstørrelserne er mellem 0,01 og 0,85¹⁴ (Allen et al., 2022). Som følge af variation i primærstudier i forhold til måleinstrumenter og typen af indsatser afstår forfatterne fra at lave en meta-analyse. Reviewstudiet indeholder heller ikke information om effekter for forskellige grupper af elever.

Allen m.fl. konkluderer, at indsatser med fokus på de tre domæner af skoletilhør, og som var målrettet skolen som organisation¹⁵ eller curriculum, var effektive i forhold til at styrke elevernes følelse af at høre til. Samtidig peger forfatterne på, at det er en begrænsning i reviewstudiet, at det som følge af de inkluderede primærstudiers karakter ikke er muligt at undersøge, om nogle af de afprøvede indsatstyper (fx

¹⁴ Forfatterne angiver signifikante effekter, som $p < 0,05$ for interventionsgruppen sammenlignet med kontrolgruppen, eller forandring over tid afhængig af primærstudiets metodiske design.

¹⁵ På engelsk anvendes begrebet 'whole school'-indsats.

individuelle indsatser vs. gruppeindsatser) er mere effektive end andre. Endvidere bemærkes, at der for en del studiers vedkommende ikke var afrapporteret udfaldsmål udelukkende for følelsen af at høre til på skolen, men fx på et overordnet mål for 'skolemiljø', hvor følelsen af at høre til på skolen er en af flere dimensioner (Allen et al., 2022).

2.2.2 Oplevet tilhør – ensomhed

Ensomhed kan defineres som en subjektiv, negativ oplevelse af at have færre sociale kontakter end ønsket og/eller lavere niveau af intimitet i relationer end ønsket (Ellard, Dennison & Tuomainen, 2023). I en dansk kontekst finder Ottosen m.fl. (2022), at andelen, der oplever ensomhed, er steget blandt børn og unge i de seneste år. Eccles og Qualter (2021) konkluderer med afsæt i et litteraturreview af studier, der har undersøgt indsatser, der har haft til formål at reducere ensomhed, at forskellige indsatser kan reducere ensomhed blandt børn og unge.

Et reviewstudie af Ellard, Dennison og Tuomainen (2023) undersøger indsatser, der har til formål at reducere ensomhed blandt universitetsstuderende i alderen 17-25 år. Ellard m.fl. inkluderer 28 primærstudier, heraf 25 studier med kvantitativt design, hvoraf 16 er lodtrækningsforsøg.¹⁶

De inkluderede primærstudier undersøger fire hovedtyper af indsatser målrettet reduktion af ensomhed blandt universitetsstuderende:

- Psyko-edukation. Indsatser, der giver de unge viden om deres problematik og situation med henblik på at få bedre muligheder for at mestre den.
- Refleksive øvelser. Indsatser såsom mindfulness, yoga, meditation, dagbogsskrivning etc.
- Sociale støttegrupper. Indsatser, der giver studerende muligheder for at dele oplevelser, diskutere bekymringer, håndtere stressorer på universitet samt søge råd og støtte.
- Social interaktion. Indsatser, der opfordrede studerende til at mødes med mennesker uden for deres sociale støttegruppe, fx ved at deltage i sportsaktiviteter.

Hovedparten af indsatserne i primærstudierne (18 primærstudier) bestod af en enkeltstående indsats, mens syv primærstudier undersøgte indsatser, der indeholdt

¹⁶ De resterende kvantitative studier i reviewet, som ikke er egentlige lodtrækningsforsøg, er henholdsvis tre kontrollerede forsøg uden lodtrækning ('controlled pretest, post-test designs (CPP)') og seks forsøg med før- og eftermåling uden kontrolgruppe ('pretest, post-test (PP) designs without a control group'). Alene de 16 lodtrækningsforsøg indgår i denne narrative syntese.

flere delindsatser. Hovedparten af indsatserne er implementeret i grupper. De undersøgte indsatser varierede i forhold til, om de gennemføres fysisk eller on-line, og i forhold til indsatsens omfang og kadence.

Mulige positive effekter af indsatser til reduktion af ensomhed

Ellard m.fl. (2023) konkluderer, at ensomhed på universiteter kan reduceres, særligt hvis man implementerer indsatser, der giver individer mulighed for at indgå i konkrete fællesskaber, dvs. indsatser der involverer social interaktion. 3 ud af 4 studier af sociale støttegrupper fandt positive effekter på ensomhed.¹⁷ Forfatterne konkluderer, at mens indsatser som psyko-edukation og refleksive øvelser i mange tilfælde ser ud til at reducere ensomhed, er det typisk, når de kombineres med social interaktion, at de er mest effektive (Ellard, Dennison & Tuomainen, 2023).

Alle uanset baggrund ser ud til at have udbytte af indsatserne, men de er særligt effektive for dem, som rapporterer lavere grader af ensomhed. Studiet peger på et potentiale for at indarbejde digitale fællesskaber som et alternativ, der især kunne være relevant for dem, der oplever, at fysisk samvær er særligt udfordrende. Kvaliteten af primærstudierne bag resultaterne er dog ikke høj. 4 primærstudier ud af 25 studier vurderes til at have lav risk-of-bias. De 4 primærstudier finder dog alle positive resultater af indsatserne.

Som følge af variation i primærstudier i forhold til måleinstrumenter og typen af indsatser afstår forfatterne fra at lave en meta-analyse. For primærstudier, der finder statistisk signifikante effekter, varierer det, hvorvidt de afrapporterer sammenlignelige effektstørrelser eller kun de rå forskelle¹⁸. En overvægt af studier finder positive effekter.¹⁹ Reviewstudiet indeholder ikke information om langsigtede effekter.

2.3 Indsatser målrettet ændring af social adfærd hos børn og unge

På skoleområdet peger en række studier på sammenhænge mellem det pædagogiske personales pædagogik og didaktik og elevernes sociale miljø og fællesskaber. Eksempelvis peger Søndergaard m.fl. i relation til klasserumsledelse på en

¹⁷ Bemærk dog, at det kun var et af disse studier, der var et lodtrækningsforsøg, og det er vurderet af forfatterne til reviewstudiet til at have høj risiko for bias. De to øvrige studier er med før- og eftermålinger (det ene med kontrol), hvoraf ét har moderat risiko for bias og det andet høj risiko for bias.

¹⁸ De rå forskelle (fx 'UCLA loneliness score') er ikke sammenlignelige med de øvrige primærstudier i reviewet – eller med andre typer indsatser i denne narrative syntese.

¹⁹ For de studier, der afrapporterer effektstørrelserne, er den typisk mellem 0,30 og 0,66 (om end effekten i ét af studierne aftager på langt sigt og falder fra 0,35 til 0,08) (Ellard, Dennison & Tuomainen, 2023).

sammenhæng mellem klasseledelsesudøvelse, mobning og klasserums sociale strukturer (Søndergaard et al., 2014). Fem af de inkluderede reviewstudier undersøger indsatser, der bl.a. har til formål at skabe adfærdsforandringer blandt børn og unge i skolen og således understøtte bedre interaktioner og relationer mellem børn og unge. Reviewstudierne undersøger indsatser, der har til formål at styrke skolemiljøet²⁰, at reducere mobning og styrke prosocial adfærd samt at styrke børn og unges venskaber. Tre reviewstudier undersøger udfald vedr. bl.a. pro-social adfærd af at skabe nye rammer om børn og unges interaktion. De tre reviewstudier undersøger effekterne af sportsaktiviteter, naturbaseret læring og rammerne om børns frie leg.

Reviewstudierne indeholder både primærstudier, der finder positive effekter af afprøvede indsatser, og primærstudier af indsatser, hvor der ikke findes effekter, eller der findes mindre negative effekter. Forfatterne udpeger følgende overordnede typer af indsatser som effektfulde:

- Indsatser, der involverer hele skolen (Charlton, Moulton, Sabey & West, 2021, Gaffney, Ttofi, & Farrington, 2021)
- Indsatser, der adresserer børn og unges socio-emotionelle læring (Charlton, Moulton, Sabey, & West, 2021)
- Indsatser, hvor børn og unge deltager i holdsport (Li & Shao, 2022)
- Indsatser, hvor de fysiske rammer om børn og unges læring eller leg ændres (Miller, Kumar, Pearce & Baldock, 2021; Gibson, Cornell & Gill, 2017).

Mens der for fx anti-mobbe-indsatser foreligger relativt meget dokumentation, er der for andre typer af indsatser færre undersøgelser, og forfatterne peger på, at der er behov for flere studier, der kan give mere sikker viden om fx indsatser vedr. de fysiske rammer, der understøtter fri leg (Gibson, Cornell, & Gill, 2017).

2.3.1 Skolemiljø

Kvaliteten af skolens læringsmiljø ('skolemiljø') er en indikator for, at skoler kan fungere effektivt, og studier finder sammenhæng mellem et trygt, støttende skolemiljø og en lavere forekomst af bl.a. mobning samt en række andre positive udfaldsmål for elever og lærere (Charlton, Moulton, Sabey, & West, 2021). Et reviewstudie undersøger effekter af skolebaserede indsatser for elever og læreres oplevelse af skolemiljøet (Charlton, Moulton, Sabey, & West, 2021).

²⁰ Forfatterne anvender det engelske begreb 'school climate'.

Charlton m.fl. inkluderede 18 primærstudier af skoler for børn og unge i alderen 5-18 år.

Boks 2.2 Skolemiljø

Skolemiljø kan forstås som et begreb, der indeholder tre dimensioner:

- Engagement, der refererer til kvaliteten af relationer bredt set. Dvs. relationer mellem elever, lærere, forældre, lokalsamfund mv.
- Sikkerhed, der refererer til fravær af bl.a. mobning, vold mv.²¹
- Miljø, der refererer til bl.a. fysiske omgivelser, lærer-elev-ratio, teknologi mv.

Kilde: (U.S Department of Education, 2014).

De inkluderede primærstudier varierer i forhold til, hvorvidt de undersøger en eller flere af de tre dimensioner af skolemiljøet. Charlton m.fl. opdeler indsatserne i de inkluderede primærstudier i fem hovedkategorier:

- Indsatser målrettet elevernes sociale og emotionelle læring ('SEL')²². Indsatserne havde fokus på at understøtte eleverne i at identificere, kommunikere og regulere følelsesmæssige reaktioner. Tværgående tematikker i de undersøgte indsatser er: mindfulness, selvopfattelse, respekt for andre, ærlighed og positiv tænkning.
- Indsatser målrettet positiv adfærd og støtte, der omfatter hele skolen ('SWPBIS')²³. Det er indsatser, som inkluderer a) systematisk, eksplicit undervisning til elever på hele skolen, b) proaktiv forebyggelse af problematisk adfærd gennem koordineret anerkendelsessystemer for positiv adfærd og c) monitorering af skolens præstation gennem et databaseret beslutningstagnings- og problemløsningsframework.
- Anti-mobningsindsatser med fokus på undervisning i prosocial adfærd og på at hjælpe eleverne med at identificere og handle på mobning. Indsatserne bestod bl.a. af undervisning og vejledning af lærere i relation til undervisning af elever og samarbejde med forældre samt understøttelse af positive relationer mellem elever udsat for mobning og elever, der deltager i mobning.

²¹ Bemærk, at indsatser målrettet reduktion af mobning behandles særskilt i afsnit 2.3.2.

²² Se afsnit 2.4 for en yderligere beskrivelse af SEL-indsatser.

²³ I studiet bruges den engelske term: 'Schoolwide positive behavior interventions and supports' (SWPBIS).

- Involvering af det omgivende lokalsamfund, herunder forældre, frivillige mv.
- Udvikling med afsæt i det pædagogiske personales problemforståelse og forslag til løsninger.

Effekter af indsatser til styrkelse af skolemiljø

Effekter af indsatserne er på tværs af studierne i (Charlton, Moulton, Sabey & West, 2021) målt enten gennem spørgeskemaer til elever, spørgeskemaer til pædagogisk personale eller spørgeskemaer til begge grupper. I de underliggende studier er eksempler på både mindre negative effekter samt det, forfatterne beskriver som små, medium og store positive effekter af gennemførte indsatser.²⁴ Forfatterne finder to overordnede typer af indsatser, der har størst effekt på skolemiljøet:

- Indsatser målrettet positiv adfærd og støtte, der omfatter hele skolen (SWPBIS)²⁵
- SEL.²⁶

Cripriano m.fl. (2023) finder, hvad forfatterne betegner som 'moderat store' effekter af SEL-indsatser på skolemiljø/sikkerhed²⁷ på kort sigt²⁸ (effektstørrelse: 0,29). Det fremgår ikke af reviewstudiet, hvornår effekter af indsatser er målt i de inkluderede primærstudier. Reviewstudiet indeholder heller ikke information om effekter for forskellige grupper af elever.

2.3.2 Mobning

Mobning blandt børn og unge er afdækket i både internationale og danske studier (Madsen et al., 2023; Modecki et al., 2014), og der findes en række indsatser, der har til formål at begrænse mobning både for så vidt angår antallet af individer, der mobber andre, og antallet af individer, der bliver udsat for mobning, for derigennem at skabe bedre fællesskaber for børn og unge.

²⁴ Effektstørrelserne målt på data fra pædagogisk personale varierer fra -0,29 til 1,69 og målt på data fra elever fra -0,30 til 1,93. Forfatterne (Charlton, Moulton, Sabey & West, 2021) klassificerer effektstørrelser op til hhv. 0,2, 0,5 og 0,8 som hhv. 'små', 'medium' og 'store'.

²⁵ Indsatser af denne type har effektstørrelser mellem 0,08 og 1,93 afhængig af studie og udfaldsmål.

²⁶ Indsatser af denne type har i det pågældende review effektstørrelser mellem -0,3 og 1,69 afhængig af studie og udfaldsmål.

²⁷ I studiet anvendes termerne 'school climate/safety'.

²⁸ Effektstørrelsen er 0,293. Reviewet finder endvidere også mindre effekter på 'School functioning' (effektstørrelse: 0,122), men denne effekt skal tolkes varsomt, da målet dækker over både faglige resultater, studieevner, adfærd og fremmøde samt opførsel i undervisningen.

Mobning kan forstås som en adfærd med tre kerneelementer:

1. Intention om at skade
2. Karakteriseret ved at være gentagende
3. Magtubalance mellem den, der mobber, og den, der bliver mobbet.

Kilde: (Gaffney, Ttofi & Farrington, 2021).

I nyere mobbeforskning forstås mobning som et fænomen, der langt hen ad vejen handler om at skulle ændre den kultur, hvor mobning er blevet legitimt og normaliseret (Kaplan Jørgensen, 2019). Mobning udspringer således af miljøet og kan ikke blot tilskrives kendetegn ved de individer, som mobber. Således har fx klassemiljøet og god klasseledelse betydning for mobning i skolen (Allen, Kathleen P., 2010a; Allen, Kathleen P., 2010b).

Reviewstudiet af (Gaffney, Ttofi & Farrington, 2021) inkluderer 65 forskellige anti-mobbe-indsatser undersøgt i 128 studier (100 studier indgår i en meta-analyse). Anti-mobningsindsatserne kan beskrives som en paraply af forskellige indsatser bestående af en række forskellige aktiviteter, der alle har til formål at forebygge mobning. Blandt nogle af de elementer, der indgår i primærstudierne, kan nævnes:

- Indsatser, der omfatter hele skolen samt forældre, herunder kompetenceudvikling af det pædagogiske personale
- Undervisning om mobning og digital mobning
- SEL, kognitiv adfærdsterapi
- Mentorordninger for elever udsat for mobning.

Indsatser implementeres typisk af pædagogisk personale på skolen, eksterne fagprofessionelle eller ældre elever. En række indsatser blev gennemført fysisk, andre digitalt (Gaffney, Ttofi & Farrington, 2021).

Indsatsen 'OLWEUS', der er udviklet i Norge, er den mest undersøgte indsats (indgår i 12 af primærstudierne i reviewstudiet). Indsatsen rettes mod både den enkelte elev eller lærer, klassen, skolen samt lokalområdet. Indsatsen startes med en endags-'skolekonference' for elever, forældre og lærere, hvor mobning adresseres, og indsatsen/arbejdet præsenteres. Introduktionsperioden varer halvandet år, og der er anvisninger for den efterfølgende 'vedligeholdelsesperiode'. Indsatsen gennemføres

på skoleniveau, klasseniveau og individniveau samtidigt (Gaffney, Ttofi & Farrington, 2021).

Effekter af anti-mobbe-indsatser

Gaffney m.fl. (2021) konkluderer, at skolebaserede anti-mobbe-indsatser er effektive både i forhold til at reducere andelen af elever, der mobber, og andelen, der udsættes for mobningen. Forfatterne betegner effekten som moderat.²⁹

Samlet set viser en meta-analyse af indsatser en gennemsnitlig reduktion af andelen af elever, der mobber andre, på omkring 19-20 %³⁰ samt en gennemsnitlig reduktion i andelen af elever, der bliver udsat for mobning, på omkring 15-16 %³¹ (Gaffney, Ttofi & Farrington, 2021). Ifølge meta-analysen er OLWEUS den mest effektive indsats til at sænke udøvelsen af mobning (reduktion med gennemsnitlig 26 %) og den tredje mest effektive indsats til at forebygge, at børn udsættes for mobning³².

Selvom reviewet indikerer, at nogle programmer er mere effektive end andre, mangler der stadig viden om, hvad der virker i programmerne, dvs. hvilke konkrete komponenter, der er virksomme. Til gengæld finder forfatterne, at de mobbeindsatser, der specifikt retter sig mod mobning, er mere effektive end de indsatser, der også samtidigt retter sig mod flere andre områder. De såkaldt 'specifikke' mobbeindsatser sænker både udøvelsen af mobning, og hvor ofte elever er ofre for mobning, mens de generelle indsatser alene sænker udøvelsen af mobning, men ikke hvor ofte elever er ofre³³. Forfatterne gør i den forbindelse opmærksom på, at der kan findes andre interventioner med effekter på andre relevante områder inden for mobning – herunder holdninger og værdier med efterfølgende betydning for faktisk mobning – som er ekskluderet, fordi reviewstudiet alene ser på konkret adfærd.

Der er ikke sikker viden om de langsigtede effekter i reviewstudiet, og der mangler ligeledes viden om, hvilke målgrupper indsatserne (bedst) virker for. Indsatser, der er afprøvet i flere lande, er generelt effektive på tværs af landegrænser. Der er væsentlig variation i effektstørrelserne af indsatserne i forskellige lande. Forfatterne konkluderer i forlængelse heraf, at der er behov for mere viden om, hvad forskellige metodiske og implementeringsmæssige faktorer betyder. Der er ligeledes behov for

²⁹ Kvalitet af studierne ser ikke ud til at påvirke resultaterne, men der er dog en tendens til, at RCT'er finder de mindste effekter, særligt når de kigger på, hvorvidt man bliver udsat for mobning, hvilket også ses i, at nyere studier finder lidt mindre effekter end ældre studier (Gaffney, Ttofi & Farrington, 2021).

³⁰ Gennemsnitlig vægtet OR = 1,324 ved anvendelse af MVS-model og 1,309 ved anvendelse af random-effekt-model (Gaffney, Ttofi & Farrington, 2021).

³¹ Gennemsnitlig vægtet OR = 1,248 ved anvendelse af MVS-model og 1,242 ved anvendelse af random-effekt-model (Gaffney, Ttofi & Farrington, 2021).

³² Gaffney m.fl. (2021) finder, at indsatsen 'NoTrap!' viste sig mest effektiv i at forebygge mobning.

³³ Af primærstudierne i reviewstudiet er langt størstedelen specifikke (59) og færre hhv. medium (18) og generelle (11).

mere viden om samspillet med 'cyberbullying', dvs. online/digital mobning, herunder i hvilken grad resultaterne gælder for dette område.

2.3.3 Børn og unges venskaber

Venskaber kan defineres som gensidigt udbytterige forhold, som individer frivilligt involverer sig i (Bukowski m.fl., 1986 i et reviewstudie af Manchanda, Stein og Fazel (2023)). Studier af børn og unges venskaber i (præ)-teenageårene finder en sammenhæng mellem børn og unges oplevelse af at have venskaber og deres trivsel (Manchanda, Stein & Fazel, 2023).

Reviewstudiet af Manchanda m.fl. (2023) har fokus på indsatser, der har til formål at fremme venskaber blandt børn og unge i alderen 12-24 år.

Manchanda og medforfatterne identificerer 18 primærstudier, der har undersøgt effekter af indsatser til fremme af børn og unges venskaber. Studierne undersøger både venskabsrelaterede udfaldsmål og trivsels-udfaldsmål. De fleste indsatser, der er undersøgt i primærstudierne, er implementeret i en skolekontekst. Indsatserne blev implementeret enten ved fysisk interaktion, online eller som en kombination (Manchanda, Stein & Fazel, 2023). Reviewstudiet indeholder begrænset information om det specifikke indhold af de indsatser, der er undersøgt i primærstudierne. Der nævnes eksempler som:

- Psyko-edukation om mental sundhed med anvendelse af fx film, rollespil og diskussioner
- Indsatser med elementer inspireret af kognitiv adfærdsterapi og interpersonel psykoterapi med fokus på understøttelse af de studerendes tro på egne evner, identifikation af sociale netværk og etablering af adgang til disse, problemløsningskompetencer mv.
- Organisering af grupper, hvor studerende kan mødes om fælles aktiviteter med henblik på at understøtte dannelsen af venskaber.

Effekter af indsatser til styrkelse af oplevelsen af at have venner

Effekterne af indsatserne undersøges primært for de børn og unge, der har deltaget i indsatserne, mens færre studier undersøger effekter for deres relationer/venner, der ikke selv har deltaget i indsatserne (Manchanda, Stein & Fazel, 2023). Effekter af indsatserne undersøges i relation til børn og unges 1) viden om trivsel, 2) adfærd i forhold til at søge hjælp og støtte samt 3) hjælp og støtte til deres venner (Manchanda, Stein & Fazel, 2023).

Alle inkluderede primærstudier finder positive effekter af de undersøgte indsatser i relation til børn og unges trivsel. Forfatterne konkluderer imidlertid, at der er behov for mere viden om implementeringsforhold og effekter af indsatserne for børn og unge, der ikke selv har deltaget i indsatserne.

Som følge af variation i primærstudier i forhold til måleinstrumenter og typen af indsatser afstår forfatterne fra at lave en meta-analyse. Det fremgår ikke af reviewstudiet, hvornår effekter af indsatser er målt i de inkluderede primærstudier. Reviewstudiet indeholder heller ikke information om effekter for forskellige grupper af elever/studerende.

2.3.4 Sportsaktiviteter

I et nyere dansk litteraturstudie, af hvilke centrale elementer i fritidsfællesskaber der gør en positiv forskel for unges mentale sundhed, finder forfatterne, at omkring halvdelen af de underliggende primærstudier er studier af unges deltagelse i sportsaktiviteter. Forfatterne udpeger fem aktive ingredienser, der er med til at fremme unges mentale sundhed ved deltagelse i fritidsaktiviteter: 1) Social forbundethed, 2) udvikling af kompetencer og oplevelsen af at blive bedre til færdigheder, som aktiviteten kræver, 3) udvikling af selvtillid, 4) lystbetonet deltagelse og 5) tryghed for tillid i fællesskabet (Kusier, Ubbesen & Folker, 2023).

Et af de inkluderede reviewstudier undersøger effekter af deltagelse i sportsaktiviteter for pro-social adfærd for børn og unge i alderen 3-18 år (Li & Shao, 2022). Li og Shao definerer pro-social adfærd som adfærd, der "lever op til sociale forventninger, og som ikke udøves med henblik på åbenbare fordele for udøveren, men hvor udøverens adfærd er en fordel for den eller de personer, som adfærden er rettet mod. Prosocial adfærd er karakteriseret af at hjælpe, dele og trøste/drage omsorg." Prosocial adfærd ses således som en væsentlig forudsætning for at skabe gode fællesskaber (Li & Shao, 2022).

Reviewstudiet af Li og Shao indeholder 27 primærstudier, der undersøger en række forskellige sportsgrenes effekter på deltagernes adfærd.³⁴

Effekter af sportsaktiviteter

Li og Shao (2022) finder i deres reviewstudie en positiv effekt af deltagelse i sportsaktiviteter for børn og unges prosociale adfærd. Forfatterne fremhæver, at den positive effekt særligt gælder ved holdsport frem for individuelle sportsgrene (Li &

³⁴ Sportsgrenene inkluderer parkourløb, fodbold, bordtennis, kampsport, squash, bordtennis, yoga, dans, basketball, volleyball, frisbee, ski, cykling, vandgymnastik og hjerne-gymnastikøvelser. Reviewstudiet indeholder ikke detaljeret information om rammerne for børn og unges deltagelse i aktiviteterne.

Shao, 2022), hvor en forklaring er, at holdindsatser centreret om fysisk aktivitet bidrager til udviklingen af sociale og kommunikative færdigheder. Bemærk dog, at reviewstudiets konklusioner om individuelle sportsgrene såvel som konklusioner vedr. særlige målgrupper alene baserer sig på enkelte studier af lavere kvalitet og med få deltagere.

Kvalitetsmæssigt vurderes 17 af de underliggende primærstudier at være af høj kvalitet og 10 af moderat-lav kvalitet.³⁵ Som følge af variation i indsatser og de anvendte mål i primærstudierne afstår Li og Shao fra at udarbejde en meta-analyse.

Supplerende kan det bemærkes, at Ellard m.fl. finder en positiv effekt af sportsaktiviteter i forhold til ensomhed blandt universitetsstuderende (Ellard, Dennison & Tuomainen, 2023), jf. afsnit 2.2.2.

2.3.5 **Naturbaseret undervisning**

Et andet reviewstudie, der bl.a. beskæftiger sig med børns pro-sociale adfærd, er reviewstudiet af Miller m.fl., der har undersøgt effekter af naturbaseret undervisning for børn i 4-12-årsalderen. Reviewstudiet indeholder 20 primærstudier, der undersøger forskellige typer af naturbaseret undervisning.³⁶

Naturbaseret undervisning defineres bredt som "undervisning og læring, der anvender naturen i eller uden for klasselokalet" (Miller, Kumar, Pearce & Baldock, 2021). Det varierer, hvordan naturbaseret undervisning er gennemført i de inkluderede primærstudier. Indsatserne inkluderer læring baseret på læseplanen, der fandt sted udendørs i skolegården, i skoven, i naturen eller i vildmarken, opholdsundervisning i miljøundervisning, brug af et nyopført udendørs-klasseværelse, haveprogram og økologisk feltarbejde.

Effekter af naturbaseret undervisning

De primærstudier, der indgår i reviewstudiet af Miller m.fl., måler effekter af naturbaseret undervisning bl.a. i forhold til elevernes engagement og sociale udfaldsmål.³⁷ Tre af de inkluderede primærstudier undersøger forskellige sociale udfaldsmål i relation til indsatser med udendørs-klasseundervisning, herunder positiv og negativ kommunikation, følelsesmæssig intelligens og prosocial adfærd. To primærstudier finder statistisk signifikante positive effekter, og et finder statistisk

³⁵ Studierne er vurderet ved anvendelse af 'PEDro score'.

³⁶ Blandt de studier, der lever op til kortlægningens inklusionskriterier, adresserer ét reviewstudie klasseledelse i relation til bl.a. pro-social adfærd og finder mindre positive effekter på forskellige udfaldsmål relateret her til, men bemærker, at der er en vis usikkerhed omkring resultaterne fra flere underliggende primærstudier (Whear et al., 2013). Se evt. Bilag 2.

³⁷ Der måles herudover effekter vedr. fysisk aktivitet, mental sundhed og trivsel og læring.

signifikante positive effekter i kombination med andre fund (Miller, Kumar, Pearce, & Baldock, 2021). Som følge af variation i indsatser, studiedesign og anvendte mål i primærstudierne afstår Miller m.fl. fra at udarbejde en meta-analyse.

Det kan bemærkes, at reviewstudiet finder konsekvente stigninger i aspekter af fysisk aktivitet, hvilket, forfatterne anfører, kan tænkes at bidrage indirekte til fællesskaber og relationer (Miller, Kumar, Pearce & Baldock, 2021). De inkluderede primærstudier vurderes til at have moderat til høj kvalitet.³⁸

2.3.6 Fysiske rammer, der understøtter fri leg

Børn lærer, udvikler sig og skaber fællesskaber gennem leg (Gibson, Cornell, & Gill 2017). Reviewstudiet af Gibson m.fl. beskæftiger sig med de fysiske rammer for 4-12-årige børns leg og effekterne for bl.a. børnenes sociale adfærd. Reviewstudiet er baseret på fem primærstudier.

Studiet inkluderer primærstudier, der har undersøgt 'leg med løse dele'³⁹. Begrebet refererer til en tilgang, der har til formål at udvide børns muligheder for selv at igangsætte lege ved at sikre adgang til forskelligartede mobile legeredskaber, fx på legepladser, hvor mælkekasser, dæk, bygge- og konstruktionsmaterialer, sportsudstyr osv. forventes at kunne understøtte børns frie og ustrukturerede leg (Gibson, Cornell & Gill, 2017).

De undersøgte indsatser med leg med løse dele har forskellig varighed og varierer fra 5 dage til 1 år. I nogle primærstudier var leg med løse dele undersøgt i større indsatser, der også inkluderede andre typer af aktiviteter. Reviewstudiet indeholder begrænset information om det specifikke indhold af de indsatser, der er undersøgt i primærstudierne. Der nævnes eksempler som:

- Introduktion af genbrugsmaterialer, sjippetove, bolde, frisbes mv. på legepladsen
- Større ombygning af legeplads med henblik på at fremme leg og aktivitet.

De inkluderede primærstudier undersøgte effekter af indsatser gennem forskellige mål, herunder videokodning af observationer og spørgeskemaer. Fire studier undersøgte udfaldsmål relateret til børnenes adfærd, herunder fælles leg, pro-social

³⁸ Reviewstudiet vurderer kvaliteten af de inkluderede primærstudier ved hjælp af en tilpasset version af 'McMaster Critical Review Form for quantitative studies'. Maksimum-scoren er 14. Miller m.fl. omregner scorene til procent. De inkluderede studiers kvalitet vurderes af Miller m.fl. til at være mellem 50 og 100 %. Studier, der scorede mellem 50-85 %, vurderes til at have moderat risiko for bias. Ét studie vurderes til 100 % (Miller, Kumar, Pearce & Baldock, 2021).

³⁹ I reviewstudiet anvendes det engelske begreb 'loose parts play'.

adfærd og mobning (Gibson, Cornell & Gill, 2017). Studierne undersøgte endvidere udfaldsmål relateret til børnenes socio-emotionelle udvikling.

Effekter af fysiske rammer, der understøtter fri leg

Gibson m.fl. (2017) finder få statistisk signifikante effekter af indsatserne, der er undersøgt i de mest metodisk robuste primærstudier, mens der for en række udfaldsmål ikke findes statistisk signifikante effekter⁴⁰. Forfatterne bemærker, at der er en diskrepans mellem dette fund og fund fra kvalitative observationer i de primærstudier, hvor disse er anvendt. Eksempelvis fremgår det af feltnoter i underliggende primærstudier, at medarbejdere bl.a. oplevede en positiv udvikling i relation til børnenes adfærd og social leg i forbindelse med undersøgte indsatser. Forfatterne bemærker, at det som følge af denne divergens – og i lyset af, at der pt. findes få eksperimentelle studier af indsatser med leg med løse dele – er for tidligt at konkludere i forhold til effekter af denne type af indsatser (Gibson, Cornell & Gill, 2017).

2.4 Indsatser målrettet børn og unges socio-emotionelle læring (SEL)

Blandt de inkluderede reviewstudier undersøges udfaldsmål i relation til børn og unges socio-emotionelle kompetencer. Udviklingen af disse er gensidigt forbundet med de rammer og udviklingsmuligheder, børn og unge møder. Omvendt kan børn og unges socio-emotionelle udvikling have betydning for rammerne omkring deres interaktion. SEL-kompetencer kan ikke isoleret set forstås som 'gode fællesskaber', som er det udfaldsmål, vi har opsat som inklusionskriterium for litteraturkortlægningen. Men dimensioner af SEL-kompetencer er indlejret i gode fællesskaber for børn og unge. Særligt forekommer SEL-kompetencerne 'relationskompetencer' og 'social bevidsthed' relevante (hhv. punkt 4 og 2 i Boks 2.4). Social bevidsthed er fx forbundet til udviklingen af positive relationer og konstruktiv kommunikation med andre (Allemand, Steiger & Fend, 2015; McDonald & Messinger, 2012; Trentacosta & Fine, 2010).

⁴⁰ Som følge af forventninger, om at kun få primærstudier kunne leve op til reviewstudiets inklusionskriterier, planlagde forfatterne ikke at udarbejde en meta-analyse.

Der findes på tværs af de inkluderede studier ikke én konkret og fast definition af SEL-kompetencer og SEL-indsatser. En veletableret definition af socio-emotionel læring blev udgivet af Durlak m.fl. (2022) – her i dansk oversættelse:

*Social emotionel læring (SEL) kan bredt defineres som den proces, hvorigen-
nem alle unge og voksne erhverver og søger viden, færdigheder og holdnin-
ger til at udvikle sunde identiteter, håndtere følelser og opnå personlige og
kollektive mål, føle og vise empati for andre, etablere og vedligeholde støt-
tende relationer og træffe ansvarlige og omsorgsfulde beslutninger.*

Fælles for SEL-indsatser er, at de fokuserer på at fremme ét eller flere aspekter af 'social og emotionel læring' (Sorrenti, Zöhlitz, Ribeaud, & Eisner, 2024). En ofte be-
nyttet definitorisk ramme i studierne er 'CASELS' ('Collaborative for Academic, So-
cial and Emotional Learning') fem kernekompetencer:

1. Selvbevidsthed ('self-awareness')
2. Social bevidsthed ('social awareness')
3. Selvkontrol ('self-management')
4. Relationskompetencer ('relationship skills')
5. Beslutningstagning ('decision making').

De undersøgte SEL-indsatser implementeres typisk som generelle indsatser over
for hele målgruppen af børn og unge (fx hele skolen eller dagtilbuddet, evt. med
aldersinddelt indhold i indsatsen). Der er tale om gruppe-/klassebaserede indsæt-
ser, der i nogle tilfælde kombineres med en inddragelse af børnenes/de unges fa-
milie. Indsatserne er i varierende grad manualbaserede.

Effekter af SEL-indsatser

Reviewstudierne finder generelt positive effekter for alle børn og unge (Cipriano et al., 2023; SBU, 2022; SBU, 2024; Luo et al., 2022; Charlton, Moulton, Sabey & West, 2021; van de Sande et al., 2019; Ștefan, Dănilă, & Cristescu, 2022), og subgruppe-
analyser finder ikke tydelige forskelle (Cipriano et al., 2023; SBU, 2024), ud over at
der er tendens til, at børn med lavere psykisk velbefindende inden indsatserne får
større udbytte (specifikt for relationskompetencer) (SBU, 2024). Et review finder ef-
fekter for 3-5-årige børn i dagtilbud og deres sociale, følelsesmæssige og adfærd-
smæssige kompetencer, ligesom indsatser har effekt for børn med og uden særlige

behov (Luo et al., 2022), hvilket understøtter subgruppekonklusionen fra øvrige reviews (SBU, 2024). Reviewet af Luo m.fl. – som ser på 3-5-årige børn i dagtilbud – finder endvidere, at indsatser, som inkluderer forældre støtte, har den største effekt for de 3-5-årige børn.

De inkluderede reviews finder generelt positive effekter på flere forskellige SEL-kompetencer. Der er dog forskel på, *hvilke* områder de forskellige reviews finder de største effekter af SEL-indsatser.

Et reviewstudie undersøger specifikt, om SEL-indsatser påvirker de kompetencer, som de er målrettet blandt de 11-19-årige (van de Sande et al., 2019⁴¹). Reviewstudiet finder signifikante effekter på alle fem SEL-kompetencer (CASEL). Det finder størst effekt på selvbevidsthed og social bevidsthed, mens relationskompetencer virker sværest at påvirke.

Et andet reviewstudie finder, at de generelle effekter angående relationskompetencer på tværs af aldersgrupper er, hvad forfatterne betegner som 'middelstore' (effektstørrelse på kort sigt: 0,34) og højere end for social bevidsthed, der beskrives som 'mindre' (effektstørrelse på kort sigt: 0,17) (SBU, 2022).

- Forfatterne beskriver 'relationskompetence' som evnen til at kunne kommunikere klart, lytte aktivt, samarbejde, modstå gruppepres, håndtere konflikter og søge hjælp, når det er nødvendigt. Relationskompetencer måles på forskellige måder i primærstudierne⁴².
- Forfatterne beskriver 'social bevidsthed' som evnen til at kunne tage andres perspektiv, selvom de har en anden baggrund, at kunne føle empati og have medfølelse med andre. Det handler også om at forstå sociale normer og at kunne identificere ressourcer inden for familie, skole og samfund. Social bevidsthed måles på forskellige måder i primærstudierne⁴³.

Et tredje reviewstudie finder i meta-analysen, at de største effekter af SEL-indsatser vedrører elevernes forhold til deres venner og klassekammerater, da de vedrører

⁴¹ Van de Sande m.fl. (2019) pointerer, at forbedring af SEL-kompetencer kun var hovedformålet i 10 ud af de 40 inkluderede studier i reviewet, og der i øvrigt var mange SEL-studier der ikke målte på SEL-kompetencer, men derimod på psyko-socialt helbred, og således ikke indgik i deres analyser.

⁴² Eksempelvis anvendes voksnes vurderinger i fire studier, som indgår i meta-analysen af 'PATHS', men med tre forskellige skalaer. Dels med 'Social Conduct Scale' (SCS - SS: Pro-social behavior), 'Preschool and Kindergarten Behavior Scales' (PKBS - SS: Composite score) samt 'Social Competence Scale', der er del af 'Social Health Profile' (SHP - SS; Social competence).

⁴³ Eksempelvis anvendes barnets egne vurderinger ud fra skalaen 'ACES' i tre studier i meta-analysen af PATHS (yderligere studier, som ikke indgår i meta-analysen, anvender skalaen 'FACES'). Det ene studie, som indgår i meta-analysen med voksnes vurderinger af barnet/den unge, baserer sig på SDQ-subskalaen 'prosocial behavior'.

kompetencerne 'relationer til venner og (klasse)kammerater' (effektstørrelse på langt sigt: 0,267, og effektstørrelse på kort sigt: 0,222⁴⁴) (Cipriano et al., 2023)⁴⁵.

Der findes i de inkluderede reviewstudier ikke negative effekter af SEL-indsatser, en pointe som i særlig grad fremhæves i de to beslægtede, svenske reviewstudier (SBU, 2022; SBU, 2024). Det ene af disse afreporterer ligeledes elever og læreres *oplevelser* af SEL-indsatser og finder, at elever beskriver, at deltagelse i SEL-indsatser fremmer deres relationer, sociale samvær og konflikthåndteringskompetencer (SBU, 2024).

2.5 Begrænset viden om konkrete implementeringsaktiviteter

På tværs af de 14 reviewstudier, der indgår i analysen, finder vi begrænset information om, hvordan de undersøgte indsatser implementeres.⁴⁶

Implementeringsaktiviteter afreporteres i reviewstudierne typisk på et relativt overordnet niveau. Indsatserne beskrives fx som målrettet enkeltindivider, grupper, både individ, gruppe og hele dagtilbuddet eller skolen som organisationer og/eller børnene/de unges familier. Der er overordnede beskrivelser af, hvorvidt indsatserne gennemføres i klasselokaler eller online, og af om det er pædagogisk personale, eksterne fagprofessionelle eller unge, der udfører de konkrete aktiviteter.

Der er på tværs af reviewstudierne sparsom information om implementeringsgrad og børnenes, de unges, det pædagogiske personales og familiernes oplevelse af indsatserne, herunder af overensstemmelse med øvrige faglig og didaktisk praksis, muligheder for at udøve fagligt skøn mv. Særligt kan det bemærkes, at der er begrænset viden om, hvordan børn og unges perspektiver er søgt inddraget i de undersøgte indsatser. Dette giver begrænset mulighed for at konkludere, hvilke mekanismer der fører til de afdækkede effekter.

Der konkluderes imidlertid i flere reviewstudier i forhold til effekter af overordnede indsatstyper. Indsatser, der omfatter hele den organisation, børn og unges fællesskaber udspiller sig i (fx skolen), udpeges i nogle reviewstudier som mere effektive end indsatser målrettet det enkelte individ (Allen et al., 2022). Dette fund er parallelt

⁴⁴ Effektstørrelserne er målt som 'Hedges' *g*' (på langt sigt baseret på 13 effektstørrelser og på kort sigt baseret på 84 effektstørrelser).

⁴⁵ 'Peer relationships' er af forfatterne angivet til i de inkluderede studier at være baseret på en kombination af mål og skalaer for 'Friendships and Interactions' (32 studier), 'Peer problems or conflict' (20 studier), 'Peer support' (11 studier), 'Peer rejection' (10 studier), 'Peer acceptance or liking' (5 studier), 'Peer influence' (3 studier) samt 'Peer norms' (1 studie). Af de konkrete skalaer er det oftest 'SDQ – Strength and Difficulties Questionnaire' (20 studier). Se fuld liste i reviewstudiets supplerende tabel 10.

⁴⁶ Dette afspejler i varierende grad de underliggende primærstudier, der heller ikke for alles vedkommende indeholder detaljerede beskrivelser af de afprøvede indsatser.

til en af konklusionerne i Holstein med fleres rapport om mental sundhed og psykisk sygdom hos 0-9-årige børn (Holstein et al., 2021). I rapporten peger Holstein m.fl. med reference til Weare & Nind (2011) på, at kendetegn ved de skolebaserede indsatser, der havde den største effekt, var, at "1) de kombinerede universel og selektiv indsats, 2) de startede med de yngste elever og fortsatte med de ældre, 3) de fulgte nøje de planer, der var lagt, 4) de strakte sig over en lang indsatsperiode, og 5) de kombinerede mange metoder og involverede alle parter. Sidstnævnte kaldes helskoleindsats og dækker over, at man indarbejder den mentale sundhedsfremme i mange af skolens fag, styrker lærernes færdigheder mht. at arbejde med mental sundhedsfremme, samarbejder med forældre, i nogle tilfælde underviser forældre og samarbejder med andre instanser uden for skolen" (Holstein et al., 2021).

2.6 Forskelle i definitioner og målinger vanskeliggør konklusioner på tværs

De 14 inkluderede reviewstudier beskæftiger sig med en lang række forskellige indsatser og udfaldsmål, der vedrører børn og unges fællesskaber. I 10 af de inkluderede reviewstudier er der ved udarbejdelse af reviewstudierne søgt efter primærstudier med et *specifikt udfaldsmål*. Reviewstudierne har inkluderet primærstudier, der undersøger det valgte udfaldsmål, uanset hvilken type af indsatser, der har været afprøvet i primærstudierne. Tre reviewstudier tager udgangspunkt i primærstudier, der undersøger en *bestemt type af aktiviteter*. Disse primærstudier måler effekterne af de undersøgte indsatser på en række forskellige udfaldsmål, herunder både udfaldsmål, der vedrører fællesskaber, og andre typer af udfaldsmål, som fx graden af fysisk aktivitet.

Disse forskelle vanskeliggør en meta-analyse af de undersøgte indsatser på udfaldsmål, der er relevant for vores undersøgelse.

De udfaldsmål, der undersøges i de 14 reviewstudier, spænder fra forskellige dimensioner af socio-emotionelle kompetencer til oplevelsen af ensomhed og faktiske interaktioner mellem børn og unge. Der anvendes mange forskellige udfaldsmål i de forskellige underliggende primærstudier, selvom de undersøger samme emne eller indsats, jf. fx (Gibson, Cornell, & Gill, 2017; Miller, Kumar, Pearce & Baldock, 2021). Også inden for samme mål kan der anvendes mange forskellige måleskalaer⁴⁷. Eksempelvis finder Gaffney m.fl. (2021) i deres reviewstudie om mobning stor variation i, hvordan mobning måles i de enkelte underliggende primærstudier, både i forhold til tidsperioden, der undersøges (fx de sidste 3 måneder i forhold til nogensinde), og hvem man spørger (børn og unge selv, forældre, peers etc.).

⁴⁷ Fx ACES, FACES, SDQ, SCS-SS, PKBS-SS, SHP-SS m.fl. (SBU, 2022).

Fraværet af tydelige definitioner og afgrænsninger i primærstudierne gør det svært at konkludere på, hvilket udfaldsmål en indsats påvirker. F.eks. vil en indsats, der undersøges med et mobningsudfaldsmål, både kunne klassificeres i de inkluderede reviewstudier som en indsats, der har til formål at forebygge mobning, forbedre sociale færdigheder eller skabe en større følelse af at høre til. I dette konkrete eksempel må man forvente, den større følelse af at høre til må være drevet af en meget specifik adfærd (mobning), og resultatet ikke i samme grad er informativt, hvis vi ønsker at forbedre følelsen af at høre til for individer, der ikke har været en del af et fællesskab, hvor der er mobning.

Det kan endvidere være vanskeligt at udrede effekterne af forskellige indsatskomponenter. Det er fx sjældent muligt at knytte de enkelte indsatsaspekter af konkrete indsatser målrettet børn og unges socio-emotionelle udvikling (SEL) med konkrete udfaldsmål (van de Sande et al., 2019). Primærstudierne i reviewstudierne kobler ikke de kompetencer hos børn og unge, som indsatserne adresserer, med de kompetencer, udfaldsmålene adresserer. Derfor er det ikke muligt at se, om de indsatser og studier, der adresserer fx social bevidsthed, faktisk også finder positive effekter på netop social bevidsthed (van de Sande et al., 2019).

Endelig er det en udfordring, at det er vanskeligt at vurdere, hvad de forskellige definitioner og måder at undersøge indsatser effekter betyder for resultaterne. Det konkluderes fx i et review, at der mangler studier, der undersøger, om måden, mobning rapporteres på, har betydning for resultaterne (Gaffney, Ttofi & Farrington, 2021).

Den definitoriske og begrebsmæssige uklarhed gør sig især gældende, for så vidt angår indsatser målrettet børn og unges sociale og emotionelle kompetencer. Der er et overlap med en række øvrige begreber, hvilket medfører en vis begrebsmæssig uklarhed. Eksempelvis finder Cipriano m.fl. i et reviewstudie af universelle skolebaserede SEL-indsatser, at 'skolemiljø'⁴⁸ er en komponent i to tredjedele af de undersøgte SEL-indsatser (Cipriano et al., 2023). Et andet review, som fokuserer på netop 'skolemiljø', inkluderer SEL-indsatser som en af de to primære indsatstyper med positiv effekt og definerer SEL-indsatser som "skolebaserede tilgange, der skal hjælpe elever med at identificere, kommunikere og regulere deres følelser og adfærd" (Charlton, Moulton, Sabey & West, 2021). Vi ser også, at nogle anti-mobningsindsatser defineres som en SEL-indsats i Cipriano m.fl. (2023). Disse begrebsmæssige overlap afspejler, at der er tale om gensidigt understøttende aspekter af fællesskaber, og at nogen af de undersøgte forhold har delvist overlappende dimensioner.

⁴⁸ Forfatterne anvender den engelske term 'school climate'.

3 Fire indsatsseksempler

I dette kapitel præsenteres fire eksempler på indsatser, som er identificeret med afsæt i de 14 inkluderede reviewstudier i kortlægningen. Formålet er at præsentere nogle mere konkrete eksempler på indsatser, som kan fremme børn og unges fællesskaber, end præsentationer i reviewstudier typisk tilbyder. Eksemplerne er udvalgt på baggrund af følgende kriterier:

- Høj metodisk kvalitet i de studier, der undersøger indsatserne
- Studier finder positiv effekt af indsatserne
- At sikre variation i målgruppens alder på tværs af de fire eksempler
- Prioritering af indsatser, der er afprøvet i en skandinavisk kontekst med henblik på at sikre relevans i forhold til en dansk kontekst
- Prioritering af indsatser, der vedrører læringsmiljø/hele skolen.

Alle ovenstående kriterier kan ikke imødekommes på samme tid. Det har fx været nødvendigt at lade studier med lidt lavere metodisk kvalitet indgå frem for studier med højere metodisk kvalitet for at sikre bredde i typen af indsatser og målgruppens alder på tværs af de fire indsatser.

3.1 KiVa Antibullying Programme

Tabel 3.1 KiVa Antibullying Programme

Indsatsbeskrivelse	Målgruppe
KiVa (Kiusaamista Vastaan)* er en skolebaseret anti-mobbe-indsats udviklet i Finland, der retter sig mod hele skolen. Det teoretiske grundlag er a) studier af social status hos aggressive børn og særligt mobbeudøvere og b) forskning i deltagerroller i mobning. Derudover udgør 'social-kognitiv teori' (Bandura, 1989) det generelle framework. KiVa består af en universel og en målrettet indsats**. Den universelle indsats indeholder aktiviteter, der har til formål at ændre gruppenormerne på skolen. De målrettede indsatser vedrører håndteringen af konkrete episoder og sager på skolen i gruppediskussioner mellem læreren og de involverede elever. Sessionerne i elevundervisningen består af diskussioner, gruppearbejde, kortfilm om mobning og rollespil. Efter hver session indføres en klasseregel baseret på det centrale tema i sessionen. Lærernes konkrete adfærd modereres af KiVa på den måde, at halvdelen af lærerne instrueres i at anvende mere disciplinære/sanktionerende metoder, mens den anden halvdel anvender det, som forfatterne kalder ikke-bebrejdende metoder (med fokus på de vanskeligheder, som eleven, der udfører mobning, har)***. KiVa involverer en støttegruppe for elever udsat for mobning. Støttegruppen består af 2 til 4 elever, herunder elever, som har høj social status og har prosocial adfærd, som forventes at støtte mobbeofre.	KiVa kan anvendes for alle elever i grundskolen. I studiet er målgruppen elever i indskolingen (1.-3. klasse) og udskolingen (7.-9. klasse).
	Indsatsens virkning
	Primærstudiet (Kärnä et al., 2013) finder, at på de skoler, der gennemførte KiVa, var eleverne i lavere grad udsat for mobning, både selv- og peer-rapporteret, og selvrapporterede også i mindre grad, at de mobbede andre. I 8. og 9. klasse afhang effekten af elev-karakteristika. Forfatterne beskriver effekterne som små til moderate. Effekter kan variere for forskellige grupper af elever. Et review (Gaffney, Ttofi og Harrington, 2021) finder, at KiVa gennemsnitligt reducerer udøvelsen af mobning med 4-5 % og andelen af børn, der udsættes for mobning, med ca. 6 %, men finder samtidig markant større reduktioner i mobning i andre primærstudier gennemført i Italien (reduktioner på udøvelse af mobning på 15-20 % og udsættelse for mobning på 25 procentpoint), hvilket, reviewet dog understreger, kan skyldes metodiske forskelle, fx vidt forskellige stikprøvestørrelser (se også afsnit 2.3.2).
	Implementering
	Indsatsen består af 20 timers elevundervisning udført af elevernes lærere. KiVa inkluderer en stor mængde materialer til lærere, elever og forældre. Der er online læring og computerspil mod mobning. Lærerne kan desuden deltage på et online diskussionsforum med andre lærere, som deltager i KiVa. Forældre involveres også i mindre grad i form af en forældreguide og informationsaftener.
	Metode
	Primærstudiet undersøger effekten af KiVa på 6.937 elever i 1.-3. klasse (på 74 skoler) og 16.503 elever i 7.-9. klasse (på 73 skoler). I forsøget blev skolerne tilfældigt tildelt enten KiVa-indsatsen eller fungerede som kontrolgruppe. Studiet sammenligner eleverne på KiVa-skolerne med eleverne på kontrolskolerne ved baseline undervejs i indsatsen samt efterfølgende (9 måneder efter indførelse af KiVa). I reviewstudiet (af Gaffney, Ttofi og Harrington, 2021) får studiet den bedst mulige kvalitetsvurdering (0 ud af 24) ud fra EPOC-værktøjet. KiVa er desuden den næstmest undersøgte indsats (det indgår i seks primærstudier i reviewstudiet****). Indsatsen er primært afprøvet i Finland i stor skala, men den er også anvendt og undersøgt i lodtrækningsforsøg i (bl.a.) Italien, Holland og Storbritannien (pilotstudie) (Kärnä et al., 2013).

Note: *'Kiusaamista Vastaan' betyder "against bullying", og ordet KiVa betyder "Nice", hvilket er grunden til, at indsatsen er benævnt med akronymet KiVa (Kärnä et al., 2013: p. 536; Gaffney, Ttofi og Harrington, 2021: p. 41). **Forfatterne anvender termen 'indirekte'. ***Forfatterne anvender termerne 'Punitive' og 'no-blame' for hhv. de disciplinerende og de ikke-bebrejdende metoder. ****Se tabel 7 i reviewstudiet for en komplet liste over studier af KiVa.

Kilde: VIVE.

3.2 The Pyramid Model for promoting Children's Social-emotional Competence

Tabel 3.2 The Pyramid Model for promoting Children's Social-emotional Competence

Indsatsbeskrivelse	Målgruppe
"The Pyramid Model for promoting Children's Social-emotional Competence" er en universel indsats, der omfatter hele skolen som organisation. Indsatsen bygger på PBIS ('positive behavior intervention and support') og beskrives af forfatterne som informeret af forskning i, hvilke effektive indsatser som kan indgå i en systemisk tilgang. Pyramide-modellen bygger på tre strenge: én med et universelt fokus med indsatser målrettet alle børn, én med et fokus på børn i risiko for at udvikle adfærdsproblemer og én med et fokus på konkrete indsatser målrettet børn med adfærdsproblemer. I modellen undervises pædagogisk personale i øvelser til at fremme socio-emotionelle kompetencer og reducere udfordrende adfærd. Aktiviteterne omfatter både leg, feedback og konkret undervisning i SEL-færdigheder.	2-5-årige børn i dagtilbud.
	Indsatsens virkning Pyramide-modellen har positive effekter på sociale færdigheder (af-rapporteret af pædagogisk personale, effektstørrelse: 0,43) og mindre problemadfærd (effektstørrelse: -0,29)*. Studiets – og indsatsens – fokus er hele organisationen og den samlede børnegruppe, og effekterne gælder generelt for alle børn. Studiet ser også på børn, som vurderes at være i særlig risiko for at udvikle problemadfærd** og finder marginalt statistisk signifikante effekter på børnenes sociale kompetencer ('social interaction skills', en moderat effektstørrelse: 0,32), dvs. effekter der er tæt på at være statistisk signifikante***.
	Implementering Studiet undersøger <i>implementeringen</i> af Pyramide-modellen og lægger vægt på tre gensidigt understøttende former for kompetenceudvikling af pædagogisk personale; workshops med gruppetræning, implementeringsmateriale (fx online moduler) samt coaching med udgangspunkt i egen praksis (dvs. direkte støtte i arbejdsituationen i form af coaching, professionel feedback og information om sammenhænge mellem praksisændringer og forbedringer for børnene). Studiet finder, at pædagogisk personale i indsatsgruppen, som har modtaget kompetenceudvikling, udfører ca. 70 % af de handlinger, som modsvarer pyramide-modellens foreskrevne handlinger, mens ca. 44 % af personalet i kontrolgruppen udfører disse handlinger.
	Metode Studiet gennemfører et lodtrækningsforsøg på skoleniveau/dagtilbudsniveau i USA (Florida og Tennessee) med pædagogisk personale og børnegrupper som analyseenhed. Efter lodtrækning modtager 20 medarbejdere kompetenceudvikling, mens 20 medarbejdere fungerer som kontrolgruppe (efter indsatsens afslutning får de materialerne). I alt deltager 494 børn. The Pyramid model er afprøvet i USA, men ikke i en skandinavisk kontekst (Hemmeter, Snyder, Fox, & Algina, 2016).

Note: *Forfatterne beskriver effekterne på børnenes sociale færdigheder (0,43) som "noteworthy", hvilket kan oversættes til fx betydningsfuld. Bemærk, at effektstørrelsen på problemadfærd (-0,29) er negativ som følge af skalaen, hvilket vil sige, at en negativ effektstørrelse i dette tilfælde udtrykker en forbedring i form af mindre problemadfærd. Forfatterne angiver ikke en 'sproglig' fortolkning af denne effektstørrelse. **Forfatterne (ibid.) betegner denne gruppe børn som "Focal children ... at elevated risk for behavior disorders" og identificerer dem via pædagogisk personales udfyldelse af "Child Behavior Checklist" (C-TRF-versionen af CBCL). ***p = 0.079. Forfatterne beskriver dels, at børnene på indsatsskoler med Pyramide-modellen initierer sociale handlinger eller svar i gennemsnit 19,9 gange, mens børnene på kontrolskolerne gør det i gennemsnit 15,6 gange, og dels at optællingen af udfordrende adfærd er hhv. 7,1 og 8,1 gange i gennemsnit. Forfatterne argumenterer for, at resultaterne understreger behovet for både universelle indsatser såvel som indsatser, der er individuelt tilpassede til de konkrete børn med særlige behov.

Kilde: VIVE.

3.3 PATHS (Promoting Alternative Thinking Strategies)

Tabel 3.3 PATHS (Promoting Alternative Thinking Strategies)

Indsatsbeskrivelse	Målgruppe
PATHS, der står for 'Promoting Alternative Thinking Strategies', er en SEL-indsats.	PATHS er i studiet rettet mod 4-5-årige børn i dagtilbud ('preschool edition'), men kan også benyttes til ældre børn.
Det teoretiske grundlag beskrives som teorier om socio-emotionel kompetence ('SEC'), hjernens udvikling og optimale skolemiljøer.	Indsatsens virkning
PATHS er skole-/institutionsbaseret (i dagtilbud) og implementeres af barnets lærere/pædagoger. PATHS gennemføres som en trinvis, manualbaseret indsats (indsatsen indeholder et 'curriculum'). Der er 33 lektioner, som gennemføres omtrent ugentligt hen over året. Hver lektion tager 10-15 minutter.	Studiet finder en positiv effekt på børnenes emotionelle viden (effektstørrelse: 0,32), arbejdshukommelse (effektstørrelse: 1,76) og proso-cial leg (effektstørrelse: 0,28).
I lektionerne, der beskrives som "interaktive", gøres der brug af dukker, historier, rollespil og andre aktiviteter (at mærke ansigter, give og få komplimenter, teknikker til selvberoligelse m.m.).	Effekterne er delvist forskellige for drenge og piger, idet piger på nogle områder får et markant større udbytte end drenge; emotionel viden (effektstørrelse for piger: 0,55), og reduceret angst (effektstørrelse for piger: -0,35).
PATHS anlægger et kontekstuel fokus, der fokuserer på at skabe et miljø, der understøtter små børns socio-emotionelle kompetencer, ved at sikre struktur og tydelige forventninger gennem dét, der beskrives som positive og varme pædagogiske teknikker.	Studiet finder desuden en mindre, negativ effekt på hyperaktivitet/impulsivitet (0,21). Børnenes hyperaktivitet/impulsivitet bedømmes ud fra vurderinger foretaget af børnenes lærere/pædagoger. Forfatterne argumenterer for, at disse negative effekter dels overskygges af de større positive effekter, og dels at ingen tidligere forsøg med PATHS i førskolealderen har fundet disse effekter. Forfatterne angiver den mulige forklaring, at PATHS-indsatsen har påvirket lærernes/pædagogernes måde at vurdere og udfylde skemaerne på.
	Et review, som vurderer mange forskellige indsatser til at styrke børn og unges psykiske helbred og socio-emotionelle kompetencer, finder, at PATHS er den indsats, der er størst evidens for virker, ligesom der også er indikationer på, at indsatsen er omkostningseffektiv (SBU, 2022). Dét fund er dog ikke begrænset til PATHS i dagtilbud, som denne artikel vedrører.
	Implementering
	PATHS består af en række lektioner administreret af klasselærere/pædagoger, som forinden har deltaget i kortvarig todages kompetenceudvikling varetaget af en certificeret PATHS-træner. Implementeringen (kan) understøttes af en manualiseret implementeringsplan (i studiet får de ansatte en heldags 'booster-session' 6 måneder efter opstart).
	Udover de 33 konkrete lektioner opfordres lærere/pædagoger også til at integrere elementer fra PATHS i deres øvrige arbejde.
	Metode
	Det inkluderede studier er et cluster-randomiseret forsøg afprøvet i Sverige på 13 dagtilbud (og 13 i ventelistekontrolgruppen; i alt 26). 145 4-5-årige børn deltager i PATHS (68 piger og 77 drenge), og 140 børn indgår som ventelistekontrolgruppe (73 piger og 67 drenge), som deltager i sædvanlige aktiviteter og får indsatsen efterfølgende. I alt 285 børn i forsøget.
	Flere tidligere, især amerikanske, studier, har også undersøgt PATHS for mindre børn, herunder også i lodtrækningsforsøg. PATHS er derudover også anvendt og undersøgt i bl.a. Kroatien, Tyrkiet og Storbritannien (Eninger et al., 2021).

Kilde: VIVE.

3.4 MB College (Mindfulness-Based College)

Tabel 3.4 MB College (Mindfulness-Based College)

Indsatsbeskrivelse	Målgruppe
Mindfulness-based college ('MB College') er en indsats tilpasset studerende på en videregående uddannelse, der har til formål at reducere stress-niveauet hos deltagerne. Det teoretiske grundlag er mindfulness, og har fokus på a) selvregulering af opmærksomhed på øjeblikket, b) nysgerrighed, åbenhed og accept i mødet med egne oplevelser i nuet. Forfatterne af studiet har selv udviklet indsatsen baseret på en tilpasning af "the mindfulness-based stress reduction" ('MBSR')*. MB College består af otte undervisningsgange samt hjemmeøvelser**. Undervisningsgangene foregår ugentligt i grupper, varer 2,5 timer og fokuserer fx på mindfulness, samtaler om stress samt forskellige kropslige øvelser såsom yoga og meditation***. Hjemmeøvelserne er primært lydfiler med mindfulness-øvelser, hvor de studerende på daglig basis selv vælger, om de vil lytte til 10, 20, 30 eller 45 minutter den pågældende dag. Derudover er der én heldags-session a 7,5 timer. Efter, indsatsen formelt er slut, er der mulighed for at deltage i gruppemøder hver anden måned samt heldagsudflugter tre gange årligt, ligesom en hjemmeside leverer nye meditationsøvelser og snakke hver anden måned.	18-26-årige studerende på videregående uddannelser****.
	Indsatsens virkning
	Studiet finder positive effekter på ensomhed, (psyisk) helbred og selvregulering. De ifølge studiet væsentligste effekter angår ensomhed. Målt via revideret 'UCLA loneliness scale' er effektstørrelsen -0,3 (hvilket forfatterne beskriver som særligt stærke effekter). For depressive symptomer målt via 'CESD' er effektstørrelsen -0,37. Angående selvregulering, som måles via flere forskellige skalaer, er effektstørrelserne mellem 0,51 og 1,27.
	Implementering
	Implementering foregår på uddannelsen, hvor de unge går, og kræver således et lokale til at gennemføre gruppesessionerne såvel som de individuelle samtaler. Indsatsen ledes af en certificeret instruktør med erfaring med og interesse i unge mennesker.
	Metode
	Studiet er gennemført i USA med 96 unge 18-28-årige studerende på videregående uddannelser (i studiet er det universitetsstuderende). De studerende i kontrolgruppen har efterfølgende fået mulighed for at deltage i MB-College-indsatsen. Studiet er i det review, det indgår i, vurderet til at have lav risk of bias (Ellard, Dennison & Tuomainen, 2023). Derudover er det det eneste studie i reviewet, der både har høj kvalitet, har fokus på almen gruppen af unge og viser positive effekter (Loucks et al., 2021).

Note: *Santorelli et al. (2004). **Se en længere beskrivelse af indsatsens teoretiske baggrund i Loucks et al.'s (2021) supplerende materiale online, 'Electronic Supplementary Material 2. Mindfulness-Based College Intervention Description and Theoretical Framework' (psm-83-602-s002) her: <http://links.lww.com/PSYMED/A667>. ***Se lektionsplanen i Loucks et al.'s (2021) supplerende materiale online, 'Electronic Supplementary Material 1' (psm-83-602-s001) her: <http://links.lww.com/PSYMED/A666>. ****Studiet ekskluderer bl.a. unge, som har alvorlige psykiske lidelser og/eller stofmisbrug.

Kilde: VIVE.

4 Perspektivering

Kortlægningen viser, at der er flere indsatser, der med stor sandsynlighed virker opbyggende for børn og unges fællesskaber. Dette afsnit indeholder refleksioner over resultaternes relevans i en dansk kontekst samt litteraturkortlægningens begrænsninger.

4.1 Resultaternes relevans i en dansk kontekst

Det har været et kriterium for inklusion af studier i litteraturkortlægningen, at de indsatser, der er undersøgt i de primærstudier, der indgår i de inkluderede reviewstudier, har været afprøvet i vestlige lande. En væsentlig andel af de primærstudier, der indgår i reviewstudierne, er gennemført i USA og lever dermed op til inklusionskriteriet. Det er imidlertid et opmærksomhedspunkt, at der på en række parametre er væsentlige kulturelle forskelle på fx den almene amerikanske og danske skolekultur, for så vidt fx angår tilgangen til fx klasserumsledelse, test mv. Kulturelle forskelle skal overvejes ved evt. overførsel af indsatser til dansk kontekst.

Som beskrevet i afsnit 2.5 er der på tværs af de 14 reviewstudier, der indgår i analysen, relativt begrænset information at hente om, hvordan de undersøgte indsatser er implementeret. Dette vanskeliggør en vurdering af de undersøgte indsatsers relevans i en dansk kontekst. Ved overvejelser om en evt. afprøvning af de indsatser, der er undersøgt i de inkluderede reviewstudier, vil der således være behov for dybere analyser af de undersøgte indsatser med henblik på vurderinger af, hvordan de passer til/kan tilpasses en dansk pædagogisk/didaktisk kontekst.

Gaffney m.fl. finder i deres reviewstudie af anti-mobbe-indsatser, at indsatser, der er afprøvet i flere lande, generelt er effektive på tværs af landegrænser (Gaffney, Ttofi, & Farrington, 2021). Forfatterne finder også væsentlig variation i effektstørrelserne af indsatserne i forskellige lande og konkluderer i forlængelsen heraf, at der er behov for mere viden om, hvad forskellige metodiske og implementeringsmæssige faktorer betyder (Gaffney, Ttofi, & Farrington, 2021). Ser vi på tværs af de 14 studier er vidensgrundlaget i forhold til indsatser afprøvet i en dansk eller skandinavisk kontekst relativt lille. I en litteraturkortlægning af fritidsfællesskaber for unge peger forfatterne på samme vis på, at der er behov for mere forskning i organiserede fritidsfællesskaber i en nordisk kontekst (Kusier, Ubbesen & Folker, 2023).

Danske dagtilbud, skoler, uddannelsesinstitutioner og fritidsorganisationer arbejder i dag med at fremme gode fællesskaber for børn og unge, der færdes i dem, jf. også bestemmelser i den lovgivning, der regulerer områderne. I nogle dagtilbud og

skoler tager arbejdet afsæt i indsatser, der er undersøgt i de primærstudier, der indgår i de 14 reviewstudier, andre steder arbejdes med andre tilgange. Hos bl.a. Holstein m.fl. (2021) og Social- og Boligstyrelsens vidensplatform, 'social.dk', findes viden om en række indsatser, der er afprøvet og implementeret i Danmark (Holstein et al., 2021). Der foreligger imidlertid ikke systematisk viden om omfanget og karakteren af det allerede eksisterende arbejde, og hvordan det fungerer, ligesom vi har begrænset viden om betydningen af kontekstforhold som fx kontinuitet i børn og unges relationer til det pædagogiske personale, der møder i dagtilbud og skoler. Dette vil være værdifuld information i relation til en vurdering af behovet for evt. yderligere indsatser (jf. også SBU (2024)).

4.2 Opmærksomhedspunkter og begrænsninger i kortlægningen

4.2.1 Kortlægningen undersøger udvalgte fokusområder

En række nyere studier viser, at der på flere aspekter af trivsel er sket en gradvis stigning i andelen af børn og unge, der trives mindre godt eller ikke trives de senere år, jf. afsnit 1.1. Forskning kan ikke give et klart og entydigt bud på, hvorfor vi ser denne udvikling. Flere forklaringstyper kan være på spil, og nogle af disse er svære at eftervise empirisk (Ottosen et al., 2022). Det er i forlængelse heraf væsentligt at være opmærksom på, at andre forhold end karakteren af børn og unges fællesskaber har betydning for børn og unges trivsel. En evt. styrkelse af indsatser målrettet børn og unges fællesskaber er således ét af flere mulige indsatsområder. Det må imidlertid også forventes, at der er behov for indsatser på andre områder af betydning for børn og unges trivsel.

Det er ligeledes et væsentligt opmærksomhedspunkt, at en række andre forhold end de, der er undersøgt i de fremsøgte studier, har betydning for børns fællesskaber. Eksempelvis er digitalt mediebrug et vigtigt element i børn og unges hverdagsliv og fællesskaber. Litteraturen peger på, at digitalt mediebrug kan medføre både positive og negative konsekvenser for individer i fællesskabet (Fynbo et al., 2023).

4.2.2 Litteraturkortlægningens metodiske inklusionskriterier

Det er et inklusionskriterie for studier i litteraturkortlægningen, at der er tale om systematiske reviews baseret på eksperimentelle og/eller kvasi-eksperimentelle primærstudier af indsatser, der fremmer børn og unges fællesskaber, jf. afsnit 1. Dette metodiske valg medfører en række fordele, for så vidt angår den sikkerhed,

hvormed studierne kan udtale sig om de undersøgte indsatsers effekter (Borenstein, Hedges, Higgins & Rothstein, 2021). Samtidig medfører det metodiske valg, at kortlægningen baseres på studier af en særlig karakter, og at der i sagens natur ikke vil indgå primærstudier af allernyeste dato i de inkluderede reviews. Ligeledes indgår relevant viden fra studier med teoretisk fokus eller kvalitative studier af komplekse sammenhænge og indsatser ikke i kortlægningen.

En række af de reviewstudier, der indgår i litteraturkortlægningen, indeholder primærstudier af afgrænsede indsatser målrettet enkeltindivider eller skoleklasser og selvrapporterede udfaldsmål på individniveau. Omvendt indeholder de inkluderede reviewstudier i begrænset omfang indsatser vedr. rammerne om børn og unges fællesskaber i form af fx klassestørrelser eller co-teaching-indsatser, ligesom relativt få studier adresserer de generelle pædagogiske og didaktiske rammer om læring og leg i børn og unges fællesskaber. Dette kan hænge sammen med et teoretisk og fagligt afsæt bag de studier, der lever op til de metodiske inklusionskriterier. Systematiske reviews, baseret på eksperimentelle og/eller kvasi-eksperimentelle primærstudier, vil typisk undersøge indsatser, der har en karakter, der egner sig til denne type af primærstudier. Eksempelvis vil en relativt afgrænset og velbeskrevet indsats med konkrete udfaldsmål og en afgrænset målgruppe typisk være mere oplagt at undersøge med denne type af metoder end mere komplekse multifacetterede og mindre velbeskrevne indsatser.

En anden årsag kan være, at det stiller større datakrav til evalueringer at indsamle data fra fællesskaber, som fx klasser, end fra enkeltindivider. Ønsker man fx indsigt i, om en indsats påvirker sociale interaktioner, kræver det som oftest en omfattende og kompliceret indsamling af spørgeskemadata, fx på klasseniveau, eller adskillige observationer. Begge dele er omkostningstunge og forbundet med risiko, da sårbarheden over for frafald, fx i spørgeskemadata, er betydelig. Dette kombineret med, at eksperimentelle og kvasi-eksperimentelle studier også kræver en betydelig andel af observationer af enheder, der modtager en indsats, samt kontrolobservationer, hvor der ikke modtages indsats for at sikre nok styrke til at måle signifikante effekter, betyder, at det er dyrt og kompliceret at lave den slags evalueringer, hvilket typisk vil betyde, at der er færre af dem.

4.2.3 Varierende kvalitet i de inkluderede studier

En overordnet konklusion på tværs af de inkluderede reviewstudier er, at der mangler studier af høj kvalitet, der kan informere os om, hvordan og hvorfor en indsats virker, og for hvem den virker. Mange af de inkluderede studier er relativt små (se fx Li og Shao (2022)) – særligt de kontrollerede forsøg. Selvom RCT-studier ofte besidder en høj grad af intern validitet, er det en svaghed i forhold til generaliserbarhed, at studierne er relativt små målt på deltagende børn og unge. Dette skal bl.a. ses i

lyset af, at selv indsatser, der har vist en positiv effekt, ikke nødvendigvis virker, når de opskaleres (Al-Ubaydli et al, 2021).

Få af de 14 reviewstudier laver undersøgelser af betydningen af de underliggende studiers kvalitet for resultaterne, når der foretages moderationsanalyser på indsatser eller karakteristikker såsom implementering etc.

4.2.4 Manglende viden om effekter på længere sigt

Mens en række reviewstudier kan konkludere, at der er små eller moderate effekter af de indsatser, der er undersøgt i underliggende primærstudier på kortere sigt (op til 1 år efter indsatserne), indeholder reviewstudierne ikke information om effekter på længere sigt. Der er derfor ikke muligt at konkludere, om de effekter, der findes af de undersøgte indsatser, er persistente eller forgængelige. Omvendt kan man forestille sig, at visse indsatser tager tid at implementere og mestre, og at resultater vedr. små eller manglende effekter i nogle studier kan skyldes, at effekten måske ikke er målbar på kort sigt og derfor kræver langsigtede målinger.

Da mange af de primærstudier, der er inkluderet i de undersøgte reviewstudier, baserer sig på relativt små populationer (Miller, Kumar, Pearce, & Baldock, 2021), kan dette være en af grundene til, at der ikke undersøges effekter af indsatserne over tid.

> Dokumentation

5 Metode

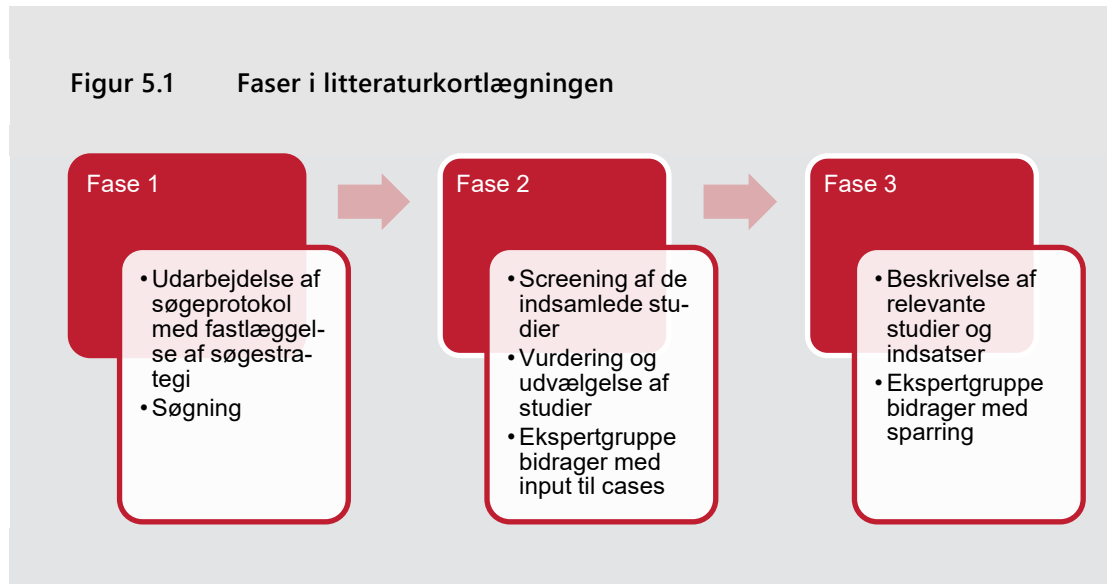
Denne litteraturkortlægning er gennemført parallelt med en anden litteraturkortlægning vedr. fremme af børns og unge robusthed og resiliens, som Trivselskommissionen har bedt VIVE om at gennemføre (Andreasen m.fl., 2024). De to litteraturkortlægninger er gennemført parallelt og med ensartet metode. Der er således også tekstafsnit, der indgår i begge rapporter.

Undersøgelsen er gennemført som en 'Rapid Evidence Assessment' (REA) (Varker et al., 2015). Med en REA kortlægges viden inden for et afgrænset område ved hjælp af systematiske reviewmetoder for søgning og vurdering af eksisterende forskning. Ved gennemførelse af REA tilstræbes en stringent og eksplicit metodisk tilgang inden for et på forhånd afgrænset område, søgestrategi og analyse- og vurderingsstrategi. Sammenlignet med et fuldt systematisk review, som følger fx Campbell/Cochrane-guidelines, træffes ved gennemførelse af en REA en række beslutninger vedr. afgrænsning af bl.a. studier, søgestrategi, vurdering og afrapportering af studier. Disse valg kan medføre, at der er relevante studier, som ikke inkluderes i litteraturkortlægningen med risiko for skævheder i fund.

5.1 Litteraturkortlægningens tre faser

Litteraturkortlægningen er foregået i tre faser, jf. Figur 5.1.

- **Fase 1.** Fastlæggelse af søgestrategi og søgning
- **Fase 2.** Screening og vurdering af studier
- **Fase 3.** Beskrivelse af relevante studier.

Kilde: VIVE.

5.1.1 Fase 1. Fastlæggelse af søgestrategi og søgning

Vi har med afsæt i begrebsdefinitionen (jf. afsnit 1.3) udarbejdet:

- Inklusions- og eksklusionskriterier for studier
- Søgestrategi for litteratursøgningerne i forhold til databaser og hjemmesider, som søgningen gennemføres i.

Trivselskommissionen har haft mulighed for at kommentere inklusions- og eksklusionskriterier.

Inklusions- og eksklusionskriterier for den fremsøgte litteratur fremgår af Tabel 5.1.

Tabel 5.1 Inklusion- og eksklusionskriterier

	Kriterier for inklusion	Kriterier for eksklusion
Studiets fokus	Studier, der vedrører udfaldsmål målt som faktisk eller oplevet deltagelse i et fællesskab/en relation, adfærd i fællesskaber i arenaerne dagtilbud, uddannelsesinstitution og fritidsaktiviteter samt socio-emotionel læring.	Studier, der ikke vedrører faktisk og oplevet deltagelse i et fællesskab/en relation og adfærd i fællesskaber, og studier, der beskæftiger sig med deltagelse i fællesskaber uden for arenaerne dagtilbud, uddannelsesinstitutioner og fritidsaktiviteter.
Studiets type	Peer-reviewed litteratur (herunder også relevant grå litteratur, som er peer-reviewet, men ikke udgivet i egentlige videnskabelige tidsskrifter).	Ikke-peer-reviewed litteratur og øvrig grå litteratur.
Studiedesign	Meta-analyser, forskningskortlægninger og systematiske reviews, der – så vidt muligt – er baseret på eksperimentelle og/eller kvasi-eksperimentelle primærstudier. Sekundært eksperimentelle og/eller kvasi-eksperimentelle primærstudier.	Andre typer af oversigtsstudier som forskningskortlægninger og systematiske reviews, der fx er baseret på kvalitative primærstudier eller på kvantitative primærstudier, der ikke er eksperimentelle eller kvasi-eksperimentelle.
Målgruppe	Almenbefolkningen af børn- og unge samt målrettede indsatser, hvor også almengruppen af børn og unge påvirkes.	Studier, der udelukkende fokuserer på specialiserede grupper, fx børn med handicap eller børn med forældre, der afsoner fængselsstraffe mv., og hvor der ikke forefindes udfaldsmål på almengruppen af børn og unge.
Sprog	Studier på dansk, engelsk, norsk eller svensk.	Studier, der er skrevet på øvrige sprog end dansk, engelsk, norsk og svensk.
Aldersgruppe	Børn og unge mellem 0 og 25 år.	Voksne, som er 25+ år. Hertil studier, der både vedrører aldersgruppen 0-25 år og en ældre aldersgruppe, og som ikke præsenterer en separat effekt for børn og unge mellem 0 og 25 år.
Land og kontekst	Nordisk kontekst og sammenlignelige lande, dvs. Vesteuropa, Nordamerika og Australien/New Zealand.	Andre lande.
Publiceringsår	Studier fra og med 2013.	Studier publiceret før 2013.
Kvalitetsvurdering	Studiet indeholder en Risk of Bias-vurdering (RoB)* eller en anden form for kvalitetsvurdering af de primærstudier, der indgår i reviewstudiet	Redegør ikke for, at der er foretaget en kvalitetsvurdering af de underliggende primærstudier.

Note: *Risk of Bias henviser til sandsynligheden for, at elementer i studiedesignet eller gennemførelsen af studiet vil give vildledende resultater.

Kilde: VIVE.

Studiets fokus

Som det fremgår af begrebsafklaringen, afgrænser VIVE søgningen til studier af indsatser, der søger at fremme fællesskaber i dagtilbud, uddannelsesinstitutioner og fritids- og foreningsliv.

Begrebet 'fællesskaber' bruges forskelligt inden for forskellige forskningsdiscipliner og er undersøgt på mange måder og i mange sammenhænge. Dertil kommer også den hverdagslige forståelse af ordet. Begrebet 'fællesskaber' kan betegne individers bevidste og aktive sammenbundethed omkring noget fælles – fx kultur, politisk engagement, klasseværelset, gaming etc. – mens begrebet 'relationer' refererer til sociale interaktioner mellem mennesker (Fynbo et al., 2023). Fællesskaber og relationer kan således være svære at adskille, og oftest fremstår de begge i forening. Kierkegaard m.fl. (2020) beskriver, at begreberne kan konceptualiseres og operationaliseres på mange måder, og at de således kan være vanskelige at definere og afgrænse. Dette afspejler sig i hverdagssproget og i forskningen, hvor der fx bruges mange forskellige begreber til at sætte ord på typer af fællesskaber, og hvad fællesskaber er. Eksempler på typer af fællesskaber fra hverdagssproget er: 'kammerater', 'vennerne', 'holdet', 'drengene', 'pigerne', 'vennegrupper', 'klassen' etc., mens eksempler på forskningsbegreber kan være 'sociale strukturer', 'tilhørsforhold', 'communities', 'sociale netværk' etc. (Bruselius-Jensen, Sørensen & Katznelson, 2023). Ligeledes kan relationer defineres implicit som venner eller klassekammerater eller eksplicit som interaktioner, relationer, forbundethed mv.

Fællesskaber og relationer beskrives ved begreber, der både indeholder faktisk deltagelse (fx 'friendship ties') samt oplevet deltagelse (fx 'sense of belonging'), mens kvaliteten af fællesskabet/relationen beror på konnotationerne forbundet med søgeordene samt ved forskellige måder at interagere på, fx intimitet, mobning, etc.

I det omfang studierne undersøger kvaliteten af fællesskaber, elevers oplevelse af at være en del af et klassefællesskab mv., inddrages det i en vurdering af, hvorvidt den undersøgte indsats bidrager til et godt fællesskab.

Vi har i kortlægningen anlagt en forståelse af indsatser – som har til formål at styrke gode eller forebygge/reducere dårlige fællesskaber/relationer hos børn og unge – der både inkluderer målrettede og skræddersyede indsatser (indikerede indsatser), universelle indsatser, som gives til fx hele klasser eller institutioner, samt indsatser forstået som nationale eller lokale samfundsinvesteringer (fx investeringer til at reducere klassestørrelse), som kan have direkte og afledte konsekvenser (Jacobsen et al., 2022). Klassestørrelse eller to-voksen-ordninger i skolen er eksempler på samfunds-mæssige investeringer, der kan betragtes som indsatser, som potentielt kan få betydning for børn og unges fællesskaber (jf. fx Vembye m.fl., 2024 og Andersen m.fl., 2020). Vi har imidlertid ikke fundet reviewstudier af denne type af indsatser, der lever op til litteraturkortlægningens øvrige inklusionskriterier.

Det blev i arbejdet med litteraturkortlægningen tydeligt, at der er en væsentlig begrebslig uklarhed og et overlap i de studier, der beskæftiger sig med forhold vedr. børn og unges fællesskaber. Disse begrebsmæssige overlap afspejler, at der er tale

om gensidigt understøttende aspekter af fællesskaber, og at nogen af de undersøgte forhold har delvist overlappende dimensioner.

En væsentlig andel af fremsøgte reviewstudier har fokus på SEL – enten som et hovedfokus, eller fordi SEL-indsatser indgår som delindsatser i en anden indsats. SEL-kompetencer er ikke i sig selv at forstå som 'gode fællesskaber', som er det udfaldsmål, vi har opsat som inklusionskriterium for litteraturkortlægningen. Men dimensioner af SEL-kompetencer er positivt forbundet til gode fællesskaber for børn og unge. Eksempelvis understøtter social bevidsthed udviklingen af positive relationer og konstruktiv kommunikation med andre (Allemand, Steiger & Fend, 2015; McDonald & Messinger, 2012; Trentacosta & Fine, 2010). SBU afrapporterer, at elever oplever, at deltagelse i SEL-indsatser fremmer deres nære relationer, sociale samvær og konflikthåndteringsevne (SBU, 2024). En række studier af SEL-indsatser undersøger endvidere udfaldsmål relateret til fællesskaber, fx social interaktion, samarbejde og relationer (Durlak, Mahoney & Boyle, 2022).

Samtidig indgår SEL-indsatser og udfaldsmål relateret til SEL-kompetencer som beskrevet ovenfor i en række af de inkluderede reviewstudier, der falder inden for inklusionskriterierne. På den baggrund har vi valgt at inkludere reviewstudier med fokus på SEL i kortlægningen.

Studiets type

Litteratursøgningen afgrænses til peer-reviewed litteratur (herunder også relevant grå litteratur, som er peer-reviewed, men ikke udgivet i egentlige videnskabelige tidsskrifter), dvs. der ekskluderes ikke-publicerede forskningsartikler og anden grå litteratur.

Studiedesign

Litteratursøgningen afgrænses til systematiske reviews og forskningskortlægninger, der indeholder meta-analyser. Dette skyldes, at systematiske reviews og forskningskortlægninger, der ikke indeholder meta-analyser, ikke giver mulighed for at vurdere, om indsatserne har en statistisk signifikant effekt på det målte udfaldsmål.

Såfremt der ved søgningen ikke findes tilstrækkeligt med denne type af studier, kan der også inkluderes systematiske reviews uden meta-analyser.

Målgruppe

Der inkluderes studier, der undersøger udfaldsmål på almenbefolkningen, også selvom indsatsen har været målrettet en mere afgrænset målgruppe. Indsatser målrettet en særlig gruppe kan have betydning for almengruppen. For eksempel

undersøgte man i forbindelse med Aarhus Kommunes evaluering af 'NEST-klasser' (metode til at tilrettelægge undervisningen, hvor børn med autisme modtager undervisning i almene klasser sammen med børn uden særlige støttebehov) både udfaldsmål for børn med autisme og deres klassekammerater uden autisme (Aarhus Kommune, 2019). Studier, der udelukkende undersøger udfaldsmål for en afgrænset målgruppe med specifikke problematikker, inkluderes ikke.

I forbindelse med screeningen af de fremsøgte studier viste det sig, at flere af reviewstudierne ikke klart beskriver, om de indsatser, der er undersøgt i de underliggende primærstudier, er målrettet en særlig målgruppe inden for almengruppen af børn og unge. Det har ikke inden for projektets ramme været muligt at foretage en vurdering af alle underliggende primærstudier. Det har i en række tilfælde været en konkret kvalitativ vurdering, hvorvidt indsatser rettet mod specifikke udfordringer eller behov kan karakteriseres som indsatser til en almen målgruppe eller til en afgrænset målgruppe med specifikke problemstillinger. Eksempelvis er indsatser specifikt målrettet børn og unge, der er flygtet fra krig, ikke inkluderet ud fra en vurdering af, at problematikkerne for den målgruppe er mere specifikke. Ligeledes er indsatser udelukkende målrettet børn og unge på dedikerede specialskoler ikke inkluderet. Indsatser målrettet børn og unge, der oplever ensomhed, er medtaget ud fra en betragtning om, at denne problematik har en almen karakter.

Sprog

Studier skrevet på engelsk, dansk, norsk eller svensk inkluderes, mens studier på øvrige sprog ikke indgår.

Aldersgruppe

Ifølge opgavebeskrivelsen ønskes undersøgelsesspørgsmålene belyst for almengruppen af børn og unge mellem 0 og 25 år. Der kan være studier, der beskæftiger sig med et andet aldersspænd, fx studier af indsatser for unge mellem 18 og 30 år. Vi prioriterer studier, der kun beskæftiger sig med det relevante aldersspænd, eller studier der præsenterer del-analyser for den ønskede aldersgruppe. Der kan inkluderes studier, hvis aldersspænd strækker sig ud over 25 år, såfremt der i reviewet også indgår studier inden for det relevante aldersspænd.

Land og kontekst

Der lægges vægt på, at studierne skal være gennemført i samfundsmæssige kontekster, der er sammenlignelige med Danmark. For at sikre, at landene i de forskellige studier er sammenlignelige, er inklusionskriterierne for lande i screeningen Vesteuropa, Nordamerika, Australien og New Zealand.

I reviews kan der indgå primærstudier fra både lande, der falder inden for og uden for vores inklusionskriterier. I disse tilfælde inkluderes studierne, hvis det er muligt at udlede, hvilke fund der stammer fra lande, der er sammenlignelige med Danmark.

Publiceringsår

I kortlægningerne inkluderes reviews og litteraturkortlægninger, der er udgivet efter 2013. De primærstudier, som indgår i reviews mv., kan være fra før 2013.

Studiets tilgængelighed

Samtlige studier, der er vurderet måske relevante eller relevante i de forskellige screeningsfaser, har kunnet fremskaffes inden for projektperioden.

Kvalitetsvurdering

Vi har opsat som kriterium, at de inkluderede reviewstudier har vurderet kvaliteten af det underliggende primærstudie enten gennem en Risk of Bias-vurdering (RoB) eller en anden form for kvalitetsvurdering. Rent metodisk er dette en styrke i forhold til vores mulighed for at konkludere og generalisere på baggrund af resultaterne.

Søgestrategi

Vi har udført en søgning i alt 14 internationale og nordiske databaser, jf. Tabel 5.2, ved hjælp af udvalgte søgetermer og -strategier. Den indledende søgning på tværs af databaser resulterede i 2.502 potentielt relevante artikler.

Tabel 5.2 Databaser og hjemmesider

Databaser	Hjemmesider
Internationale databaser	Campbell Collaboration: https://www.campbellcollaboration.org/library.html
ERIC (Ebsco)	
Academic Search Premier (Ebsco)	
PsycInfo (Ebsco)	
SocIndex (Ebsco)	
Teacher Reference Center (Ebsco)	
Social Services Abstracts (ProQuest)	
IBSS (ProQuest)	
Sociological Abstracts (ProQuest)	
Nordiske databaser	
NORA – Research Portal Denmark	
Insum, Norge	
Cristin - Current Research Inf. System Norway	
Libris, Sverige	
SwePub, Sverige	

Kilde: VIVE

Søgningen er målrettet de enkelte databaser, da disse arbejder med præ-definerede søgeord. I de tilfælde er søgeordene tilpasset gennem en iterativ proces. For eksempel skal søgninger i nordiske databaser tilpasses sprogligt, fx 'Venner', mens 'Friends' anvendes i internationale databaser.

Som led i udviklingen af søgestrategien er der således udviklet en søgestreng bestående af en række nøgleord, der er målrettet de enkelte databaser, da nogle databaser anvender præ-definerede søgeord. Bilag 1 indeholder dokumentation for den samlede søgestreng.

5.1.2 Fase 2. Screening og vurdering af studier

Trivselskommissionen ønsker, at der i den narrative analyse i afrapporteringerne indgår meta-analyser, forskningskortlægninger og systematiske reviews, der – så vidt muligt – er baseret på eksperimentelle og/eller kvasi-eksperimentelle primærstudier. Endvidere er der et ønske om at inkludere eksperimentelle og/eller kvasi-eksperimentelle primærstudier med henblik på at kunne præsentere illustrative eksempler på virksomme indsatser.

Vi har således skulle udvælge studier med forskellige typer af design. Følgende beskrives først fremgangsmåden i relation til forskningskortlægninger og systematiske reviewstudier og derefter fremgangsmåden vedr. primærstudier.

Studier til narrativ syntese

I forbindelse med søgningen i databaser og hjemmesider er evt. dubletter ekskluderet.

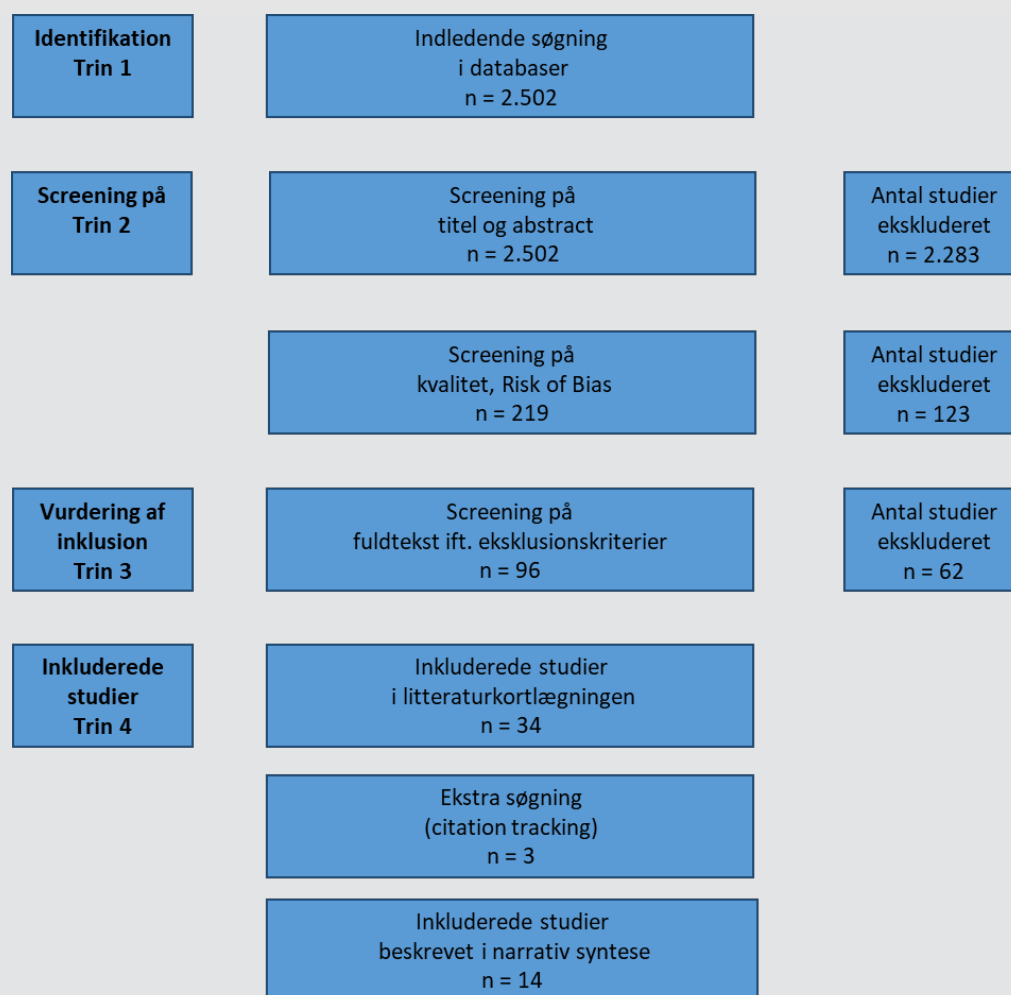
Herefter er de fremsøgte studier screenet systematisk via titel og abstracts i forhold til inklusions- og eksklusionskriterierne. Screeningerne er gennemført af flere medarbejdere. Med henblik på at sikre ensartethed i vurderingerne er 20 studier indledningsvist vurderet af alle medarbejdere, der skal bidrage til screening. De enkelte medarbejders individuelle vurderinger er drøftet med henblik på at etablere en fælles tilgang til screeningerne.

De herefter tilbageværende reviewstudier er screenet i forhold til, hvorvidt der er foretaget en vurdering af de inkluderede primærstudiers kvalitet. Reviewstudier, der ikke indeholder en kvalitetsvurdering, er ekskluderet. Af de 219 reviewstudier, vi vurderede relevante på abstract- og titelniveau, havde 95 en vurdering af de inkluderede primærstudiers kvalitet.

De tilbageværende studier er herefter vurderet med afsæt i fuldtekstlæsninger⁴⁹. Screeningsprocessen er illustreret i Figur 5.2.

⁴⁹ Fuldtekstlæsning medfører, at hele studiet kan læses igennem ved behov. I praksis vil det oftest være en fokuseret læsning af især metodeafsnittene i studierne.

Figur 5.2 Flowchart over screening af fremsøgte studier

Kilde: VIVE.

I tillæg til screeningsprocessen har vi gennemført 'citation snowballing' med afsæt i de 34 inkluderede reviewstudier fra screeningsprocessen. Denne proces bestod af en gennemlæsning af de potentielt relevante reviewstudier, som er udgivet efter det inkluderede reviewstudie, og som henviser til dette reviewstudie. Processen bidrager til at sikre, at vi i litteraturkortlægningen har inkluderet de nyeste relevante reviews. Tre yderligere reviewstudier blev inkluderet gennem denne proces, heraf et i den narrative syntese.

Under hensyn til den samlede ramme om projektet har det været muligt at inkludere 14 reviewstudier i den narrative syntese, der præsenteres i Kapitel 2. Kriterier for udvælgelse af 14 studier blandt de 37 studier, der lever op til kortlægningens inklusionskriterier, har været:

- Reviewstudiets udgivelsestidspunkt. Nyere reviewstudier prioriteres over ældre, idet det forudsættes, at nyere litteraturreviews og kortlægninger sandsynligvis vil indeholde fund fra ældre litteraturreviews.
- Reviewstudiets fokus og målgruppe. Studier udvælges, så der sikres videst mulig bredde, for så vidt angår den aldersgruppe og – for litteraturkortlægningen vedr. børn og unges fællesskaber – de arenaer for fællesskaber, studierne vedrører.
- Reviewstudiets kvalitet.
- De underliggende primærstudiers metode.⁵⁰

Det fremgår af Bilag 2, hvilke af de inkluderede studier, der ligger til grund for den narrative syntese. Opdragsgiver har haft mulighed for at kommentere prioritering af studier til den narrative syntese.

Primærstudier

Udvælgelse af primærstudier er foretaget med afsæt i de studier, der er inkluderet i den narrative syntese, og med afsæt i kriterier, der har været drøftet med den ekspertgruppe, der har bidraget med sparring til undersøgelsen, samt dialog med opdragsgiver. Samlet set har følgende kriterier været lagt til grund for valg af primærstudier:

- Primærstudier af høj metodisk kvalitet.
- Primærstudier af indsatser, der har positiv effekt for målgruppen.
- Målgruppe for indsatsen, der undersøges i studierne. Målet er at sikre variation, så der præsenteres primærstudier, der vedrører målgrupper med forskellig alder, selvom der for nogle aldersgrupper (særligt de yngste børn) er relativt færre studier.
- Indsatser afprøvet i skandinavisk kontekst prioriteres med henblik på så vidt muligt at sikre relevans i forhold til en dansk kontekst.

⁵⁰ Det fremgår af opgavebeskrivelsen, at Trivselskommissionen ønsker litteraturkortlægninger, hvor der lægges vægt på kvantitative studier, som ved hjælp af eksperimentelle eller kvasi-eksperimentelle metoder måler effekten af en indsats. Forståelsen af kvasi-eksperimentiel kan være forskellig på tværs af discipliner. Nogle discipliner vil mene, at dette kun gælder metoder, der tager hånd om den uobserverbare selektion ind i treatment, dvs. enten via randomisering eller kvasi-randomisering, hvor allokeringen til indsatsen skyldes årsager, der fx ikke er relateret til individernes afkast af indsatsen. Dette vil inkludere studier, der bruger randomiseret kontrollerede eksperimenter samt de økonometriske metoder 'differences-in-differences', 'regression discontinuity' og 'instrument variable'. Andre discipliners forståelse af kvasi-eksperimentiel vil også dække over metoder, der kun kontrollerer for observerbar selektion såsom matching og regressionsanalyse. Vi prioriterer så vidt muligt systematiske reviews, der evaluerer effekter af indsatser, hvor der er en veldefineret treatment- og kontrolgruppe, og hvor det kan dokumenteres, at treatment- og kontrolgrupperne er sammenlignelige, inden indsatsen er givet.

- Primærstudier, der undersøger indsatser rettet mod fællesskaber og læringsmiljøer, prioriteres med henblik på at afspejle Trivselskommissionens forståelse af trivsel.

Ved udvælgelse af mulige primærstudier til afrapporteringen har der været behov for at afveje de forskellige skitserede kriterier ovenfor. Det har fx været nødvendigt at lade studier med lidt lavere metodisk kvalitet indgå frem for studier med højere metodisk kvalitet for at sikre bredde i typen af indsatser og målgruppens alder i det samlede antal studier.

De 14 inkluderede studier adresserer udfaldsmål vedr.:⁵¹

- Børn og unges oplevelse af at høre til (2 reviewstudier)
- Børn og unges sociale adfærd i fællesskaber (6 reviewstudier)
- Børn og unges socio-emotionelle læring (SEL) (6 reviewstudier)⁵².

En oversigt over de 23 reviewstudier, der lever op til litteraturkortlægningens inklusionskriterier, men ikke er inddraget i den narrative syntese, fremgår af Bilag 2. De 23 studier, der ikke er inddraget i den narrative syntese, adresserer udfaldsmål vedr.:⁵³

- Børn og unges oplevelse af at høre til (4 reviewstudier)
- Børn og unges sociale adfærd i fællesskaber (7 reviewstudier)
- Børn og unges socio-emotionelle læring (SEL) (12 reviewstudier).

5.1.3 Fase 3. Beskrivelse af relevante studier

Udarbejdelse af narrativ syntese

Beskrivelsen af de 14 inkluderede reviewstudier er udarbejdet som en narrativ syntese. Den narrative syntese (Popay et al., 2006) er en metode til at sammenfatte og syntetisere eksisterende litteratur ved at fokusere på narrative og kvalitative aspekter af undersøgelserne. Formålet med den narrative syntese er dermed at

⁵¹ Nogle reviewstudier adresserer flere overordnede typer af udfaldsmål og er talt med under det udfaldsmål, de vurderes primært at adressere.

⁵² Socio-emotionel læring kan ikke isoleret set forstås som 'gode fællesskaber', som er det fænomen, vi har fokus på i undersøgelsen. Men dimensioner af socio-emotionel læring er forbundet til gode fællesskaber for børn og unge. (Allemand, Steiger & Fend, 2015; McDonald & Messinger, 2012; Trentacosta & Fine, 2010). Samtidig indgår socio-emotionel læring og indsatser og udfaldsmål relateret til socio-emotionel læring i en række indsatser, der er forbundet til gode fællesskaber for børn og unge. På den baggrund har vi inkluderet reviewstudier med fokus på socio-emotionel læring i kortlægningen

⁵³ Nogle reviewstudier adresserer flere overordnede typer af udfaldsmål og er talt med under det udfaldsmål, de vurderes primært at adressere.

identificere de fortællinger, som går på tværs af den relevante litteratur. Mere konkret foregår dette gennem fire trin:

1. Udvikling af fx en forandringsteoretisk model for, hvordan indsatser virker, hvorfor de virker, samt for hvem de virker
2. Udvikling af en tidlig syntese, der samler retningen på og størrelsen af effekter ud fra karakteristika ved de inkluderede studier
3. Udforskning af datagrundlaget med henblik på at identificere faktorer, der kan forklare forskelle i retningen og størrelsen af effekter
4. Vurdering af syntesens robusthed med henblik på at kunne generalisere effekter (Popay et al., 2006).

Den narrative syntese har en række fordele i forhold til klassiske systematiske litteraturreviews eller integrative reviews, bl.a. fordi metoden giver mulighed for at fremhæve mangfoldighed og variation i resultater og konklusioner. Dette er særligt vigtigt, når der er heterogenitet i studiedesign, deltagergrupper og indsatstyper.

5.2 Fortolkning af effektstørrelser

Effekten af en indsats er en kausal sammenhæng mellem indsats og observerede ændringer.

Afrapportering af de undersøgte indsatsers resultater er standardiserede, så de præsenteres som en såkaldt 'effektstørrelse'. Jo større afstand til tallet '0', jo større effekt af indsatsen, hvad end det er positivt eller negativt. En effektstørrelse på '1' svarer typisk til en forbedring på lidt over en tredjedel af den samlede percentilfordeling (en forbedring på 37 procentpoint). Dvs. at et barn eller en ung fx rykker sig fra at være på grænsen til den nederste tiendedel (10 %) til at være nogenlunde gennemsnitlig (47 %), hvis de opnår '1 effektstørrelses'-forbedring.

Der er ingen faste definitioner af, hvornår effektstørrelser defineres som 'små' eller 'store'. Det varierer i forhold til fagområdet og typen af indsatser. Et af de inkluderede reviewstudier beskriver, at indsatser, som søger at forbedre børns og unges adfærd og psykosociale tilstand, typisk finder effektstørrelser mellem 0,04 og 0,22 (Eninger et al., 2021). Et andet reviewstudie, som ser på universelle, psykosociale forbyggende indsatser for børn og unge, finder typiske effektstørrelser mellem 0,07 og 0,16 (Tanner-Smith, Durlak & Marx, 2018). Hvis effektstørrelser fra i alt 0,04 til 0,22 omregnes til percentiler, svarer det til en "forbedring" på mellem 1,5 til 8 procentpoint.

Vi afrapporterer løbende forfatterens egne fortolkninger af effektstørrelserne, når de findes, for at give en idé om den mulige fortolkning (fx om de er 'moderate' eller 'store'). Ved fortolkning af forfatterens egne beskrivelser af de effektstørrelser, de finder, bør der tages højde for, at disse beskrivelser ikke er foretaget med afsæt i én fælles standard, som gælder for samtlige områder, som denne narrative syntese dækker.

Mange forfattere og studier henviser til de grænseværdier, som oprindeligt blev foreslået af Cohen (2013). Her betegnes effektstørrelser på 0,2 som 'små', effektstørrelser på 0,5 som 'mellem' og effektstørrelser på 0,8 som 'store effekter'. Ifølge Cohen selv er disse grænseværdier dog tæt på tilfældige og kan ikke anvendes bredt på alle studieområder:

These proposed conventions were set forth throughout with much diffidence, qualifications, and invitations not to employ them if possible. The values chosen had no more reliable basis than my own intuition.

(Cohen, 2013)

Cohens kriterier er udviklet med afsæt i psykologiske laboratorieeksperimenter og vil derfor naturligt have en tendens til at finde større forskelle (og dermed effekter og effektstørrelser) end i konkrete feltstudier/eksperimenter.

Inden for fx uddannelsesforskning vil grænserne oftest være lavere. Kraft (2020) foreslår, at under 0,05 er 'lille', 0,05 til 0,20 er 'mellem', og over 0,20 er en 'stor effekt'. Den typiske effektstørrelse (median-effektstørrelsen) er 0,10 i Krafts stikprøve af 1.942 effektstørrelser fra 747 lodtrækningsforsøg på uddannelsesområdet. Med disse grænseværdier inddeles den samlede population af forsøg på uddannelsesområdet i tre omtrent lige store grupper (under 0,05, op til 0,20 samt over 0,20).

De reviewstudier, som undersøger typiske effektstørrelser inden for universelle indsatser, som er relevante for fællesskaber og trivsel, finder som beskrevet effektstørrelser mellem 0,04 og 0,22 (Eninger et al., 2021; Tanner-Smith, Durlak, & Marx, 2018).

Om effektstørrelser og percentiler

Fortolkningen af effektstørrelser som percentiler er udbredt som én af flere måder at vise og fortolke effektstørrelser og anbefales af bl.a. Baird & Pane (2019). Den konkrete omregning til 37 procentpoint hviler dog på to centrale antagelser (von Hippel, 2024):

- For det første skal den underliggende fordeling være normalfordelt (af børn og unges forhold på de relevante udfaldsmål, fx ensomhed eller skoletilhør). Det vil formentlig ofte være tilfældet for universelle indsatser, som retter sig mod alle børn og unge, og som netop indgår i denne syntese. Den underliggende fordeling er dog ikke nødvendigvis afrapporteret i de inkluderede reviewstudier (og i primærstudierne i disse reviewstudier), hvorfor vi ikke kan garantere, at det gør sig gældende for samtlige effektstørrelser.
- For det andet gælder omregningen til 37 procentpoint kun for effektstørrelser op til 0,8, hvilket ofte vil betegnes som en særdeles stor effekt næsten uanset område. Effektstørrelserne, som præsenteres i denne syntese, er oftest omkring 0,1-0,4, hvorfor omregningen bør være anvendelig som en tommelfingerregel.

Om forfatterne egne vurderinger af effektstørrelser

Ved fortolkning af forfatterne egne beskrivelser af de effektstørrelser, de finder, bør der tages højde for, at disse beskrivelser ikke er foretaget med afsæt i én fælles standard, som gælder for samtlige områder, som denne narrative syntese dækker. Forfatterne har i flere tilfælde forholdt sig til det område, reviewet omhandler, og forholdt effektstørrelserne dertil. Men forfatterne har – af gode grunde – ikke forholdt sig til øvrige områder, som ikke hører under det konkrete reviewstudies fokus. Eksempelvis vil et reviewstudie, der afrapporterer effektstørrelser af mobbeindsatser, ikke nødvendigvis se på effektstørrelser af psykosociale indsatser målrettet socio-emotionelle kompetencer eller af naturbaseret undervisning.

5.3 Beskrivelse af primærstudier

Da reviewstudier typisk ikke indeholder meget detaljeret information om indsatser i de underliggende primærstudier, har Trivselskommissionen ønsket, at litteraturkortlægningen suppleres af konkrete indsatsbeskrivelser baseret på primærstudier.

Et hovedhensyn i forhold til beskrivelsen af primærstudierne har været at tilvejebringe illustrative eksempler på indsatser med positiv effekt i forhold til at styrke gode fællesskaber for børn og unge. De kortfattede beskrivelser er struktureret, så de indeholder en kort indsatsbeskrivelse samt oplysninger om indsatsernes målgruppe, virkning, implementering og metode, som den fremgår af det udvalgte primærstudie (evt. suppleret af reviews, som inkluderer primærstudiet og indsatsområdet generelt).

5.4 Supplerende beskrivelse af (reviews af) SEL-indsatser

SEL-indsatser og udfaldsmål relateret til SEL-kompetencer indgår som beskrevet i afsnit 2.4 i en række af de inkluderede reviewstudier, der falder inden for inklusionskriterierne. På den baggrund har vi inkluderet reviewstudier med fokus på SEL-kompetencer og SEL-indsatser i kortlægningen. Dette afsnit beskriver de SEL-indsatser, som resultaterne baserer sig på.

Seks af de inkluderede reviewstudier har primært fokus på effekter af indsatser vedr. SEL. SEL er en omfattende og sammensat "familie" af indsatser og kan tage afsæt i forskelligartede teoretiske grundlag. Van de Sande m.fl. finder, at det teoretiske fundament bag SEL-indsatserne oftest er kognitiv adfærdsterapi (van de Sande et al., 2019).

Reviewstudier, der undersøger SEL som udfaldsmål, er typisk bredt fokuserede på kompetencer inden for SEL, men det varierer dog, hvilke af SEL-kompetencerne der er i fokus. Eksempelvis fremgår det af et reviewstudie, som inkluderer 424 primærstudier af universelle, skolebaserede SEL-indsatser for 0-18 årige, at 64 % af de inkluderede studier (273 studier) retter sig mod social bevidsthed, 75 % retter sig mod relationskompetencer (318 studier), mens der generelt set er fokus på 'interpersonelle kompetencer' i 83 % af studierne (350 studier) (Cipriano et al., 2023). Det vil sige, at studierne oftest undersøger flere SEL-kompetencer og ikke begrænser sig til ét område.

SEL-indsatser er så brede, at de ofte omfatter aspekter ud over SEL, jf. også de beskrevne reviewstudier af Charlton m.fl. (2021) og Gaffney m.fl. (2021), hvor SEL-indsatser indgår som delindsatser i større indsatser målrettet hhv. skolemiljø og mobning.

Omfanget af SEL-indsatser består ifølge van de Sande et al. (2019) typisk af 10-21 lektioner af 45-90 minutters varighed. SEL-indsatser leveres ofte i en universel ramme, dvs. indsatserne er ikke afgrænset til særlige "indikerede" målgrupper af børn og unge i risiko eller i mistrivsel. Det vil sige, at SEL-indsatserne bruges som generelle indsatser over for hele målgruppen af børn og unge (fx hele skolen eller dagtilbuddet, evt. med aldersinddelt indhold i indsatsen).

Universelle SEL-indsatser, der indgår i reviewstudiet af Cipriano et al. (2023), leveres oftest af lærere og andet personale i skolerne, som har deltaget i kortere kompetenceudvikling (størstedelen af indsatserne indebærer én eller flere former for implementeringsstøtte), og i færre tilfælde af eksterne fagprofessionelle. Indsatserne har oftest fokus på eleverne/skolen og ikke familien/hjemmet. I Luo et al. (2022), som

fokuserer på 3-5-årige børn i dagtilbud, inkluderer en tredjedel af studierne forældre støtte sideløbende med og som støtte til indsatsen i dagtilbuddet.

Kvaliteten af de underliggende primærstudier er vurderet i reviewstudierne, men oftest inddrages kvalitetsvurderingerne direkte i analyserne og vurderingerne af pålideligheden, uden at de enkelte kvalitetsvurderinger lægges frem. Det kan i nogle tilfælde skyldes omfanget af inkluderede primærstudier⁵⁴.

5.5 De inkluderede studiers design og kvalitet

En forudsætning for, at de reviewstudier, kortlægningen bygger på, er af tilstrækkelig kvalitet, er, at de primærstudier, der er inkluderet i de fremsøgte reviews, er af tilstrækkelig kvalitet.

Kvalitet har mange facetter, og der findes en række redskaber til at vurdere kvaliteten af de inkluderede primærstudier i systematiske reviews såsom 'RoB 2' (Higgins, Savović, Page & Sterne, 2019) eller 'ROBINS-1' (Sterne et al., 2016), som bl.a. forholder sig til, hvordan data er blevet indsamlet, hvilke udfaldsmål der er blevet målt, frafald blandt deltagere, mulighed for kryds-kontaminering osv. Vi har derfor sat som et kriterie, at alle inkluderede reviews skal forholde sig til kvaliteten af de inkluderede primærstudier i en eller anden grad.

Reviewstudiernes vurderinger af primærstudiernes kvalitet kan ikke nødvendigvis sammenlignes direkte på tværs af reviewstudierne. For det første undersøger de forskellige reviewstudier forskellige emner med varierende bredde, og for det andet anvender de forskellige redskaber og skalaer til at vurdere primærstudiekvalitet (fx RoB 2, PEDro, JBI, EPOC). Der er dog forskelle mellem de inkluderede reviewstudier, fx mellem Gibson, Cornell & Gill (2017), der baserer sig på få studier som beskrives som havende lav kvalitet, og SBU (2022), som baserer sig på mange studier af forskellig høj kvalitet.

Af Tabel 5.3 fremgår reviewstudiernes vurdering af de underliggende primærstudiers kvalitet.

⁵⁴ Undtagelsen hertil er SBU (2024), hvis bilag 3 indeholder en vurdering af risiko for bias for samtlige inkluderede studier – men det er alene den overordnede samlede vurdering og ikke de detaljerede vurderinger på forskellige kriterier.

Tabel 5.3 Inkluderede reviewstudier og deres vurdering af primærstudiers kvalitet

	Forfatter(e) og år	Indsats målrettet	Reviewstudiets vurdering af primærstudiers kvalitet
1	Allen, K., Jamshidi, N., Berger, E., Reupert, A., Wurf, G. & May, F. (2022)	Fremme skoletilhørsforhold	Ud af de 22 inkluderede studier er 14 randomiserede kontrollerede forsøg, mens 8 er kvasi-eksperimentelle, kontrollerede forsøg (hvor lodtrækningen ikke er helt tilfældig, men fx defineret ud fra rækkefølge).
2	Charlton, C.T., Moulton, S., Sabey, C.V. & West, R. (2021)	Skolemiljø	2 af de 18 inkluderede primærstudier vurderes til at have høj kvalitet, mens yderligere 7 vurderes tilfredsstillende (ud fra CEC-kvalitetsvurderingsskalaen). Studier af indsatsen SWPBIS har generelt højest kvalitet (for flere øvrige indsatser findes der studier af både høj og lav kvalitet). Forfatterne vurderer generelt kvaliteten af litteraturen om skolebaserede indsatser for at fremme skolemiljø som lav.
3	Cipriano, C., Strambler, M.J., Naples, L.H., Ha, C., Kirk, M., Wood, M., Sehgal, K., Zieher, A.K., Eveleigh, A., McCarthy, M., Funaro, M., Pon-nock, A., Chow, J.C. & Durlak, J. (2023)	SEL	151 af de inkluderede primærstudier i meta-analysen er RCT studier, mens 128 er kvasi-eksperimentelle*.
4	Ellard, O.B., Dennison, C. & Tuomainen, H. (2023)	Mindske følelsen af ensomhed	4 ud af 16 lodtrækningsforsøg er vurderet til at have lav risiko for bias, 5 har høj risiko for bias, og 7 har moderat risiko for bias. Reviewstudiet konkluderer, at hovedparten af studierne har risiko for bias og der er behov for flere lodtrækningsforsøg.
5	Gaffney, H., Ttofi, M.M. & Farrington, D.P. (2021)	Anti-mobning	Reviewstudiet angiver en samlet score (fra 0-17) ud fra redskabet EPOC, hvor høj er større risiko og lavere kvalitet. Det samlede gennemsnit er 9,62. Forskelle i studie-kvalitet kan ikke forklare forskelle i effekter.
6	Gibson, J.L., Cornell, M. & Gill, T. (2017)	Rammer for fri leg	Reviewstudiet konkluderer, at kvaliteten af evidensen er meget lav, og at der mangler ny viden af højere kvalitet.
7	Li, J. & Shao, W. (2022)	Sportsaktiviteter	Reviewstudiet finder, at 17 af de i alt 27 inkluderede studier har høj kvalitet, mens 10 har moderat-lav kvalitet (studierne er vurderet ud fra PEDRO-redskabet)**.

	Forfatter(e) og år	Indsats målrettet	Reviewstudiets vurdering af primærstudiers kvalitet
8	Luo, L., Reichow, B., Snyder, P., Harrington, J. & Polignano, J. (2022)	SEL	Forfatterne finder, at mere end 50 % af studierne har høj risiko for bias i forhold til fidelitet og detection bias. Desuden beskrives fordelingen af børn til indsats og kontrolgruppe ofte ikke, hvorfor forfatterne angiver at eksperimentelt design muligvis ikke altid er lykkedes i studierne. Generelt beskrives problemerne som typiske for primærstudier på området. Derudover inkluderer reviewstudiet ikke grå litteratur, hvorfor det risikerer at overestimere effekterne.
9	Miller, N.C., Kumar, S., Pearce, K.L. & Baldock, K.L. (2021)	Naturbaseret undervisning	Studiernes kvalitet er vurderet ved hjælp af en modificeret McMaster Critical Review-form. Der blev identificeret flere metodologiske bekymringer. Den mest udbredte bekymring var manglen på begrundelse for stikprøvestørrelsen. 19 af 20 studier har moderat risiko for bias.
10	Manchanda, T., Stein, A., & Fazel, M. (2023)	Indsatser til fremme af venskaber	Forfatterne konkluderer, at der er variation i de inkluderede primærstudiers kvalitet. De fleste primærstudier vurderes til at have mulige begrænsninger i forhold til mindst ét kvalitetskriterie.
11	SBU - Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (2022)	SEL	Rapporten baserer sig på 96 primærstudier, og 85 af disse er RCT-studier. Samtlige studier er Risk of Bias-vurderede af en ekstern videnskabelig ekspertgruppe, hvilket styrker pålideligheden af resultaterne.
12	SBU - Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (2024)	SEL	Rapporten giver ikke én samlet vurdering, men opdeler "pålidelighedsvurderingen" på forskellige udfaldsmål og målgrupper***. Rapporten inddeler studier og resultater i de tre aldersgrupper, 0-6, 6-12 og 12-18 – og anfører, at tyngden af studier og resultater ligger i mellemgruppen af børn (ca. 10-11 år).
13	Ştefan, C.A., Dănilă, I. & Cristescu, D. (2022)	SEL	Reviewstudiet konkluderer en lav risiko for selektionsbias pga. det høje antal af RCT-studier.

	Forfatter(e) og år	Indsats målrettet	Reviewstudiets vurdering af primærstudiers kvalitet
14	Van de Sande, M.C.E., Fekkes, M., Kocken, P.L., Diekstra, R.F.W., Reis, R. & Gravesteijn, C. (2019)	SEL	Fire primærstudier vurderes til at have et 'stærkt design', mens tre vurderes til et 'moderat design' (vurderingsskalaen, som reviewstudiet anvender, består af 'strong', 'moderate' og 'weak').

Note: *Reviewstudiet undersøger og analyserer sammenhængen mellem studiekvalitet og resultater, men præsenterer ikke vurderingen af den overordnede studiekvalitet. Bemærk, at der er stor heterogenitet mellem det store antal studier. **Bemærk, at reviewstudiets konklusioner om individuelle sportsgrene såvel som konklusioner vedr. særlige målgrupper alene baserer sig på enkelte studier af lavere kvalitet og med få deltagere. ***Eksempelvis finder rapporten 'moderat pålidelighed' (den næsthøjeste vurdering) for forbedring af 6-12-åriges relationskompetencer (baseret på 12 primærstudier, hvoraf 10 indgår i meta-analysen). Se mere i SBU-rapportens bilag 9: <https://www.sbu.se/contentassets/0094ff8c97b04c3b86f13cd95b1a5cd5/bilaga-9-grade-underlag.pdf>. Rapportens bilag 3 indeholder Risk of Bias-vurderinger for samtlige studier. Det er dog alene den overordnede samlede vurdering og ikke de detaljerede vurderinger på forskellige kriterier. Se mere her: <https://www.sbu.se/contentassets/0094ff8c97b04c3b86f13cd95b1a5cd5/bilaga-3-tabell-over-inkluderade-studier-i-huvudrapporten.pdf> (SBU, 2024).

Kilde: VIVE.

Blandt de 14 reviewstudier, der indgår i den tværgående afrapportering, vurderer ét review kun kvalitet ud fra de inkluderede primærstudiers design (Allen et al., 2022), mens 13 bruger et systematisk redskab til kvalitetsvurdering (Charlton, Moulton, Sabey & West, 2021; Luo et al., 2022). Fire reviewstudier udelukker studier, der vurderes til at have "høj risiko for bias" fra deres endelige analyser og synteser (Ellard, Dennison & Tuomainen, 2023; SBU, 2022; SBU, 2024; van de Sande et al., 2019).

For at kunne afdække den kausale effekt af en indsats kræver det, at det anvendte metodiske design formår at tage højde for alle andre faktorer, der kan forklare sammenhængen mellem indsats og udfaldsmål, men som ikke er relateret til indsatsen. Generelt vurderes effektstudier med design, der anvender randomiserede kontrollerede forsøg, til at have den bedste designmæssige kvalitet inden for denne forskningstradition.⁵⁵

Mens langt de fleste af vores inkluderede reviewstudier begrænser deres søgning til kontrollerede forsøg, herunder randomiserede kontrollerede forsøg og kvasi-eksperimentelle studier, inkluderer nogle også før-efter-designs, hvor der ikke er en kontrolgruppe. Dette er typisk reviewstudier, der undersøger relativt nye indsatser eller indsatser, hvor evidensgrundlaget for nuværende ikke er særligt omfattende (se fx Gibson, Cornell og Gill (2017)).

De reviewstudier, der undersøger, hvorvidt studiedesign har betydning for den effekt, de inkluderede primærstudier finder, peger i retning af, at studier, der anvender et kvasi-eksperimentelt design, finder større effekter end dem, der anvender et randomiseret kontrolleret forsøg (Gaffney, Ttofi & Farrington, 2021; Luo et al., 2022).

⁵⁵ At et studie er gennemført som et randomiseret kontrolleret forsøg er imidlertid ikke i sig selv ensbetydende med, at studiet har høj kvalitet. En række forhold vedr. gennemførslen af studiet har betydning herfor.

Litteratur

- Aarhus Kommune (2019). *Evaluering af NEST i Aarhus 2015-2019*. Aarhus: PPR, Børn og Unge, Aarhus Kommune.
- Aasheim, M., Patras, J., Eng, H. & Natvig, H. (2018). Kunnskapsoppsummering og klassifisering av tiltaket: PALS - positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling (2. utg.). *Ungsinn*, 2(1), 1-25.
- Allemand, M., Steiger, A. E. & Fend, H. A. (2015). Empathy development in adolescence predicts social competencies in adulthood. *Journal of Personality*, 83(2), 229-241.
- Allen, K. P. (2010a). A bullying intervention system: Reducing risk and creating support for aggressive students. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 54(3), 199-209.
- Allen, K. P. (2010b). Classroom management, bullying, and teacher practices. *Professional Educator*, 34(1), 1-15.
- Allen, K.-A., Jamshidi, N., Berger, E., Reupert, A., Wurf, G. & May, F. (2022). Impact of school-based interventions for building school belonging in adolescence: A systematic review. *Educational Psychology Review*, 34(1), 229-257.
- Al-Ubaydli, O., Lee, M. S., List, J. A., & Suskind, D. L. (2021). The science of using science: A new framework for understanding the threats to scaling evidence-based policies. *The scale-up effect in early childhood and public policy* (pp. 104-125) Routledge.
- Andersen, S. C., Beuchert, L., Nielsen, H. S. & Thomsen, M. K. (2020). The Effect of Teacher's Aides in the Classroom: Evidence from a Randomized Trial. *Journal of the European Economic Association*, 18(1), 469–505.
- Andreasen, A.G, Arendt, K.M. & Lindeberg, N.H. (2024). *Indsatser til at fremme børn og unges resiliens. En litteraturkortlægning*. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Baird, M. D. & Pane, J. F. (2019). Translating standardized effects of education programs into more interpretable metrics. *Educational Researcher*, 48(4), 217-228.
- Bandura, A. (1989). Social cognitive theory. In: *Annals of Child Development: Six Theories of Child Development*, ed. R. Vasta. Greenwich, CT: JAI Press, p. 536.

- Barnes, T. N., Wang, F. & O'Brien, K. M. (2018). A meta-analytic review of social problem-solving interventions in preschool settings. *Infant and Child Development*, 27(5), 1-22.
- Baumeister, R. F. & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 3(117), 497-529.
- Baumeister, R. F. & Robson, D. A. (2021). Belongingness and the modern school-child: On loneliness, socioemotional health, self-esteem, evolutionary mismatch, online sociality, and the numbness of rejection. *Australian Journal of Psychology*, 73(1), 103-111.
- Borenstein, M., Hedges, L. V., Higgins, J. P. & Rothstein, H. R. (2021). *Introduction to Meta-Analysis*. 2. ed. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Braun, A. M. (2019). Psychological inclusion: Considering students' feelings of belongingness and the benefits for academic achievement, in: *The SAGE Handbook of Inclusion and Diversity in Education*, ed. M.J. Schuelka et al. London: Sage, 66-75.
- Bruselius-Jensen, M., Sørensen, N. U. & Katznelson, N. (2023). *Fællesskaber i ungdomslivet: Når de gør godt, og når de gør ondt*. Aalborg: Center for Ungdomsforskning, Aalborg Universitet.
- Charlton, C. T., Moulton, S., Sabey, C. V. & West, R. (2021). A systematic review of the effects of schoolwide intervention programs on student and teacher perceptions of school climate. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 23(3), 185-200.
- Cho Blair, K., Park, E. & Kim, W. (2021). A meta-analysis of tier 2 interventions implemented within School-Wide positive behavioral interventions and supports. *Psychology in the Schools*, 58(1), 141-161.
- Christiansen, J., Løvschall, C., Lausten, L. M., Hargaard, A., Maindal, H. T. & Lasgaard, M. (2021). *Interventioner, der skal mindske ensomhed: En systematisk litteraturgennemgang af 136 effektstudier*. Aarhus: DEFACTUM, Region Midtjylland.
- Cipriano, C., Strambler, M. J., Naples, L. H., Ha, C., Kirk, M., Wood, M., . . . Durlak, J. (2023). The state of evidence for social and emotional learning: A contemporary meta-analysis of universal school-based SEL interventions. *Child Development*, 94(5), 1181-1204.

- Cohen, J. (2013). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. 2. ed. Abingdon: Routledge.
- Dahler-Larsen, P. (2013). *Evaluering af projekter - og andre ting, som ikke er ting*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Durlak, J. A., Mahoney, J. L. & Boyle, A. E. (2022). What we know, and what we need to find out about universal, school-based social and emotional learning programs for children and adolescents: A review of meta-analyses and directions for future research. *Psychological Bulletin*, 148(11-12), 765-782.
- D'Urso, G. & Symonds, J. (2023). Risk factors for child and adolescent bullying and victimisation in Ireland: A systematic literature review. *Educational Review*, 75(7), 1464-1489.
- Dyssegaard, C. B., de Hemmer Egeberg, J. & Steenberg, K. T. (2014). *Alsidig udvikling og sociale kompetencer. Forskningskortlægning* (til Undervisningsministeriet). København: Rambøll & Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, Aarhus Universitet.
- Eccles, A. M. & Qualter, P. (2021). Review: Alleviating loneliness in young people – a meta-analysis of interventions. *Child and Adolescent Mental Health*, 26(1), 17-33.
- Ehsan, A., Klaas, H. S., Bastianen, A. & Spini, D. (2019). Social capital and health: A systematic review of systematic reviews. *SSM-Population Health*, 8, 100425.
- Ellard, O. B., Dennison, C., & Tuomainen, H. (2023). Review: Interventions addressing loneliness amongst university students: A systematic review. *Child & Adolescent Mental Health*, 28(4), 512-523.
- Eninger, L., Ferrer-Wreder, L., Eichas, K., Olsson, T. M., Hau, H. G., Allodi, M. W. . . . Herkner, B. (2021). A cluster randomized trial of promoting alternative thinking strategies (PATHS®) with Swedish preschool children. *Frontiers in Psychology*, 12, 695288, doi: 10.3389/fpsyg.2021.695288.
- Forshaw, E. & Woods, K. (2023). Student participation in the development of whole-school wellbeing strategies: A systematic review of the literature. *Pastoral Care in Education*, 41(4), 430-448.
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research*, 74(1), 59-109.

- Funnell, S. C. & Rogers, P. J. (2011). *Purposeful Program Theory: Effective use of theories of change and logic models*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Fynbo, L., Rayce, S. B., Hoffman, S. H., Thøstesen, A., Linander, C. S., Dam, A. & Tønnesen, S. (2023). *Digitalt mediebrugs betydning for sociale relationer, fællesskaber og stress blandt unge: Et systematisk litteraturreview*. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Gaffney, H., Ttofi, M. M. & Farrington, D. P. (2021). Effectiveness of school-based programs to reduce bullying perpetration and victimization: An updated systematic review and meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*, 17(2), 1-102.
- Gibson, J. L., Cornell, M., & Gill, T. (2017). A systematic review of research into the impact of loose parts play on children's cognitive, social and emotional development. *School Mental Health*, 9(4), 295-309.
- Goldberg, J. M., Sklad, M., Elfrink, T. R., Schreurs, K. M. G., Bohlmeijer, E. T. & Clarke, A. M. (2019). Effectiveness of interventions adopting a whole school approach to enhancing social and emotional development: A meta-analysis. *European Journal of Psychology of Education*, 34(4), 755-782.
- Hagerty, B. M., Lynch-Sauer, J., Patusky, K. L., Bouwsema, M. & Collier, P. (1992). Sense of belonging: A vital mental health concept. *Archives of Psychiatric Nursing*, 6(3), 172-177.
- Hay, D. F., Payne, A., & Chadwick, A. (2004). Peer relations in childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(1), 84-108.
- Hemmeter, M. L., Snyder, P. A., Fox, L. & Algina, J. (2016). Evaluating the implementation of the pyramid model for promoting social-emotional competence in early childhood classrooms. *Topics in Early Childhood Special Education*, 36(3), 133-146.
- Hensums, M., de Mooij, B., Kuijper, S. C., Cross, D., Cross, D., DeSmet, A., . . . Overbeek, G. (2023). What works for whom in school-based anti-bullying interventions? an individual participant data meta-analysis. *Prevention Science*, 24(8), 1435-1446.
- Higgins, J. P., Savović, J., Page, M. J., & Sterne, J., eds. (2019). *Revised Cochrane risk-of-bias tool for randomized trials (RoB 2)*. RoB2 Development Group. Available: <https://sites.google.com/site/riskofbiastool/welcome/rob-2-0-tool/current-version-of-rob-2> [Tilgået d. 25. 9. 2024].

- Holstein, B. E., Henriksen, T. B., Rayce, S. B., Ringsmose, C., Skovgaard, A. M., Teilmann, G. K., . . . Væver, M. S. (2021). *Mental sundhed og psykisk sygdom hos 0-9-årige børn*. København: Vidensråd for Forebyggelse.
- Jacobsen, R. H., Andreasen, A. G., Keilow, M., Krassel, K. F., Lesner, R. V., Mortensen, N. P., . . . Verner, M. (2022). *Afdækning af muligheder for udbredelse af SØM til indsatser på børne-og undervisningsområdet*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Jiménez-Barbero, J. A., Ruiz-Hernández, J. A., Llor-Zaragoza, L., Pérez-García, M. & Llor-Esteban, B. (2016). Effectiveness of anti-bullying school programs: A meta-analysis. *Children & Youth Services Review*, 61, 165-175.
- Kander, T. N., Lawrence, D., Fox, A., Houghton, S., & Becerra, R. (2024). Mindfulness-based interventions for preadolescent children: A comprehensive meta-analysis. *Journal of School Psychology*, 102(101261), 1-20.
- Kaplan Jørgensen, S. (2019). *International forskning – interventioner mod mobning*. Tilgængelig på EMU.dk: <https://emu.dk/grundskole/undervisningsmiljoe/mobning/grundmodul-2-forebyggelse-og-intervention> [Tilgået d. 25. 9. 2024].
- Kärnä, A., Voeten, M., Little, T. D., Alanen, E., Poskiparta, E. & Salmivalli, C. (2013). Effectiveness of the KiVa antibullying program: Grades 1–3 and 7–9. *Journal of Educational Psychology*, 105(2), 535-551.
- Kedzior, S. G. E., Lassi, Z. S., Oswald, T. K., Moore, V. M., Marino, J. L. & Rumbold, A. R. (2020). A systematic review of school-based programs to improve adolescent sexual and reproductive health: Considering the role of social connectedness. *Adolescent Research Review*, 5(3), 213-241.
- Kierkegaard, L., Pommerencke, L. M., Flensburg, S., Bonnesen, C. T., Madsen, K. R., Pant, S. W. & Thorhauge, A. M. (2020). *Digital mediebrugs betydning for sociale relationer, fællesskaber og stress blandt børn og unge: En litteraturgennemgang*. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- King, T. & Fazel, M. (2021). Examining the mental health outcomes of school-based peer-led interventions on young people: A scoping review of range and a systematic review of effectiveness. *PLoS ONE*, 16(4), 1-22.
- Knoop, H. H., Viskum, H. & Lindskov, J. M. (2017). *Elevernes fællesskab og trivsel i skolen. analyser af den nationale trivselsmåling*. Randers: Dansk Trivselsforum, DCUM - Dansk Center for Undervisningsmiljø.

- Kraft, M. A. (2020). Interpreting effect sizes of education interventions. *Educational Researcher*, 49(4), 241-253.
- Kusier, A.O., Ubbesen, T.R. & Folker, A.P. (2023). *Karakteristika af det mentalt sundhedsfremmende fritidsfællesskab for unge - Et litteraturreview*. København: Sundhedsstyrelsen.
- Li, J. & Shao, W. (2022). Influence of sports activities on prosocial behavior of children and adolescents: A systematic literature review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(11), 6484.
- Loucks, E. B., Nardi, W. R., Gutman, R., Saadeh, F. B., Li, Y., Vago, D. R., . . . Harrison, A. (2021). Mindfulness-based college: A stage 1 randomized controlled trial for university student well-being. *Psychosomatic Medicine*, 83(6), 602-614.
- Luo, L., Reichow, B., Snyder, P., Harrington, J. & Polignano, J. (2022). Systematic review and meta-analysis of classroom-wide social-emotional interventions for preschool children. *Topics in Early Childhood Special Education*, 42(1), 4-19.
- Ma, X. (2003). Sense of belonging to school: Can schools make a difference? *The Journal of Educational Research*, 96(6), 340-349.
- Madsen, K. R., Román, J. E. I., Damsgaard, M. T., Holstein, B., Kristoffersen, M. J., Pedersen, T. P., . . . Toftager, M. (2023). *Skolebørnsundersøgelsen 2022: Helbred, trivsel og sundhedsadfærd blandt skoleelever i 5., 7., og 9. klasse i Danmark*. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.
- Manchanda, T., Stein, A. & Fazel, M. (2023). Investigating the role of friendship interventions on the mental health outcomes of adolescents: A scoping review of range and a systematic review of effectiveness. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(3), 2160.
- McDonald, N. M. & Messinger, D. S. (2012). Empathic responding in toddlers at risk for an autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 42, 1566-1573.
- Mertens, E. C. A., Deković, M., van Londen, M., Spitzer, J. E. & Reitz, E. (2022). Components related to long-term effects in the intra- and interpersonal domains: A meta-analysis of universal school-based interventions. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 25(4), 627-645.

- Miller, N. C., Kumar, S., Pearce, K. L. & Baldock, K. L. (2021). The outcomes of nature-based learning for primary school aged children: A systematic review of quantitative research. *Environmental Education Research*, 27(8), 1115-1140.
- Modecki, K. L., Minchin, J., Harbaugh, A. G., Guerra, N. G. & Runions, K. C. (2014). Bullying prevalence across contexts: A meta-analysis measuring cyber and traditional bullying. *Journal of Adolescent Health*, 55(5), 602-611.
- Moon, J., Webster, C. A., Mulvey, K. L., Brian, A., Stodden, D. F., Egan, C. A.... & Beets, M. W. (2024). Physical activity interventions to increase children's social and emotional learning: A systematic review and meta-analysis based on the comprehensive school physical activity programme framework., *Review of Education*, 12(1), e3455.
- Moy, G., Polanin, J. R., McPherson, C. & Phan, T. (2018). International adoption of the "second step" program: Moderating variables in treatment effects. *School Psychology International*, 39(4), 333-359.
- Murano, D., Sawyer, J. E. & Lipnevich, A. A. (2020). A meta-analytic review of pre-school social and emotional learning interventions. *Review of Educational Research*, 90(2), 227-263.
- OECD (2019). A framework for the analysis of school climate and student well-being, in: *PISA 2018 Results (Volume III). What School Life Means for Students' Lives*. Paris: OECD Publishing, 35 – 43, <https://doi.org/10.1787/3b42acd8-en>
- Ottosen, M. H., Andreasen, A. G., Dahl, K. M., Lausten, M., Rayce, S. B. & Tagmose, B. B. (2022). *Børn og unge i Danmark: Velfærd og trivsel 2022*. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Patton, M. Q. (2008). *Utilization-Focused Evaluation*. 4. ed. Thousand Oaks: SAGE.
- Pollard, E. L., & Lee, P. D. (2003). Child well-being: A systematic review of the literature. *Social Indicators Research*, 61, 59-78.
- Popay, J., Roberts, H., Sowden, A., Petticrew, M., Arai, L., Rodgers, M., . . . Duffy, S. (2006). Guidance on the conduct of narrative synthesis in systematic reviews. *A Product from the ESRC Methods Programme Version*, 1(1), b92.
- Raniti, M., Rakesh, D., Patton, G. C., & Sawyer, S. M. (2022). The role of school connectedness in the prevention of youth depression and anxiety: A systematic review with youth consultation. *BMC Public Health*, 22(1), 1-24.

- Roberts, G. J., Solis, M., Ciullo, S., McKenna, J. W. & Vaughn, S. (2015). Reading interventions with behavioral and social skill outcomes: A synthesis of research. *Behavior Modification*, 39(1), 8-42.
- Santorelli, S., Bonus, K., McCallum, C., MacCoon, D., Lutz, A., Stoney, C. M., & Davidson, R. J. (2004). *Mindfulness-Based Stress Reduction: Guidelines and Standards of Practice*. Integrative Medicine Mindfulness Program at University of Wisconsin-Madison and the Center for Mindfulness, University of Massachusetts.
- SBU (2022). *Främjande av psykiskt välbefinnande hos barn och ungdomar*. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU).
- SBU (2024). *Främjande av psykiskt välbefinnande hos barn och ungdomar. en fördjupad analys av SEL-programmen*. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU).
- Siddiqui, N. & Ventista, O. M. (2018). A review of school-based interventions for the improvement of social emotional skills and wider outcomes of education. *International Journal of Educational Research*, 90, 117-132.
- Smith, S., Barajas, K., Ellis, B., Moore, C., McCauley, S. & Reichow, B. (2021). A meta-analytic review of randomized controlled trials of the good behavior game. *Behavior Modification*, 45(4), 641-666.
- Sorrenti, G., Zölitz, U., Ribeaud, D. & Eisner, M. (2024). The causal impact of socio-emotional skills training on educational success. *Review of Economic Studies*, rdae018, <https://doi.org/10.1093/restud/rdae018>
- Ștefan, C. A., Dănilă, I., & Cristescu, D. (2022). Classroom-wide school interventions for preschoolers' social-emotional learning: A systematic review of evidence-based programs. *Educational Psychology Review*, 34(4), 2971-3010.
- Sterne, J. A., Hernán, M. A., Reeves, B. C., Savović, J., Berkman, N. D., Viswanathan, M., . . . Boutron, I. (2016). ROBINS-I: A tool for assessing risk of bias in non-randomised studies of interventions. *BMJ* 2016;355:i4919.
- Sundhedsstyrelsen (2017). *Guide til trivselsindekset: WHO-5*. Tilgængelig på: <https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2017/Styrket-sundhedsindsats-for-socialt-udsatte-og-saarbare-grupper/Ans%C3%B8gningsmateriale/Guide-WHO-5.ashx?la=da&hash=570F8CAE8013977379E1BC24D663D8FDB186DB76>

- Søndergaard, D. M., Plauborg, H., Szulewicz, T., Fisker, T. B., Mørup, T., Tetzlaff-Petersen, L., . . . Werborg, P. (2014). *Ro og klasseledelse i folkeskolen - rapport fra ekspertgruppen om ro og klasseledelse*. København: Undervisningsministeriet.
- Tanner-Smith, E. E., Durlak, J. A. & Marx, R. A. (2018). Empirically based mean effect size distributions for universal prevention programs targeting school-aged youth: A review of meta-analyses. *Prevention Science*, 19(8), 1091-1101.
- Trentacosta, C. J. & Fine, S. E. (2010). Emotion knowledge, social competence, and behavior problems in childhood and adolescence: A meta-analytic review. *Social Development*, 19(1), 1-29.
- U.S Department of Education (2014). *Guiding Principles: A Resource Guide for Improving School Climate and Discipline*. Washington, DC: U.S. Department of Education.
- van de Sande, M. C. E., Fekkes, M., Kocken, P. L., Diekstra, R. F. W., Reis, R. & Gravesteyn, C. (2019). Do universal social and emotional learning programs for secondary school students enhance the competencies they address? A systematic review. *Psychology in the Schools*, 56(10), 1545-1567.
- Vandenbussche, H. & De Schauwer, E. (2018). The pursuit of belonging in inclusive education—insider perspectives on the meshwork of participation. *International Journal of Inclusive Education*, 22(9), 969-982.
- Varker, T., Forbes, D., Dell, L., Weston, A., Merlin, T., Hodson, S. & O'Donnell, M. (2015). Rapid evidence assessment: Increasing the transparency of an emerging methodology. *Journal of Evaluation in Clinical Practice*, 21(6), 1199-1204.
- Vemby, M. H., Weiss, F. Bhat, B. H. (2024). The Effects of Co-Teaching and Related Collaborative Models of Instruction on Student Achievement: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Review of Educational Research* June 2024, Vol. 94, No. 3, pp. 376–
- von Hippel, P. (2024). Multiply by 37 (or divide by 0.027): A surprisingly accurate rule of thumb for converting effect sizes from standard deviations to percentile points. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, - First published online April 18, 2024: <https://doi.org/10.3102/01623737241239677>
- Wahlström, J., Modin, B., Svensson, J., Löfstedt, P. & Brolin Låftman, S. (2021). Sense of unity and self-reported health among 15-year-olds: Findings from the Swedish 2017/18 health behavior in school-aged children study. *International Journal of Public Health*, 66, 621964.

Weare, K. & Nind, M. (2011). Mental health promotion and problem prevention in schools: What does the evidence say? *Health Promotion International*, 26(suppl_1), i29-i69.

Whear, R., Thompson-Coon, J., Boddy, K., Ford, T., Racey, D., & Stein, K. (2013). The effect of teacher-led interventions on social and emotional behaviour in primary school children: A systematic review. *British Educational Research Journal*, 39(2), 383-420.

Bilag 1 Dokumentation for litteratursøgning

Søgning er foretaget i perioden d. 5.-29. februar 2024.

Referencedatabase: RefWorks. Dubletter fra søgningen er løbende bortsorteret i RefWorks, så bedste referencer mht. abstract og emneord er bevaret. Der er desuden i forbindelse med dublettsorteringen af søgningen foretaget en grov screening og bortsortering af åbenlyst irrelevante referencer (fx omhandlende ældre personer end målgruppen, somatisk sygdom, protokoller til systematiske reviews etc.). I alt er fremkommet 2.502 referencer til gennemgang og yderligere sortering.

ERIC (Ebsco)

#1 DE "Infant Care" OR DE "Early Childhood Education" OR DE "Kindergarten" OR DE "Preschools" OR DE "Preschool Education" OR DE "Child Development Centers" OR DE "Preschool Children" OR DE "Child Care Centers" OR DE "Schools" DE "Public Schools" OR DE "Charter Schools" OR DE "Primary Education" OR DE "Elementary Schools" OR DE "Elementary School Students" OR DE "Elementary Education" OR DE "Elementary Secondary Education" OR DE "Middle School Students" OR DE "Middle Schools" OR DE "Intermediate Grades" OR DE "Secondary Education" OR DE "Post-secondary Education" OR DE "Secondary Schools" OR DE "Secondary School Students" OR DE "Higher Education" OR DE "Continuing Education Centers" OR DE "Continuation Students" OR DE "Junior High Schools" OR DE "Junior High School Students" OR DE "High Schools" OR DE "School Space" OR DE "School Recreational Programs" OR DE "Community Programs" OR DE "Community Recreation Programs" OR DE "School Community Programs" OR DE "Community Schools" OR DE "Community Involvement" OR DE "Community Centers" OR DE "Restorative Practices" OR DE "Athletics" OR DE "College Athletics" OR DE "Group Activities" OR DE "After School Programs" OR DE "Art Activities" OR DE "Cultural Activities" OR DE "Music Activities" OR DE "Clubs" OR DE "Student Organizations" OR DE "Student Volunteers" OR DE "Volunteers" OR DE "Recreational Programs" OR DE "Recess Breaks" OR DE "Recreational Activities" OR DE "After School Education" OR DE "Extracurricular Activities" OR DE "Team Sports" OR DE "Physical Activities" OR DE "Playground Activities": (1,215,564)

#2 TI (daycare OR daycare OR "child care" OR childcare* OR childcare* OR "early childhood education" OR preschool* OR creche* OR "day-nursery" OR "day-nurseries" OR "child minding" OR preschool* OR kindergarten* OR pre-kindergarten* OR pre-k OR pre-primary OR school* OR classroom* OR education* OR "lower secondary school" OR "junior high school" OR "middle school" OR middleschool* OR "elementary school*" OR "primary school*" OR "grade school*" OR "graduate school*" OR "high school*" OR highschool* OR "higher education" OR college* OR university

OR universities OR "undergraduate student*" OR "post secondary" OR postsecondary OR "post secondary" OR "residential college*" OR "youth center*" OR "youth centre*" OR "childrens center" OR "childrens centre" OR "community center*" OR "community centre*" OR "third space*" OR "extra curricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "out-of-school activit*" OR "after school activit*" OR "after-school activit*" OR "after-school program*" OR "afterschool program*" OR "after school program*" OR "out of school time" OR "structured activit*" OR "spare time" OR "volunteer* activit*" OR "volunteer* communit*" OR "organized activit*" OR "organized event*" OR sport* OR sparetime OR "spare time" OR "free-time" OR "free time" OR leisure* OR "recreational activit*" OR hobby OR hobbies OR sport* OR "cultural activit*"), Expanders - Apply equivalent subjects: (658,328)

#3 (#1 OR #2): (1,374,663)

#4 DE "Relationship" OR DE "Peer Relationship" OR DE "Group Unity" OR DE "Peer Groups" OR DE "Groups" OR DE "Interaction" OR DE "Interpersonal Communication" OR DE "Interpersonal Relationship" OR DE "Intimacy" OR DE "Social Life" OR DE "Community" OR DE "Community Involvement" OR DE "Social Integration" OR DE "Social Support Groups" OR DE "Social Networks" OR DE "Friendship" OR DE "Interpersonal Competence" OR DE "Social Behavior" OR DE "Student Participation" OR DE "Participation" OR DE "Citizen Participation" OR DE "Peer Acceptance" OR DE "Peer Relationship" OR DE "Social Experience" OR DE "Social Life" OR DE "Socialization" OR DE "Social Development" OR DE "Bullying": (188,819)

#5 TI (social* N1 (inclusion OR included OR integrat* OR participat* OR network* OR coheren* OR belong* OR engage* OR group* OR connect* OR contact* OR communit* OR engage* OR action* OR interact* OR life OR skill* OR competence* OR tie* OR support* OR contact* OR relation* OR bond* OR attach* OR cohesion* OR closeness)) OR TI (Belonging* OR closeness OR connectedness OR togetherness OR "emotional tie*" OR friend* OR intimacy OR participat* OR "peer group*" OR peers OR relatedness OR "sense* of coherence" OR "sense* of community" OR "community cohesion" OR "social group*" OR teammate* OR "team mate*" OR "team relationship*" OR socialization OR "positive relationship*" OR "good relation*" OR "relationship skill*" OR "socio-emotional skill*" OR "socio-emotional competenc*" OR "social-emotional competence*" OR "social-emotional skill*" OR "social-emotional competence*" OR "socializing with other*" OR "social and emotional development" OR "connected to other*" OR "feeling close to other*" OR "meaningful relationship*" OR lonely OR loneliness OR "socially excluded" OR "socially isolated" OR bullied OR bullying), Expanders - Apply equivalent subjects: (47,530)

#6 (#4 OR #5): (206,551)

#7 (#3 AND #6): (145,377)

#8 (DE "Literature Reviews" OR DE "Meta Analysis") OR TI ("Campbell review" OR "Cochrane review" OR meta-synthesis OR "meta synthesis" OR "meta-syntheses" OR meta-analysis OR "meta analysis" OR "meta-analyses" OR "meta analyses" OR meta-review OR "meta review" OR metastud* OR "meta study" or "meta-study" OR "evidence-synthesis" OR "evidence synthesis" OR "synthesized review" OR "systematic review" OR "literature review" OR "review of the literature" OR "review of reviews" OR "umbrella review*"), Expanders - Apply equivalent subjects: (35,615)

#9 (#7 AND #8): (2,445), Limiters - Peer Reviewed, Date Published: 20130101-20240213; Language: Danish, English, Norwegian, Swedish: 885 fund, efter bortsortering af dubletter og irrelevante omfattende ældre aldersgrupper mv., i RefWorks til sortering: 859 fund.

Academic Search Premier (Ebsco)

#1 DE "CHILD development centers" OR DE "DAY care centers" OR DE "EARLY childhood education" OR DE "KINDERGARTEN" OR DE "PRESCHOOL education" OR DE "PRESCHOOLS" OR DE "SCHOOLS" OR DE "PRIMARY education" OR DE "PRIMARY schools" OR DE "ELEMENTARY education" OR DE "MIDDLE school education" OR DE "PRESCHOOL children" OR DE "KINDERGARTEN children" OR DE "SOCIAL skills education in preschools" OR DE "SCHOOL children" OR DE "SCHOOL-age child care" OR DE "STUDENTS" OR DE "SECONDARY school students" OR DE "HIGH school students" OR DE "JUNIOR high school students" OR DE "SECONDARY schools" OR DE "HIGH schools" OR DE "JUNIOR high schools" OR DE "LYCEES" OR DE "MIDDLE schools" OR DE "COLLEGE juniors" OR DE "COLLEGE students" OR DE "GRADUATE education" OR DE "CONTINUING education centers" OR DE "GRADUATE students" OR DE "UNIVERSITIES & colleges" OR DE "HIGHER education" OR DE "JUNIOR colleges" OR DE "COMMUNITIES" OR DE "COMMUNITY centers" OR DE "YOUTH centers" OR DE "VOLUNTEER service" OR DE "PLAY schools" OR DE "AFTER school programs" OR DE "SPORTS" OR DE "SPORTS participation" OR DE "AFTER school sports" OR DE "SPORTS for children" OR DE "STUDENT activities" OR DE "HIGH school student activities" OR DE "STUDENT clubs" OR DE "YOUTH societies & clubs" OR DE "Extracurricular activities" OR DE "After school activities" OR DE "LEISURE" OR DE "HOBBIES" OR DE "LEISURE education" OR DE "RECREATIONAL clubs" OR DE "OUTDOOR recreation for children" OR DE "CAMPS for children" OR DE "SCHOOL recess breaks": (613,388)

#2 TI (daycare OR daycare OR "child care" OR childcare* OR childcare* OR "early childhood education" OR creche* OR "day-nursery" OR "day-nurseries" OR "child minding" OR preschool* OR preschool* OR kindergarten* OR pre-kindergarten* OR pre-k OR pre-primary OR school* OR classroom* OR education* OR "lower secondary school" OR "junior high school" OR "middle school" OR middleschool* OR "elementary school*" OR "primary school*" OR "grade school*" OR "graduate school*")

OR "high school*" OR highschool* OR "higher education" OR college* OR university OR universities OR "undergraduate student*" OR "post secondary" OR postsecondary OR "post secondary" OR "residential college*" OR "youth center*" OR "youth centre*" OR "childrens center" OR "childrens centre" OR "community center*" OR "community centre*" OR "third space*" OR "extra curricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "out-of-school activit*" OR "after school activit*" OR "after-school activit*" OR "after-school program*" OR "afterschool program*" OR "after school program*" OR "out of school time" OR "structured activit*" OR "spare time" OR "volunteer* activit*" OR "volunteer* communit*" OR "organized activit*" OR "organized event*" OR sport* OR sparetime OR "spare time" OR "free-time" OR "free time" OR leisure* OR "recreational activit*" OR hobby OR hobbies OR sport* OR "cultural activit*"), Expanders - Apply equivalent subjects: (846,240)

#3 (#1 OR #2): (1,245,166)

#4 DE "SOCIALIZATION" OR DE "SOCIAL groups" OR DE "SOCIAL bonds" OR DE "SOCIAL networks" OR DE "PEERS" OR DE "PEER relations" OR DE "SOCIAL participation" OR DE "PARTICIPATION" OR DE "SOCIAL processes" OR DE "SOCIAL integration" OR DE "SOCIAL contact" OR DE "SOCIAL cohesion" OR DE "SOCIAL interaction" OR DE "SOCIAL interaction in infants" OR DE "SOCIAL interaction in children" OR DE "SOCIAL interaction in youth" OR DE "SOCIAL interaction in adolescence" OR DE "SOCIAL skills in adolescence" OR DE "SOCIAL skills in children" OR DE "FRIENDSHIP" OR DE "PLAYMATES" OR DE "FRIENDSHIP in youth" OR DE "SOCIAL exchange" OR DE "INTERPERSONAL relations" OR DE "SOCIAL belonging" OR DE "SOCIAL acceptance" OR DE "PEER acceptance" OR DE "BEST friends" OR DE "INTIMACY (Psychology)" OR DE "RELATEDNESS (Psychology)" OR DE "SOCIABILITY" OR DE "SENSE of coherence" OR DE "VIRTUAL communities" OR DE "LONELINESS" OR DE "LONELINESS in children" OR DE "LONELINESS in adolescence" OR DE "BULLYING" OR DE "SCHOOL bullying" OR DE "SOCIAL isolation" OR DE "PSYCHOLOGICAL disengagement" OR DE "SOCIAL marginality": (287,877)

#5 TI (social* N1 (affiliation* OR inclusion OR included OR integrat* OR participat* OR network* OR coheren* OR belong* OR engage* OR group* OR connect* OR contact* OR communit* OR engage* OR action* OR interact* OR life OR skill* OR competence* OR tie* OR support* OR contact* OR relation* OR bond* OR attach* OR cohesion* OR closeness)) OR TI (Belonging* OR closeness OR connectedness OR togetherness OR "emotional tie*" OR friend* OR intimacy OR participat* OR "peer group*" OR peers OR relatedness OR "sense* of coherence" OR "sense* of community" OR "community cohesion" OR "social group*" OR teammate* OR "team mate*" OR "team relationship*" OR socialization OR "positive relationship*" OR "good relation*" OR "relationship skill*" OR "socio-emotional skill*" OR "socio-emotional competenc*" OR "social-emotional competence*" OR "social-emotional skill*" OR "social-emotional competence*" OR "socializing with other*" OR "social and emotional

development" OR "connected to other*" OR "feeling close to other*" OR "meaningful relationship*" OR lonely OR loneliness OR "socially excluded" OR "socially isolated" OR bullied OR bullying), Expanders - Apply equivalent subjects: (233,715)

#6 (#4 OR #5): (458,568)

#7 (#3 AND #6): (53,995)

#8 (DE "LITERATURE reviews" OR DE "SYSTEMATIC reviews" OR DE "META-analysis" OR DE "META-synthesis" OR DE "Qualitative evidence synthesis" OR DE "Review") OR TI ("Campbell review" OR "Cochrane review" OR meta-synthesis OR "meta synthesis" OR "meta-syntheses" OR meta-analysis OR "meta analysis" OR "meta-analyses" OR "meta analyses" OR meta-review OR "meta review" OR metastud* OR "meta study" or "meta-study" OR "evidence-synthesis" OR "evidence synthesis" OR "synthesized review" OR "systematic review" OR "literature review" OR "review of the literature" OR "review of reviews" OR "umbrella review*"), Expanders - Apply equivalent subjects: (346,352)

#9 (#7 AND #8): (844), Limiters - Peer Reviewed, Publication Date: 20130101-20240213; Language: Danish, English, Norwegian, Swedish: 659 fund, - efter bortsortering af dubletter og irrelevante omfattende ældre aldersgrupper mv., i RefWorks til sortering: 546 fund.

PsycInfo (Ebsco)

#1 DE "Child Care" OR DE "Child Day Care" OR DE "Kindergartens" OR DE "Pre-school Education" OR DE "Preschool Students" OR DE "Nursery School Students" OR DE "Kindergarten Students" OR DE "Elementary Schools" OR DE "Elementary Education" OR DE "Elementary School Students" OR DE "Primary School Students" OR DE "Schools" OR DE "Middle School Education" OR DE "Middle School Students" OR DE "Junior High Schools" OR DE "Junior High School Students" OR DE "Intermediate School Students" OR DE "Secondary Education" OR DE "Undergraduate Education" OR DE "Graduate Education" OR DE "Graduate Schools" OR DE "High School Education" OR DE "High School Students" OR DE "High Schools" OR DE "Students" OR DE "Colleges" OR DE "Higher Education" OR DE "Colleges" OR DE "Community Colleges" OR DE "Learning Centers (Educational)" OR DE "Public School Education" OR DE "School Facilities" OR DE "Playgrounds" OR DE "Leisure Time" OR DE "Relaxation" OR DE "Recreation" OR DE "Student Engagement" OR DE "After School Programs" OR DE "School Club Membership" OR DE "Athletic Participation" OR DE "College Sports" OR DE "High School Sports" OR DE "Sports" OR DE "Extracurricular Activities" OR DE "After School Programs" OR DE "School Club Membership" OR DE "Children's Games" OR DE "Community Facilities" OR DE "Community Resources"

OR DE "Volunteers" OR DE "Leisure Time" OR DE "Relaxation" OR DE "Clubs (Social Organizations)": (349,983)

#2 TI (daycare OR daycare OR "child care" OR childcare* OR childcare* OR "early childhood education" OR creche* OR "child minding" OR preschool* OR preschool* OR kindergarten* OR pre-kindergarten* OR pre-k OR pre-primary OR school* OR classroom* OR education* OR "lower secondary school" OR "junior high school" OR "middle school" OR middleschool* OR "elementary school*" OR "primary school*" OR "grade school*" OR "graduate school*" OR "high school*" OR highschool* OR "higher education" OR college* OR university OR universities OR "undergraduate student*" OR "post secondary" OR postsecondary OR "post secondary" OR "residential college*" OR "youth center*" OR "youth centre*" OR "childrens center" OR "childrens centre" OR "community center*" OR "community centre*" OR "third space*" OR "extra curricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "out-of-school activit*" OR "after school activit*" OR "after-school activit*" OR "after-school program*" OR "afterschool program*" OR "after school program*" OR "out of school time" OR "structured activit*" OR "spare time" OR "volunteer* activit*" OR "volunteer* communit*" OR "organized activit*" OR "organized event*" OR sport* OR sparetime OR "spare time" OR "free-time" OR "free time" OR leisure* OR "recreational activit*" OR hobby OR hobbies OR sport* OR "cultural activit*"), Expanders - Apply equivalent subjects: (421,589)

#3 (#1 OR #2): (591,075)

#4 DE "Student Engagement" OR DE "Participation" OR DE "Interpersonal Interaction" OR DE "Group Participation" OR DE "Social Inclusion" OR DE "Social Interaction" OR DE "Socioemotional Functioning" OR DE "Social Functioning" OR DE "Social Behavior" OR DE "Prosocial Behavior" OR DE "Positive Emotions" OR DE "Inclusion" OR DE "Social Skills" OR DE "Social Communication" OR DE "Social Behavior" OR DE "Ingroup Outgroup" OR DE "Social Connectedness" OR DE "Social Functioning" OR DE "Social Interaction" OR DE "Social Networks" OR DE "Online Social Networks" OR DE "Social Skills" OR DE "Belonging" OR DE "Social Approval" OR DE "Inclusion" OR DE "Social Acceptance" OR DE "Social Cohesion" OR DE "Communities" OR DE "Community Involvement" OR DE "Peers" OR DE "Peer Relations" OR DE "Intimacy" OR DE "Close Relationships" OR DE "Friendship" OR DE "Loneliness" OR DE "Bullying": (297,927)

#5 TI (social* N1 (affiliation* OR inclusion OR included OR integrat* OR participat* OR network* OR coheren* OR belong* OR engage* OR group* OR connect* OR contact* OR communit* OR engage* OR action* OR interact* OR life OR skill* OR competence* OR tie* OR support* OR contact* OR relation* OR bond* OR attach* OR cohesion* OR closeness)) OR TI (Belonging* OR closeness OR connectedness OR togetherness OR "emotional tie*" OR friend* OR intimacy OR participat* OR

"peer group*" OR peers OR relatedness OR "sense* of coherence" OR "sense* of community" OR "community cohesion" OR "social group*" OR teammate* OR "team mate*" OR "team relationship*" OR socialization OR "positive relationship*" OR "good relation*" OR "relationship skill*" OR "socio-emotional skill*" OR "socio-emotional competenc*" OR "social-emotional competence*" OR "social-emotional skill*" OR "social-emotional competence*" OR "socializing with other*" OR "social and emotional development" OR "connected to other*" OR "feeling close to other*" OR "meaningful relationship*" OR lonely OR loneliness OR "socially excluded" OR "socially isolated" OR bullied OR bullying), Expanders - Apply equivalent subjects: (143,194)

#6 (#4 OR #5): (362,854)

#7 (#3 AND #6): (69,989)

#8 (DE "Meta Analysis" OR DE "Systematic Review" OR DE "Literature Review") OR TI ("Campbell review" OR "Cochrane review" OR meta-synthesis OR "meta synthesis" OR "meta-syntheses" OR meta-analysis OR "meta analysis" OR "meta-analyses" OR "meta analyses" OR meta-review OR "meta review" OR metastud* OR "meta study" or "meta-study" OR "evidence-synthesis" OR "evidence synthesis" OR "systematic review" OR "literature review" OR "review of the literature" OR "review of reviews" OR "umbrella review*"), Expanders - Apply equivalent subjects: (90,663)

#9 (#7 AND #8): (683), Limiters - Publication Date: 20130101-20240213; Language: Danish, English, Norwegian, Swedish, til RefWorks: 484 fund, efter bortsortering af dubletter og irrelevante omfattende ældre aldersgrupper mv., i RefWorks til sortering: 303 fund.

SocIndex (Ebsco)

DE "CHILD care" OR DE "INFANT care" OR DE "INSTITUTIONAL care of children" OR DE "CHILD care services" OR DE "CHILD services" OR DE "DAY care centers" OR DE "DAY care centers" OR DE "EARLY childhood education" OR DE "INSTITUTIONAL care of children" OR DE "PRESCHOOLS" OR DE "PRESCHOOL education" OR DE "KINDERGARTEN" OR DE "SCHOOL children" OR DE "ELEMENTARY education" OR DE "PRIMARY education" OR DE "ELEMENTARY schools" OR DE "Elementary School Students" OR DE "Primary School Students" OR DE "MIDDLE schools" OR DE "MIDDLE school students" OR DE "UNIVERSITIES & colleges" OR DE "COLLEGE students" OR DE "STUDENTS" OR DE "HIGH school students" OR DE "VOCATIONAL school students" OR DE "VOCATIONAL education" OR DE "SECONDARY education" OR DE "HIGH schools" OR DE "JUNIOR high schools" OR DE "JUNIOR high school students" OR DE "EDUCATIONAL intervention" OR DE "RECREATION" OR DE "OUTDOOR recreation" OR DE "SPORTS" OR DE "SPORTS participation" OR DE "LEISURE" OR DE

"LEISURE - Psychological aspects" OR DE "COMMUNITY-school relationships" OR DE "HOBBIES" OR DE "CULTURAL activities" OR DE "MUSIC" OR DE "CONCERTS" OR "COMMUNITY centers" OR DE "RECREATION centers" OR DE "YOUTH centers" OR "VOLUNTEER workers in social services" OR DE "OLDER volunteers in social services" OR DE "TEENAGE volunteers in social services" OR DE "STUDENT volunteers in social services" OR DE "YOUNG volunteers in social services": (134,381)

#2 TI (daycare OR daycare OR "child care" OR childcare* OR childcare* OR "early childhood education" OR preschool* OR creche* OR "day-nursery" OR "day-nurseries" OR "child minding" OR preschool* OR kindergarten* OR pre-kindergarten* OR pre-k OR pre-primary OR school* OR classroom* OR education* OR "lower secondary school" OR "junior high school" OR "middle school" OR middleschool* OR "elementary school*" OR "primary school*" OR "grade school*" OR "graduate school*" OR "high school*" OR highschool* OR "higher education" OR college* OR university OR universities OR "undergraduate student*" OR "post secondary" OR postsecondary OR "post secondary" OR "residential college*" OR "youth center*" OR "youth centre*" OR "childrens center" OR "childrens centre" OR "community center*" OR "community centre*" OR "third space*" OR "extra curricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "out-of-school activit*" OR "after school activit*" OR "after-school activit*" OR "after-school program*" OR "afterschool program*" OR "after school program*" OR "out of school time" OR "structured activit*" OR "spare time" OR "volunteer* activit*" OR "volunteer* communit*" OR "organized activit*" OR "organized event*" OR sport* OR sparettime OR "spare time" OR "free-time" OR "free time" OR leisure* OR "recreational activit*" OR hobby OR hobbies OR sport* OR "cultural activit*"), Expanders - Apply equivalent subjects: (209,778)

#3 (#1 OR #2): (290,513)

#4 DE "AFFILIATION (Psychology)" OR DE "SOCIAL interaction" OR DE "SOCIABILITY" OR DE "SOCIAL contact" OR DE "SOCIAL participation" OR DE "SOCIAL groups" OR DE "SOCIAL processes" OR DE "SOCIAL cohesion" OR DE "SOCIAL networks" OR DE "Social skills" OR DE "SOCIAL skills in children" OR DE "SOCIAL skills in adolescence" OR DE "INTERPERSONAL communication" OR DE "INTERPERSONAL communication in adolescence" OR DE "INTERPERSONAL communication in children" OR DE "PEER communication" OR DE "SOCIAL networks" OR DE "SOCIAL acceptance" OR DE "ACCEPTANCE (Psychology)" OR DE "SOCIAL integration" OR DE "INTERGROUP relations" OR DE "SOCIALIZATION" OR DE "SOCIAL integration" OR DE "SOCIAL belonging" OR DE "SOCIAL bonds" OR DE "SOCIAL belonging in children" OR DE "PEER acceptance" DE "PEERS" OR DE "PEER relations" OR DE "EMOTIONAL competence" OR DE "INTERPERSONAL relations" OR DE "SOCIAL groups" OR DE "TEAMS" OR DE "PLAYMATES" OR DE "PRIMARY groups (Social groups)" OR DE "SIGNIFICANT others" OR DE "FRIENDSHIP" OR DE "PARTICIPATION" OR DE "COMMUNITIES" OR DE "COMMUNITY life" OR DE "SOCIAL bonds" OR DE "SOCIAL belonging in children"

OR DE "ATTACHMENT behavior" OR DE "ATTACHMENT behavior in children" OR DE "INTERPERSONAL relations in adolescence" OR DE "INTERPERSONAL relations in children" OR DE "INTERPERSONAL relations in young adults" OR DE "GROUP identity" OR DE "BULLYING" OR DE "CYBERBULLYING" OR DE "SCHOOL bullying" OR DE "SOCIAL isolation": (157,926)

#5 TI (social* N1 (affiliation* or inclusion OR included OR integrat* OR participat* OR network* OR coheren* OR belong* OR engage* OR group* OR connect* OR contact* OR communit* OR engage* OR action* OR interact* OR life OR skill* OR competence* OR tie* OR support* OR contact* OR relation* OR bond* OR attach* OR cohesion* OR closeness)) OR TI (Belonging* OR closeness OR connectedness OR togetherness OR "emotional tie*" OR friend* OR intimacy OR participat* OR "peer group*" OR peers OR relatedness OR "sense* of coherence" OR "sense* of community" OR "community cohesion" OR "social group*" OR teammate* OR "team mate*" OR "team relationship*" OR socialization OR "positive relationship*" OR "good relation*" OR "relationship skill*" OR "socio-emotional skill*" OR "socio-emotional competenc*" OR "social-emotional competence*" OR "social-emotional skill*" OR "social-emotional competence*" OR "socializing with other*" OR "social and emotional development" OR "connected to other*" OR "feeling close to other*" OR "meaningful relationship*" OR lonely OR loneliness OR "socially excluded" OR "socially isolated" OR bullied OR bullying), Expanders - Apply equivalent subjects: (71,205)

#6 (#4 OR #5): (201,426)

#7 (#3 AND #6): (24,626)

8 (#7 AND TX ("Campbell review" OR "Cochrane review" OR meta-synthesis OR "meta synthesis" OR "meta-syntheses" OR meta-analysis OR "meta analysis" OR "meta-analyses" OR "meta analyses" OR meta-review OR "meta review" OR metastud* OR "meta study" or "meta-study" OR "evidence-synthesis" OR "evidence synthesis" OR "synthesized review" OR "systematic review" OR "literature review" OR "review of the literature" OR "review of reviews" OR "umbrella review*"), Expanders - Apply equivalent subjects, - Limiters - Publication Date: 20130101-20240213 - Narrow by Language: - Danish, Norwegian, English, Swedish: 238 fund. Efter bort-sortering af dubletter og irrelevante omfattende ældre aldersgrupper mv., i RefWorks til sortering: 117 fund.

Teacher Reference Center (Ebsco)

#1 TI (daycare OR daycare OR "child care" OR childcare* OR childcare* OR "early childhood education" OR creche* OR "child minding" OR preschool* OR preschool* OR kindergarten* OR pre-kindergarten* OR pre-k OR pre-primary OR school* OR

classroom* OR education* OR "secondary school" OR "junior high school" OR "middle school" OR middleschool* OR "elementary school*" OR "primary school*" OR "grade school*" OR "graduate school*" OR "high school*" OR highschool* OR "higher education" OR college* OR university OR universities OR "undergraduate student*" OR "post secondary" OR postsecondary OR "post secondary" OR "residential college*" OR "youth center*" OR "youth centre*" OR "childrens center" OR "childrens centre" OR "community center*" OR "community centre*" OR "third space*" OR "extra curricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "out-of-school activit*" OR "after school activit*" OR "after-school activit*" OR "after-school program*" OR "afterschool program*" OR "after school program*" OR "out of school time" OR "structured activit*" OR "spare time" OR "volunteer* activit*" OR "volunteer* communit*" OR "organized activit*" OR "organized event*" OR sport* OR spartime OR "spare time" OR "free-time" OR "free time" OR leisure* OR "recreational activit*" OR hobby OR hobbies OR sport* OR "cultural activit*") OR SU (daycare OR daycare OR "child care" OR childcare* OR childcare* OR "early childhood education" OR creche* OR "child minding" OR preschool* OR preschool* OR kindergarten* OR pre-kindergarten* OR pre-k OR pre-primary OR school* OR classroom* OR education* OR "secondary school" OR "junior high school" OR "middle school" OR middleschool* OR "elementary school*" OR "primary school*" OR "grade school*" OR "graduate school*" OR "high school*" OR highschool* OR "higher education" OR college* OR university OR universities OR "undergraduate student*" OR "post secondary" OR postsecondary OR "post secondary" OR "residential college*" OR "youth center*" OR "youth centre*" OR "childrens center" OR "childrens centre" OR "community center*" OR "community centre*" OR "third space*" OR "extra curricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "out-of-school activit*" OR "after school activit*" OR "after-school activit*" OR "after-school program*" OR "afterschool program*" OR "after school program*" OR "out of school time" OR "structured activit*" OR "spare time" OR "volunteer* activit*" OR "volunteer* communit*" OR "organized activit*" OR "organized event*" OR sport* OR spartime OR "spare time" OR "free-time" OR "free time" OR leisure* OR "recreational activit*" OR hobby OR hobbies OR sport* OR "cultural activit*"), Expanders - Apply equivalent subjects: (587,531)

#2 (TI (social* N1 (affiliation* OR inclusion OR included OR integrat* OR participat* OR network* OR coheren* OR belong* OR engage* OR group* OR connect* OR contact* OR communit* OR engage* OR action* OR interact* OR life OR skill* OR competence* OR tie* OR support* OR contact* OR relation* OR bond* OR attach* OR cohesion* OR closeness)) OR TI (Belonging* OR closeness OR connectedness OR togetherness OR "emotional tie*" OR friend* OR intimacy OR participat* OR "peer group*" OR peers OR relatedness OR "sense* of coherence" OR "sense* of community" OR "community cohesion" OR "social group*" OR teammate* OR "team mate*" OR "team relationship*" OR sociali?ation OR "positive relationship*" OR "good relation*" OR "relationship skill*" OR "socio-emotional skill*" OR "socio-

emotional competenc*" OR "social-emotional compe-tence*" OR "social-emotional skill*" OR "social-emotional competence*" OR "socializing with other*" OR "social and emotional development" OR "connected to other*" OR "feeling close to other*" OR "meaningful relationship*" OR lonely OR loneliness OR "socially excluded" OR "socially isolated" OR bullied OR bullying)) OR (SU(social* N1 (affiliation* OR inclusion OR included OR integrat* OR participat* OR network* OR coheren* OR belong* OR engage* OR group* OR connect* OR contact* OR communit* OR engage* OR action* OR interact* OR life OR skill* OR competence* OR tie* OR support* OR contact* OR relation* OR bond* OR attach* OR cohesion* OR closeness)) OR SU (Belonging* OR closeness OR connectedness OR togetherness OR "emotional tie*" OR friend* OR intimacy OR participat* OR "peer group*" OR peers OR relatedness OR "sense* of coherence" OR "sense* of community" OR "community cohesion" OR "social group*" OR teammate* OR "team mate*" OR "team relationship*" OR socialization OR "positive relationship*" OR "good relation*" OR "relationship skill*" OR "socio-emotional skill*" OR "socio-emotional competenc*" OR "social-emotional competence*" OR "social-emotional skill*" OR "social-emotional competence*" OR "socializing with other*" OR "social and emotional development" OR "connected to other*" OR "feeling close to other*" OR "meaningful relationship*" OR lonely OR loneliness OR "socially excluded" OR "socially isolated" OR bullied OR bullying)), Expanders - Apply equivalent subjects: (31,601)

#3 (#1 AND #2): (19,960)

#4 TI ("Campbell review" OR "Cochrane review" OR meta-synthesis OR "meta synthesis" OR "meta-syntheses" OR meta-analysis OR "meta analysis" OR "meta-analyses" OR "meta analyses" OR meta-review OR metastudy OR "meta study" OR "meta-study" OR "evidence-synthesis" OR "evidence synthesis" OR "systematic review" OR "literature review" OR "review of the literature" OR "review of reviews" OR "umbrella review") OR AB ("Campbell review" OR "Cochrane review" OR meta-synthesis OR "meta synthesis" OR "meta-syntheses" OR meta-analysis OR "meta analysis" OR "meta-analyses" OR "meta analyses" OR meta-review OR metastudy OR "meta study" OR "meta-study" OR "evidence-synthesis" OR "evidence synthesis" OR "systematic review" OR "literature review" OR "review of the literature" OR "review of reviews" OR "umbrella review"), Expanders - Apply equivalent subjects: (4,145)

#5 (#3 AND #4): (247), Limiters - Publication Date: 20130101-20240231, Language: English: (170) - NOT (healthcare or health care or hospital or health services or health facilities): 145 fund. Efter bortsortering af dubletter samt enkelte omhandlede ældre aldersgrupper, til gennemsyn: 74 fund.

Social Services Abstracts (ProQuest)

#1 MAINSUBJECT.EXACT("Child care") OR MAINSUBJECT.EXACT("Child care services") OR MAINSUBJECT.EXACT("Kindergarten") OR MAINSUBJECT.EXACT("Preschool education") OR MAINSUBJECT.EXACT("Preschool children") OR MAINSUBJECT.EXACT("Elementary education") OR MAINSUBJECT.EXACT("Elementary schools") OR MAINSUBJECT.EXACT("Elementary school students") OR MAINSUBJECT.EXACT("Schools") OR MAINSUBJECT.EXACT("Public schools") OR MAINSUBJECT.EXACT("Middle schools") OR MAINSUBJECT.EXACT("Middle school students") OR MAINSUBJECT.EXACT("Secondary education") OR MAINSUBJECT.EXACT("Secondary schools") OR MAINSUBJECT.EXACT("Secondary school students") OR MAINSUBJECT.EXACT("College students") OR MAINSUBJECT.EXACT("Colleges & universities") OR MAINSUBJECT.EXACT("Leisure") OR MAINSUBJECT.EXACT("Activities") OR MAINSUBJECT.EXACT("Community involvement") OR MAINSUBJECT.EXACT("Sports") OR MAINSUBJECT.EXACT("Sports participation") OR MAINSUBJECT.EXACT("College sports") OR MAINSUBJECT.EXACT("Play") OR MAINSUBJECT.EXACT("Clubs") OR MAINSUBJECT.EXACT("Cultural activities") OR MAINSUBJECT.EXACT("Volunteers"); (33,033)

#2 title(daycare OR daycare OR "child care" OR childcare* OR childcare* OR "early childhood education" OR preschool* OR creche* OR "day-nursery" OR "day-nurseries" OR "child minding" OR preschool* OR kindergarten* OR pre-kindergarten* OR pre-k OR pre-primary OR school* OR classroom* OR education* OR "lower secondary school" OR "junior high school" OR "middle school" OR middleschool* OR "elementary school*" OR "primary school*" OR "grade school*" OR "graduate school*" OR "high school*" OR highschool* OR "higher education" OR college* OR university OR universities OR "undergraduate student*" OR "post secondary" OR postsecondary OR "post secondary" OR "residential college*" OR "youth center*" OR "youth centre*" OR "childrens center" OR "childrens centre" OR "community center*" OR "community centre*" OR "third space*" OR "extra curricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "out-of-school activit*" OR "after school activit*" OR "after-school activit*" OR "after-school program*" OR "afterschool program*" OR "after school program*" OR "out of school time" OR "structured activit*" OR "spare time" OR "volunteer* activit*" OR "volunteer* communit*" OR "organized activit*" OR "organized event*" OR sport* OR sparetime OR "spare time" OR "free-time" OR "free time" OR leisure* OR "recreational activit*" OR hobby OR hobbies OR sport* OR "cultural activit*"); (35,802)

#3 (#1 OR #2): (290,181)

#4 MAINSUBJECT.EXACT("Friendship") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social response") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social attitudes") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social integration") OR MAINSUBJECT.EXACT("Sociability") OR

MAINSUBJECT.EXACT("Socialization") OR MAINSUBJECT.EXACT("Participation") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social participation") OR MAINSUBJECT.EXACT("Interpersonal relations") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social interaction") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social contact") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social cohesion") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social support") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social groups") OR MAINSUBJECT.EXACT("Recreation") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social networks") OR MAINSUBJECT.EXACT("Attachment") OR MAINSUBJECT.EXACT("Peer relationships") OR MAINSUBJECT.EXACT("Individual collective relationship") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social acceptance") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social attitudes") OR MAINSUBJECT.EXACT("Interpersonal relationship satisfaction") OR MAINSUBJECT.EXACT("Interpersonal communication") OR MAINSUBJECT.EXACT("Affiliation need") OR MAINSUBJECT.EXACT("Intimacy") OR MAINSUBJECT.EXACT("Intergroup relations") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social behavior") OR MAINSUBJECT.EXACT("Peers") OR MAINSUBJECT.EXACT("Peer groups") OR MAINSUBJECT.EXACT("Loneliness") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social isolation") OR MAINSUBJECT.EXACT("Marginality"): (51,733)

#5 Title(social* NEAR/1 (inclusion OR included OR integrat* OR participat* OR network* OR coheren* OR belong* OR engage* OR group* OR connect* OR contact* OR communit* OR engage* OR action* OR interact* OR life OR skill* OR competence* OR tie* OR support* OR contact* OR relation* OR bond* OR attach* OR cohesion* OR closeness)) OR (title(Belonging* OR closeness OR connectedness OR togetherness OR "emotional ties" OR friend* OR intimacy OR participat* OR "peer group*" OR peers OR relatedness OR "sense* of coherence" OR "sense* of community" OR "community cohesion" OR "social group*" OR teammate* OR "team mate*" OR "team relationship*" OR socialization OR "positive relationship*" OR "good relationship*" OR "good relationships" OR "relationship skill*" OR "socio-emotional skill*" OR "socio-emotional competenc*" OR "social-emotional competence*" OR "social-emotional skill*" OR "social-emotional competence*" OR "socializing with other*" OR "social and emotional development" OR "connected to other*" OR "feeling close to other*" OR "meaningful relationship*" OR lonely OR loneliness OR "socially excluded" OR "socially isolated" OR bullied OR bullying) OR subject(Belonging* OR closeness OR connectedness OR togetherness OR "emotional ties" OR friend* OR intimacy OR participat* OR "peer group*" OR peers OR relatedness OR "sense* of coherence" OR "sense* of community" OR "community cohesion" OR "social group*" OR teammate* OR "team mate*" OR "team relationship*" OR socialization OR "positive relationship*" OR "good relationship*" OR "good relationships" OR "relationship skill*" OR "socio-emotional skill*" OR "socio-emotional competenc*" OR "social-emotional competence*" OR "social-emotional skill*" OR "social-emotional competence*" OR "socializing with other*" OR "social and emotional development" OR "connected to other*" OR "feeling close to other*" OR "meaningful relationship*" OR lonely OR loneliness OR "socially excluded" OR "socially isolated" OR bullied OR bullying)): (44,089)

#6 (#4 OR #5): (70,947)

#7 (#3 AND #6): (38,126)

#8 (MAINSUBJECT.EXACT("Systematic review") OR MAINSUBJECT.EXACT("Literature reviews")) OR (title("Campbell review" OR "Cochrane review" OR meta-synthesis OR "meta synthesis" OR "meta-syntheses" OR meta-analysis OR "meta analysis" OR "meta-analyses" OR "meta analyses" OR meta-review OR "meta review" OR metastud* OR "meta study" OR "meta-study" OR "evidence-synthesis" OR "evidence synthesis" OR "systematic review" OR "literature review" OR "review of the literature" OR "review of reviews" OR "umbrella review*") OR subject("Campbell review" OR "Cochrane review" OR meta-synthesis OR "meta synthesis" OR "meta-syntheses" OR meta-analysis OR "meta analysis" OR "meta-analyses" OR "meta analyses" OR meta-review OR "meta review" OR metastud* OR "meta study" OR "meta-study" OR "evidence-synthesis" OR "evidence synthesis" OR "synthesized review" OR "systematic review" OR "literature review" OR "review of the literature" OR "review of reviews" OR "umbrella review*")): (11,781)

#9 (#7 AND #8): (1,167), Applied filters: 2013-01-01 - 2024-02-14, Language: English, -Subject: NOT (health services AND domestic violence AND families & family life AND older people AND mental health services AND parents & parenting AND health status AND caregivers AND trauma AND medical personnel AND human immunodeficiency virus-hiv AND homeless people AND intimate partner violence AND victimization AND covid-19 AND substance abuse AND medical research AND health care policy AND sex crimes AND tests AND sexual behavior AND drug abuse AND pandemics AND chronic illnesses AND housing AND dementia AND pregnancy): 123 fund. Efter bortsortering af dubletter og enkelte irrelevante omfattende ældre aldersgrupper mv., i RefWorks til sortering: 110 fund.

IBSS (ProQuest)

#1 MAINSUBJECT.EXACT.EXPLODE("Day care centers") OR MAINSUBJECT.EXACT("Child care") OR MAINSUBJECT.EXACT("Child care services") OR MAINSUBJECT.EXACT("Kindergarten") OR MAINSUBJECT.EXACT("Early childhood education") OR MAINSUBJECT.EXACT("Preschool education") OR MAINSUBJECT.EXACT("Elementary education") OR MAINSUBJECT.EXACT("Elementary schools") OR MAINSUBJECT.EXACT("Schools") OR MAINSUBJECT.EXACT("Middle school education") OR MAINSUBJECT.EXACT("Middle schools") OR MAINSUBJECT.EXACT("Elementary school students") OR MAINSUBJECT.EXACT("High school graduates") OR MAINSUBJECT.EXACT("Secondary schools") OR MAINSUBJECT.EXACT("Higher education") OR MAINSUBJECT.EXACT("Colleges & universities") OR MAINSUBJECT.EXACT("College students") OR MAINSUBJECT.EXACT("Community colleges") OR MAINSUBJECT.EXACT("Leisure") OR MAINSUBJECT.EXACT("Hobbies") OR

MAINSUBJECT.EXACT("Sports") OR MAINSUBJECT.EXACT("Sports & recreation clubs") OR MAINSUBJECT.EXACT("Volunteers") OR MAINSUBJECT.EXACT("Community volunteers") OR MAINSUBJECT.EXACT("Play") OR MAINSUBJECT.EXACT("Recreation") OR MAINSUBJECT.EXACT("Clubs") OR MAINSUBJECT.EXACT("Activities") OR MAINSUBJECT.EXACT("Group activities") OR MAINSUBJECT.EXACT("Leisure") OR MAINSUBJECT.EXACT("Sports participation") OR MAINSUBJECT.EXACT.EXPLODE("Extracurricular activities"): (139,689)

#2 Title(daycare OR daycare OR "child care" OR childcare* OR childcare* OR "early childhood education" OR preschool* OR creche* OR "day-nursery" OR "day-nurseries" OR "child minding" OR preschool* OR kindergarten* OR pre-kindergarten* OR pre-k OR pre-primary OR school* OR classroom* OR education* OR "lower secondary school" OR "junior high school" OR "middle school" OR middleschool* OR "elementary school*" OR "primary school*" OR "grade school*" OR "graduate school*" OR "high school*" OR highschool* OR "higher education" OR college* OR university OR universities OR "undergraduate student*" OR "post secondary" OR postsecondary OR "post secondary" OR "residential college*" OR "youth center*" OR "youth centre*" OR "childrens center" OR "childrens centre" OR "community center*" OR "community centre*" OR "third space*" OR "extra curricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "out-of-school activit*" OR "after school activit*" OR "after-school activit*" OR "after-school program*" OR "afterschool program*" OR "after school program*" OR "out of school time" OR "structured activit*" OR "spare time" OR "volunteer* activit*" OR "volunteer* communit*" OR "organized activit*" OR "organized event*" OR sport* OR sparetime OR "spare time" OR "free-time" OR "free time" OR leisure* OR "recreational activit*" OR hobby OR hobbies OR sport* OR "cultural activit*"): (207,870)

#3 (#1 OR #2): (278,083)

#4 MAINSUBJECT.EXACT.EXPLODE("Connectedness") OR MAINSUBJECT.EXACT.EXPLODE("Closeness") OR MAINSUBJECT.EXACT("Interpersonal relations") OR MAINSUBJECT.EXACT("Close friendships") OR MAINSUBJECT.EXACT("Friends") OR MAINSUBJECT.EXACT("Friendships") OR MAINSUBJECT.EXACT("Close friends") OR MAINSUBJECT.EXACT("Attachment") OR MAINSUBJECT.EXACT("Intimacy") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social skills") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social interaction") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social life & customs") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social behavior") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social acceptance") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social cognitive skills") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social attitudes") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social attachment") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social integration") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social adjustment") OR MAINSUBJECT.EXACT("Interpersonal communication") OR MAINSUBJECT.EXACT("Interpersonal networks") OR MAINSUBJECT.EXACT("Support networks") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social networks") OR MAINSUBJECT.EXACT("Networks") OR MAINSUBJECT.EXACT("Networking") OR

MAINSUBJECT.EXACT("Sense of belonging") OR MAINSUBJECT.EXACT.EXPLODE("Belongingness") OR MAINSUBJECT.EXACT("Peers") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social well being") OR MAINSUBJECT.EXACT("Socialization") OR MAINSUBJECT.EXACT("Socioemotional development") OR MAINSUBJECT.EXACT("Participation") OR MAINSUBJECT.EXACT("Youth participation") OR MAINSUBJECT.EXACT("Student participation") OR MAINSUBJECT.EXACT("Sense of coherence") OR MAINSUBJECT.EXACT.EXPLODE("Social bonding") OR MAINSUBJECT.EXACT("Loneliness") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social isolation") OR MAINSUBJECT.EXACT("Socially withdrawn children") OR MAINSUBJECT.EXACT("Socially withdrawn young children") OR MAINSUBJECT.EXACT.EXPLODE("Bullying"): (163,545)

#5 Title(social* NEAR/1 (inclusion OR included OR integrat* OR participat* OR network* OR coheren* OR belong* OR engage* OR group* OR connect* OR contact* OR communit* OR engage* OR action* OR interact* OR life OR skill* OR competence* OR tie* OR support* OR contact* OR relation* OR bond* OR attach* OR cohesion* OR closeness)) OR (title(Belonging* OR closeness OR connectedness OR togetherness OR "emotional ties" OR friend* OR intimacy OR participat* OR "peer group*" OR peers OR relatedness OR "sense* of coherence" OR "sense* of community" OR "community cohesion" OR "social group*" OR teammate* OR "team mate*" OR "team relationship*" OR socialization OR "positive relationship*" OR "good relationship*" OR "good relationships" OR "relationship skill*" OR "socio-emotional skill*" OR "socio-emotional competence*" OR "social-emotional competence*" OR "social-emotional skill*" OR "social-emotional competence*" OR "socializing with other*" OR "social and emotional development" OR "connected to other*" OR "feeling close to other*" OR "meaningful relationship*" OR lonely OR loneliness OR "socially excluded" OR "socially isolated" OR bullied OR bullying) OR subject(Belonging* OR closeness OR connectedness OR togetherness OR "emotional ties" OR friend* OR intimacy OR participat* OR "peer group*" OR peers OR relatedness OR "sense* of coherence" OR "sense* of community" OR "community cohesion" OR "social group*" OR teammate* OR "team mate*" OR "team relationship*" OR socialization OR "positive relationship*" OR "good relationship*" OR "good relationships" OR "relationship skill*" OR "socio-emotional skill*" OR "socio-emotional competence*" OR "social-emotional competence*" OR "social-emotional skill*" OR "social-emotional competence*" OR "socializing with other*" OR "social and emotional development" OR "connected to other*" OR "feeling close to other*" OR "meaningful relationship*" OR lonely OR loneliness OR "socially excluded" OR "socially isolated" OR bullied OR bullying)): (183,080)

#6 (#4 OR #5): (278,653)

#7 (#3 AND #6): (26,388)

#8 (MAINSUBJECT.EXACT("Meta-analysis") OR MAINSUBJECT.EXACT("Systematic review") OR MAINSUBJECT.EXACT("Literature reviews")) OR Title("Campbell review" OR "Cochrane review" OR meta-synthesis OR "meta synthesis" OR "meta-syntheses" OR meta-analysis OR "meta analysis" OR "meta-analyses" OR "meta analyses" OR meta-review OR "meta review" OR metastud* OR "meta study" OR "meta-study" OR "evidence-synthesis" OR "evidence synthesis" OR "synthesized review" OR "systematic review" OR "literature review" OR "review of the literature" OR "review of reviews" OR "umbrella review*"): (26,786)

#9 (#7 AND #8): (402), Applied filters: 2013-01-01 - 2024-02-15 - NOT (Evidence Based Healthcare AND Case Study AND Commentary AND Editorial AND Protocol), Language: English: 246 fund. Efter bortsortering af dubletter og irrelevante omfattende ældre aldersgrupper mv., i RefWorks til sortering: 189 fund.

Sociological Abstracts (ProQuest)

#1 MAINSUBJECT.EXACT("Preschool education") OR MAINSUBJECT.EXACT("Kindergarten") OR MAINSUBJECT.EXACT("Preschool children") OR MAINSUBJECT.EXACT.EXPLODE("Elementary Education") OR MAINSUBJECT.EXACT("Elementary Schools") OR MAINSUBJECT.EXACT("Elementary School Students") OR MAINSUBJECT.EXACT.EXPLODE("Schools") OR MAINSUBJECT.EXACT.EXPLODE("Public Schools") OR MAINSUBJECT.EXACT("Primary Education") OR MAINSUBJECT.EXACT("Educational programs") OR MAINSUBJECT.EXACT("Secondary education") OR MAINSUBJECT.EXACT("Secondary schools") OR MAINSUBJECT.EXACT("Secondary school students") OR MAINSUBJECT.EXACT("Vocational education") OR MAINSUBJECT.EXACT("Undergraduate students") OR MAINSUBJECT.EXACT("Graduate studies") OR MAINSUBJECT.EXACT("College students") OR MAINSUBJECT.EXACT("College graduates") OR MAINSUBJECT.EXACT("Graduate students") OR MAINSUBJECT.EXACT("Colleges & universities") OR MAINSUBJECT.EXACT("Leisure") OR MAINSUBJECT.EXACT("Activities") OR MAINSUBJECT.EXACT("Clubs") OR MAINSUBJECT.EXACT("Sports Participation") OR MAINSUBJECT.EXACT("Sports teams") OR MAINSUBJECT.EXACT("College sports") OR MAINSUBJECT.EXACT("Sports") OR MAINSUBJECT.EXACT("Recreation") OR MAINSUBJECT.EXACT("Youth organizations") OR MAINSUBJECT.EXACT("Community organizations") OR MAINSUBJECT.EXACT("Community service") OR MAINSUBJECT.EXACT("Activities") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social activities") OR MAINSUBJECT.EXACT("Volunteers"): (117,705)

#2 Title(daycare OR daycare OR "child care" OR childcare* OR childcare* OR "early childhood education" OR preschool* OR creche* OR "day-nursery" OR "day-nurseries" OR "child minding" OR preschool* OR kindergarten* OR pre-kindergarten* OR pre-k OR pre-primary OR school* OR classroom* OR education* OR "lower secondary school" OR "junior high school" OR "middle school" OR middleschool* OR "elementary school*" OR "primary school*" OR "grade school*" OR "graduate school*")

OR "high school*" OR highschool* OR "higher education" OR college* OR university OR universities OR "undergraduate student*" OR "post secondary" OR postsecondary OR "post secondary" OR "residential college*" OR "youth center*" OR "youth centre*" OR "childrens center" OR "childrens centre" OR "community center*" OR "community centre*" OR "third space*" OR "extra curricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "extracurricular activit*" OR "out-of-school activit*" OR "after school activit*" OR "after-school activit*" OR "after-school program*" OR "afterschool program*" OR "after school program*" OR "out of school time" OR "structured activit*" OR "spare time" OR "volunteer* activit*" OR "volunteer* communit*" OR "organized activit*" OR "organized event*" OR sport* OR sparetime OR "spare time" OR "free-time" OR "free time" OR leisure* OR "recreational activit*" OR hobby OR hobbies OR sport* OR "cultural activit*"): (135,653)

#3 (#1 OR #2): (199,041)

#4 MAINSUBJECT.EXACT("Friendship") OR MAINSUBJECT.EXACT("Peers") OR MAINSUBJECT.EXACT("Peer relationships") OR MAINSUBJECT.EXACT("Socialization") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social cohesion") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social integration") OR MAINSUBJECT.EXACT("Participation") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social Participation") OR MAINSUBJECT.EXACT("Emotions") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social Life") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social Contact") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social Interaction") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social Behavior") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social learning") OR MAINSUBJECT.EXACT("Prosocial behavior") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social response") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social attitudes") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social acceptance") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social skills") OR MAINSUBJECT.EXACT("Attachment") OR MAINSUBJECT.EXACT("Sociability") OR MAINSUBJECT.EXACT("Intimacy") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social groups") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social interaction") OR MAINSUBJECT.EXACT("Interpersonal communication") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social networks") OR MAINSUBJECT.EXACT("Peer groups") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social contact") OR MAINSUBJECT.EXACT("Play") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social learning") OR MAINSUBJECT.EXACT("Interpersonal relationship satisfaction") OR MAINSUBJECT.EXACT("Social Isolation") OR MAINSUBJECT.EXACT("Marginality") OR MAINSUBJECT.EXACT("Loneliness"): 149,197

#5 Title(social* NEAR/1 (inclusion OR included OR integrat* OR participat* OR network* OR coheren* OR belong* OR engage* OR group* OR connect* OR contact* OR communit* OR engage* OR action* OR interact* OR life OR skill* OR competence* OR tie* OR support* OR contact* OR relation* OR bond* OR attach* OR cohesion* OR closeness)) OR (title(Belonging* OR closeness OR connectedness OR togetherness OR "emotional ties" OR friend* OR intimacy OR participat* OR "peer group*" OR peers OR relatedness OR "sense* of coherence" OR "sense* of community" OR "community cohesion" OR "social group*" OR teammate* OR "team mate*"

OR "team relationship*" OR socialization OR "positive relationship*" OR "good relationship*" OR "good relationships" OR "relationship skill*" OR "socio-emotional skill*" OR "socio-emotional competenc*" OR "social-emotional competence*" OR "social-emotional skill*" OR "social-emotional competence*" OR "socializing with other*" OR "social and emotional development" OR "connected to other*" OR "feeling close to other*" OR "meaningful relationship*" OR lonely OR loneliness OR "socially excluded" OR "socially isolated" OR bullied OR bullying) OR subject(Belonging* OR closeness OR connectedness OR togetherness OR "emotional ties" OR friend* OR intimacy OR participat* OR "peer group*" OR peers OR relatedness OR "sense* of coherence" OR "sense* of community" OR "community cohesion" OR "social group*" OR teammate* OR "team mate*" OR "team relationship*" OR socialization OR "positive relationship*" OR "good relationship*" OR "good relationships" OR "relationship skill*" OR "socio-emotional skill*" OR "socio-emotional competenc*" OR "social-emotional competence*" OR "social-emotional skill*" OR "social-emotional competence*" OR "socializing with other*" OR "social and emotional development" OR "connected to other*" OR "feeling close to other*" OR "meaningful relationship*" OR lonely OR loneliness OR "socially excluded" OR "socially isolated" OR bullied OR bullying)): (281,359)

#6 (#4 OR #5): (362,901)

#7 (#3 AND #6): (48,178)

#8 (MAINSUBJECT.EXACT("Meta-analysis") OR MAINSUBJECT.EXACT("Systematic review") OR MAINSUBJECT.EXACT("Literature reviews")) OR Title("Campbell review" OR "Cochrane review" OR meta-synthesis OR "meta synthesis" OR "meta-syntheses" OR meta-analysis OR "meta analysis" OR "meta-analyses" OR "meta analyses" OR meta-review OR "meta review" OR metastud* OR "meta study" OR "meta-study" OR "evidence-synthesis" OR "evidence synthesis" OR "synthesized review" OR "systematic review" OR "literature review" OR "review of the literature" OR "review of reviews" OR "umbrella review*"): (11,068)

#9 (#7 AND #8): (441), Applied filters: 2013-01-01 - 2024-02-15, NOT (Evidence Based Healthcare AND Case Study AND Commentary AND Correspondence), Language: English: 321 fund. Efter bortsortering af dubletter og irrelevante omfattende ældre aldersgrupper mv., i RefWorks til sortering: 222 fund.

NORA – Research Portal Denmark

Nedenstående søgesæt (#1 AND #2 AND #3):

Søgn. 1: #1 AND #2 AND #3, alle søgt som Keywords / emneord: 112 fund, gennemset og valgt: 4 fund

Søgn. 2: #1 søgt som Titles, #2 søgt som Title, Abstract, Keywords, #3 søgt som All fields: 129 fund, gennemset, valgt 7 fund

Søgn. 3: #1 søgt som Title, Abstract, Keywords, #2 søgt som Titles, #3 søgt som All fields: 113 fund, gennemset, valgt 5 fund

I alt: 16 fund.

#1 Daginstitution OR børnehave OR vuggestue OR dagtilbud OR indskoling OR førskole OR naturbørnehave OR skole OR grundskole OR folkeskole OR heldagsskole OR skoleelev OR fritidshjem OR fritidsklub OR SFO OR efterskole OR erhvervsskole OR gymnasium OR gymnasie OR student OR "videregående uddannelse" OR professionsbachelor OR erhvervsakademi OR universitetsuddannelse OR bachelor OR kandidatuddannelse OR studerende OR universitetsstuderende OR kollegie OR kollegium OR højskole OR erhvervsskole OR erhvervsuddannelse OR frikvarter OR fritidsinteresse OR sport OR "fysisk aktivitet" OR "frivilligt arbejde" OR fritid OR hobby OR hobbies OR pre-kindergarten OR kindergarten OR school OR preschool OR pre-primary OR "day care" OR daycare OR childcare OR "child care" OR "early child" OR creche OR "day-nursery" OR "child minding" OR "elementary education" OR middle school OR high school OR college OR university OR universities OR undergraduate OR student OR "lower secondary" OR "post secondary" OR postsecondary OR "youth center" OR "youth centre" OR "childrens center" OR "childrens centre" OR "community center" OR "community centre" OR "third space" OR "third spaces" OR "extra curricular activity" OR "extracurricular activities" OR "out-of-school activity" OR "after school activity" OR "after-school activity" OR "after-school program" OR "afterschool program" OR "after school" OR "out of school time" OR "spare time" OR volunteer OR "organized activity" OR "free-time" OR "free time" OR leisure OR "recreational activities" OR sport OR "cultural activity"

#2 "Socialt liv" OR fællesskab OR elevfællesskab OR børnefællesskab OR ungefællesskab OR klassefællesskab OR læringsfællesskab OR "fællesskabende praksis" OR "inkluderende praksis" OR venskab OR venner OR kammerater OR kammeratskab OR "god relation" OR "gode relationer" OR "social relation" OR "sociale relationer" OR "social interaktion" OR "sociale interaktioner" OR "social udvikling" OR "sociale forbindelser" OR "social kontakt" OR "sociale kontakter" OR "social deltagelse" OR "socialt engagement" OR "socialt forbundet" OR "socialt inkluderet" OR "social inklusion" OR "socialt netværk" OR "nære relationer" OR nærhed OR ensom OR "social gruppe" OR gruppetilhør OR "socialt miljø" OR "social trivsel" OR elevtrivsel OR "positive relations" OR "gode relationer" OR "social integration" OR "socialt integreret" OR "social forbundenhed" OR "socialt forbundet" OR "social tilknytning" OR "social tilknytning" OR sociale kompetencer OR "social competence" OR "sociale mønstre" OR "stærke relationer" OR "styrke relationer" OR "sociale bånd" OR "social trivsel" OR "social gruppe*" OR "sociale grupper*" OR "sociale praksisfællesskaber"

OR "social kontakt" OR "sociale kontakter" OR "socialt samspill" OR "social støtte"
OR "emotionelle kompetencer" OR samhörighed OR deltagelse OR relationskompe-
tence OR relationsopbygning OR relationsopbyggende OR "opbygge relationer" OR
skoletrivsel OR "styrkelse af elevernes relationer" OR "styrkelse af elevrelationer" OR
"bedre relationer" OR ensom OR "socialt ekskludert" OR "social eksklusion" OR
mobning OR mobbeoffer OR "social udelukkelse" OR "social mistrivsel" OR Belong-
ing OR closeness OR connectedness OR togetherness OR ties OR bonding OR
friends OR intimacy OR participation OR peer OR relatedness OR coherence OR
community OR cohesion OR group OR teammate OR socialization OR relationship
OR "good relations" OR "social skills" OR "socio-emotional skills" OR "socio-emo-
tional competence" OR "connected to" OR "feeling close" OR "meaningful relation-
ship" OR lonely OR loneliness OR "socially excluded" OR "socially isolated" OR bul-
lied OR bullying

#3 Litteraturreview OR metaanalyse OR meta-analyse OR metareview OR meta-re-
view OR "meta review" OR "systematisk review" OR "systematiske reviews" OR meta-
syntese OR vidensopsamling OR forskningsoversigt OR "review af forskningslittera-
tur" OR "Campbell review" OR "Cochrane review" OR meta-synthesis OR "meta syn-
thesis" OR "meta-syntheses" OR meta-analysis OR "meta analysis" OR "meta-anal-
yses" OR "meta analyses" OR meta-review OR metastudy OR "meta study" OR
"meta-study" OR "evidence-synthesis" OR "evidence synthesis" OR "systematic re-
view" OR "literature review" OR "review of the literature" OR "review of reviews" OR
"umbrella review".

Insum - Søk etter systematiske oversikter, Norge (<https://insum.r-bup.no/no>)

Forebyggende og helsefremmende tiltak: gjennomset flg. sæt under tema:

Sosiale ferdigheter (inkl. vennerelasjoner): (203)

Tiltak i nærmiljøet/infrastruktur (ungdomsklubber, frivillig arbeid, etterskoletilbud,
veier, parker): (21)

Trivsel (90)

Valgt: 27 fund.

Cristin – Current Research Information System in Norway

#1 Søgt: kunnskapsoppsummering, Årstall: 2013-2024, Vitenskapelig oversikts-
artikkel/review: (57), gjennomset, valgt: 4 fund / Rapport (92), gjennomset, valgt: 2
fund / Vitenskapelig artikkel: (7), gjennomset, valgt: 1 fund

#2 Sögt: litteraturstudie, Årstall: 2013-2024, Vitenskapelig oversiktsartikkel/review: (10) / Rapport (58) / Vitenskapelig artikkel: (9), gjennomset, ingen valgt (nogle haves fra tidligere søgning)

#3 Sögt: litteraturgjennomgang, Årstall: 2013-2024, Vitenskapelig oversiktsartikkel/review: (11) / Rapport (29) / Vitenskapelig artikkel: (7), gjennomset, valgt: 1 fund

#4 Sögt: "systematisk oversikt", Årstall: 2013-2024, Vitenskapelig oversiktsartikkel/review: (31) / Rapport (91) / Vitenskapelig artikkel: (8), gjennomset, ingen valgt (nogle haves fra tidligere søgning)

#5 Sögt: "systematisk litteratursøk", Årstall: 2013-2024, Vitenskapelig oversiktsartikkel/review: (1) / Rapport (60), valgt: 1 fund / Vitenskapelig artikkel: (2), gjennomset, valgt: 1 fund

#6 Sögt: forskningsoversikt, Årstall: 2013-2024: (20), gjennomset, ingen valgt

#7 Sögt: "oppsummert forskning", Årstall: 2013-2024: (79), gjennomset, valgt: 1 fund

I alt: 11 fund.

Libris, Sverige

Sökning All fields: (dagis* OR daghem* OR förskol* OR grundskol* OR skola* OR skolor* OR privatskol* OR klassrumm* OR mellanstadi* OR inskol* OR utskol* OR utbildning* OR högskol* OR gymnasie* OR student* OR universitet* OR högskol* OR fritidshemm* OR lärmiljö* OR undervisning* OR fritid* OR rekreation* OR lek* OR sport* OR idrott* OR föreningsidrott* OR föreningsliv* OR hobby OR kulturaktivitet* OR kulturskol* OR kulturutöv* OR "frivillig undervisning") ("socialt samspel" OR "sociala samspel*" OR "socialt samspel*" OR "socialt sammanhang" OR "sociala sammanhang*" OR "social anpassning" OR "sociala band*" OR "social interaktion*" OR "sociala interaktion*" OR "social integration*" OR "socialt nätverk*" OR "sociala nätverk*" OR venner* OR kamrater* OR kamratgrupp* OR venner* OR kamratkultur* OR "bra relation" OR "god relation" OR "goda relationer" OR "social relation" OR "sociala relationer" OR "social aktivitet" OR "sociala aktiviteter" OR delaktighet* OR "vara delaktiga" OR "socioemotionellt lärande" OR "emotionella kompetens" OR "social deltakelse" OR "social delaktighet" OR "socialt medborgarskap" OR "sociala färdigheter" OR elevkontakt* OR kamratkontakt* OR "socioemotionell kompetens" OR "social utveckling" OR "personlig utveckling" OR "psykosocial utveckling" OR "psykosociala utvecklingen*" OR "inkluderande miljö*" OR inkludering* OR "relationellt stöd" OR gemenskap* OR medverkan* OR "social kompetens*" OR "social trivsel*" OR mobbning* OR nätmobbning* OR utanförskap* OR "social exkludering")

(kunskapsöversikt* OR forskningsöversikt* OR "meta analysis" OR meta-analyser OR forskningoppsummeringer OR meta-syntese OR meta-synthesis OR "meta synthesis" OR "meta-syntheses" OR meta-analysis OR "meta analysis" OR "meta-analyses" OR "meta analyses" OR meta-review OR "meta review" OR metastudy OR "meta study" OR "meta-study" OR "evidence-synthesis" OR "evidence synthesis" OR "synthesized review" OR "systematic review" OR "literature review" OR "review of the literature" OR "review of reviews" OR "umbrella review*" OR "research synthesis"), (338), heraf 2023-2024: (Svenska (96), gennemset, valgt: 7 fund.

SwePub - Vetenskaplig publicering vid svenska lärosäten

#1 Sökning All fields: (dagis* OR daghem* OR förskol* OR grundskol* OR skola* OR skolor* OR privatskol* OR klassrumm* OR mellanstadi* OR inskol* OR utskol* OR utbildning* OR högskol* OR gymnasie* OR student* OR universitet* OR högskol* OR fritidshemm* OR lärmiljö* OR undervisning* OR fritid* OR rekreation* OR lek* OR sport* OR idrott* OR föreningsidrott* OR föreningsliv* OR hobby OR kulturaktivitet* OR kulturskol* OR kulturutöv* OR "frivillig undervisning") ("socialt samspel" OR "sociala samspel*" OR "socialt samspel*" OR "socialt sammanhang" OR "sociala sammanhang*" OR "social anpassning" OR "sociala band*" OR "social interaktion*" OR "sociala interaktion*" OR "social integration*" OR "socialt nätverk*" OR "sociala nätverk*" OR venner* OR kamrater* OR kamratgrupp* OR venner* OR kamratkultur* OR "bra relation" OR "god relation" OR "goda relationer" OR "social relation" OR "social relationer" OR "social aktivitet" OR "sociala aktiviteter" OR delaktighet* OR "vara delaktiga" OR "socioemotionellt lärande" OR "emotionella kompetens" OR "social deltakelse" OR "social delaktighet" OR "socialt medborgarskap" OR "sociala færdigheter" OR elevkontakt* OR kamratkontakt* OR "socioemotionell kompetens" OR "social utveckling" OR "personlig utveckling" OR "psykosocial utveckling" OR "psykosociala utvecklingen*" OR "inkluderende miljø*" OR inkludering* OR "relationellt stöd" OR gemenskap* OR medverkan* OR "social kompeten*" OR "social trivsel*" OR mobbning* OR nätmobbning* OR utanförskap* OR "social ekskludering"), afgrænset til: Forskningsöversikt: (203), heraf: Svenska (34), Engelska (165), Danska (1), titler gennemset: valgt: 2 fund.

#2 Sökning All fields: (dagis* OR daghem* OR förskol* OR grundskol* OR skola* OR skolor* OR privatskol* OR klassrumm* OR mellanstadi* OR inskol* OR utskol* OR utbildning* OR högskol* OR gymnasie* OR student* OR universitet* OR högskol* OR fritidshemm* OR lärmiljö* OR undervisning* OR fritid* OR rekreation* OR lek* OR sport* OR idrott* OR föreningsidrott* OR föreningsliv* OR hobby OR kulturaktivitet* OR kulturskol* OR kulturutöv* OR "frivillig undervisning") ("socialt samspel" OR "sociala samspel*" OR "socialt samspel*" OR "socialt sammanhang" OR "sociala sammanhang*" OR "social anpassning" OR "sociala band*" OR "social interaktion*" OR "sociala interaktion*" OR "social integration*" OR "socialt nätverk*" OR "sociala nätverk*" OR venner* OR kamrater* OR kamratgrupp* OR venner* OR kamratkultur* OR

"bra relation" OR "god relation" OR "goda relationer" OR "social relation" OR "social relationer" OR "social aktivitet" OR "sociala aktiviteter" OR delaktighet* OR "vara delaktiga" OR "socioemotionellt lärande" OR "emotionella kompetens" OR "social delaktelse" OR "social delaktighet" OR "socialt medborgarskap" OR "sociala färdigheter" OR elevkontakt* OR kamratkontakt* OR "socioemotionell kompetens" OR "social utveckling" OR "personlig utveckling" OR "psykosocial utveckling" OR "psykosociala utvecklingen*" OR "inkluderande miljö*" OR inkludering* OR "relationellt stöd" OR gemenskap* OR medverkan* OR "social kompetens*" OR "social trivsel*" OR mobbning* OR nätmobbning* OR utanförskap* OR "social exkludering") (kunskapsöversikt* OR forskningsöversikt* OR "meta analysis" OR meta-analysis OR forskningoppsummeringer OR meta-syntese OR meta-synthesis OR "meta synthesis" OR "meta-syntheses" OR meta-analysis OR "meta analysis" OR "meta-analyses" OR "meta analyses" OR meta-review OR "meta review" OR metastudy OR "meta study" OR "meta-study" OR "evidence-synthesis" OR "evidence synthesis" OR "synthesized review" OR "systematic review" OR "literature review" OR "review of the literature" OR "review of reviews" OR "umbrella review*" OR "research synthesis"), afgrænset til: (2020-2024) > Svenska:: (160), (2013-2019) > Svenska: (193), titler gennemset, valgt: 8 fund.

Campbell Library

Type of document: Reviews (241): gennemset, valgt 7 fund (ud over dem, som er fremkommet fra øvrig søgning).

Bilag 2 Inkluderede studier

Bilagstabel 2.1 Inkluderede studier, som ligger til grund for narrativ syntese

	Forfatter(e) og år	Titel	Indsatsformål	Alder børn/unge	Design	Antal inkluderede primærstudier i reviewet	Lande (ant. studier)
1	Allen, K., Jamshidi, N., Berger, E., Reupert, A., Wurf, G. & May, F. (2022)	Impact of school-based interventions for building school belonging in adolescence: A systematic review	Fremme skoletilhørsforhold fx Restorative practices Intervention (RPI), VGEIP, Project growing minds (PGM), Skills for preventing injury in youths (SPIY), Cyber Friendly Schools Project, Second step-student success through prevention (SS-SSTP), Transformative Life skills, Project Wings Girls group, Achievement mentoring Intervention (AMI), GLAMA, BLAMA, Positive Peer Groups (PPG), EXCEL	12-18 år	Randomiseret eller kvasi-eksperimentelt kontrolleret forsøg	22 (14 RCT'er, 8 kvasi-eksperimentelle)	USA Nigeria, Australien, Spanien, Uganda, Israel og Canada
2	Charlton, C.T., Moulton, S., Sabey, C.V. & West, R. (2021)	A systematic review of the effects of schoolwide intervention programs on student and teacher perceptions of school climate	Social Emotional Learning (SEL) Restorative practices intervention, Lions Quest Programme, CARE, Good School Toolkit, Safe School Ambassadors, RULER, Beyond Blue, Positive Action	5-18 år	Randomiseret kontrolleret forsøg og kvasi-eksperimentelt design	8	USA (65 %), Uspecifik lokation eller udenfor USA (4 %), herunder Australien, Cypern, Finland, Grækenland, Indien eller Uganda

	Forfatter(e) og år	Titel	Indsatsformål	Alder børn/unge	Design	Antal inkluderede primærstudier i reviewet	Lande (ant. studier)
			SWPBIS SW-PBIS, Mentoring, Safe and Civil school			8	
			BP Steps to respect, Friendly schools, KiVa, DASI, P3R			6	
			CD CSDP, Parent program, Experi- ence corps, SEHER			5	
			TWC CCI			1	
3	Cipriano, C., Stramb- ler, M.J., Naples, L.H., Ha, C., Kirk, M., Wood, M., Sehgal, K., Zieher, A.K., Eveleigh, A., McCarthy, M., Funaro, M., Ponnock, A., Chow, J.C. & Durlak, J. (2023)	The state of evidence for social and emotional learn- ing: A contemporary meta- analysis of universal school- based SEL interventions	SEL	5-17 år	Randomiseret eller kvasi-eksperimentelt	424 (237 RCT'er og 187 kvasi- eksperimentelle)	53 lande (199 studier i USA; 46,9 %), 27 i Australien, 11 i Spanien, 12 i Storbritannien (heraf 8 i Eng- land), 7 i Norge, 7 i Canada, 7 i Tyrkiet, 7 i Hong Kong, 6 i Italien, 5 i Finland, 5 i Portugal, 87 "ukendt" og øv- rige lande < 5)

	Forfatter(e) og år	Titel	Indsatsformål	Alder børn/unge	Design	Antal inkluderede primærstudier i reviewet	Lande (ant. studier)
4	Ellard, O.B., Dennison, C. & Tuomainen, H. (2023)	Interventions addressing loneliness amongst university students: A systematic review	MED-WELL-indsats. At mindske følelsen af ensomhed	17-25 år	Eksperimentelle studier, fx randomiseret kontrolleret forsøg eller kvasi-eksperimentelle studier	25	Japan, USA, Kina, Iran, Irland, Canada, Tyrkiet og Storbritannien
5	Gaffney, H., Ttofi, M.M. & Farrington, D.P. (2021)	Effectiveness of school-based programs to reduce bullying perpetration and victimization: An updated systematic review and meta-analysis	Antimobning. 67 forskellige indsats, herunder Steps to respect, 4R's, Cyberprogram 2.0, Visc, KiVa, SW-PBIS, fairplayer manual, Olweus bullying prevention program, Bully proofing your school (BPY school)	4-18 år	Randomiseret kontrolleret forsøg og kvasi-eksperimentelt	88	Australien, Canada, Cypern, Finland, Tyskland, Grækenland, Italien, Holland, Norge, Spanien, Storbritannien, USA, (lande kun med én evaluering: Kina, Tjekkioslovakiet, Brasilien, Østrig, Hong Kong, Malaysia, Sverige, Schweiz, Sydafrika og Zambia)
6	Gibson, J.L., Cornell, M. & Gill, T. (2017)	A systematic review of research into the impact of loose parts play on children's cognitive, social and emotional development	'Loose parts play'-indsatser, der understøtter børns frie leg	4-12 år	Randomiseret kontrolleret forsøg kvasi-eksperimentelt og observationsstudie	5 (2 RCT'er, 1 QED og 2 observationsstudier)	Australien (2), New Zealand (1), Storbritannien (1) og USA (1)
7	Li, J. & Shao, W. (2022)	Influence of sports activities on prosocial behavior of children and adolescents: A systematic literature review	Sportsaktiviteter, fysiske øvelser og undervisning	3-18 år	Randomiseret og ikke randomiseret	27	USA, Kina, Korea, Tyrkiet, Litauen, Spanien, Italien, Holland, Schweiz, Serbien,

	Forfatter(e) og år	Titel	Indsatsformål	Alder børn/unge	Design	Antal inkluderede primærstudier i reviewet	Lande (ant. studier)
							Tyskland, Brasilien, Egypten, Tjekkioslovakiet, Iran og Indien
8	Luo, L., Reichow, B., Snyder, P., Harrington, J. & Polignano, J. (2022)	Systematic review and meta-analysis of classroom-wide social-emotional interventions for preschool children	SEL	3-5 år	Eksperimentelt og kvasi-eksperimentelt	39 (33 i meta-analysen)	USA (72 %), Rumænien, Spanien, Tyrkiet, Storbritannien, Norge, Jamaica og Australien
9	Miller, N.C., Kumar, S., Pearce, K.L. & Baldock, K.L. (2021)	The outcomes of nature-based learning for primary school aged children: A systematic review of quantitative research	Naturbaseret undervisning	4-12 år	Komparative studier, herunder kontrolleret ikke-randomiseret eksperimentelt forsøg eller uden samtidig kontrol	20	Australien (1), USA (5), England (5), Norge (1), Danmark (2), Tyskland (2), Sverige (1), Finland (1), Bangladesh (1) og Sydkorea (1)
10	Manchanda, T., Stein, A. & Fazel, M. (2023)	Investigating the Role of Friendship Interventions on the Mental Health Outcomes of Adolescents: A Scoping Review of Range and a Systematic Review of Effectiveness	At undersøge børn og unges dannelse af venskaber	12-24	Randomiserede, kontrollerede forsøg (10 studier), samt kvasi-eksperimentelle og præ-post-test-studier (8 studier)	18 (effektstudier)	USA (6), Australien (8), Storbritannien (2), Japan (1) og Schweiz (1)
11	SBU - Statens beredning for medicinsk og social utvärdering (2022)	Främjande av psykiskt välbefinnande hos barn och ungdomar - En systematisk översikt av universella programs effekter på psykiskt	SEL PATHS Andre indsatser:	0-18 år	Kontrollerede studier med eller uden randomisering	96	Norden (3), USA (10), Kina/Hong Kong (3), Australien (1) og øvrige i lavindkomst-

	Forfatter(e) og år	Titel	Indsatsformål	Alder børn/unge	Design	Antal inkluderede primærstudier i reviewet	Lande (ant. studier)
		välbefinnande, upplevelser av dessa program samt häl- soekonomiska och etiska aspekter	Second Step, Yoga, PAX/Good behaviour game (GBG)				lande som fx Uganda, Jamaica eller Madagaskar
12	SBU - Statens bered- ning för medicinsk och social utvärdering (2024)	Främjande av psykiskt väl- befinnande hos barn och ungdomar. en fördjupad analys av SEL-programmen.	SEL	0-18 år	Kontrollerede studier med eller uden randomisering	69	Samme som (SBU 2022)
13	Ştefan, C.A., Dănilă, I. & Cristescu, D. (2022)	Classroom-wide school in- terventions for preschool- ers' social-emotional learn- ing: A systematic review of evidence-based programs	SEL, fx PATHS, Second Step, Tools of the Mind	0-5 år	Randomiseret kon- trolleret forsøg og kvasi-eksperimentelt	81	USA (størstedelen), Tyrkiet, Canada, Storbritannien og Sverige
14	Van de Sande, M.C.E., Fekkes, M., Kocken, P.L., Diekstra, R.F.W., Reis, R. & Gravesteyn, C. (2019)	Do universal social and emotional learning pro- grams for secondary school students enhance the com- petencies they address?	SEL Life skills training, Strong minds, Penn Resilience program (PRP), Character education, Positive attitude, Saluda - social skills and problem solving, Second step - student success through prevention, Transform- ative life skills, Society that builds peace, promotion of positive experiences, Life skills, Building resiliency and voca- tional excellence, Strong teens, Life skills prevention training, Social emotional training and resilience program, Op Volle Kracht (PRP), Job-fit-training, Student success skills program,	11-19 år	Randomiseret kon- trolleret eller kvasi- eksperimentelt eller præ-post med kontrol gruppe	40 (23 RCT'er)	USA (17), Austr- lien (5), Kina (1), Portugal (2), Spanien (2), Hol- land (3), Tysk- land (3), Taiwan (1), Sverige (1), New-Zealand (2), Canada (1) og Storbritannien (1)

Forfatter(e) og år	Titel	Indsatsformål	Alder børn/unge	Design	Antal inkluderede primærstudier i reviewet	Lande (ant. studier)
		Resourceful adolescents pro- gram - KIWI, Learning to breath, Lars und Lisa, Aussie Optimism Program, Resourceful Adolescents				

Kilde: VIVE.

Bilagstabel 2.2 Inkluderede studier, som ikke indgår i narrativ syntese

	Forfatter(e) og år	Titel	Indsats(formål)	Alder børn/unge	Design	Antal inkluderede primærstudier i reviewet	Lande (ant. studier)
15	Aasheim, M., Patras, J., Eng, H. & Natvig, H. (2018)	Kunnskapsoppsummering og klassifisering av tiltaket: PALS - positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling (2.utg.)	SW-PBIS PALS (Norsk tilpasning af SW-PBIS)	6-16 år	Kvasi-eksperimentelt	4	Norge
16	Barnes, T.N., Wang, F. & O'Brien, K.M. (2018)	A meta-analytic review of social problem-solving interventions in preschool settings	SEL, Fx PATHS, REDI, AI's Pals, ICPS, Second step	0-5 år	Eksperimentelle, kvasi-eksperimentelle eller single-subject-forskningsdesign	31	Ikke angivet
17	Cho Blair, K., Park, E. & Kim, W. (2021)	A meta-analysis of tier 2 interventions implemented within School-Wide positive behavioral interventions and supports	Flere forskellige. CICO (check-in/check-out). Group Contingency SSI (Social Skill Instruction)	5-17 år	Single-case design (SCD)	26	Ikke angivet
18	Christiansen, J., Løvschall, C., Lausten, L.M., Hargaard, A., Maindal, H.T. & Lasgaard, M. (2021)	Interventioner, der skal mindske ensomhed: En systematisk litteraturgennemgang af 136 effektstudier	Fokuserede indsatser til mindre grupper eller enkeltpersoner og skolebaserede indsatser samt større lokalsamfundsindsatser	0-25 år	Kontrolleret eller præ-post-målinger, herunder casekontrolstudier, kohortestudier og randomiserede kontrollerede studier (inklusive pilot- og feasibility-studier)	14	Alle lande
19	Durlak, J., Mahoney, J., Boyle, J. & Alaina, E. (2022)	What we know, and what we need to find out about universal, school-based social and emotional learning programs for children and	Skolebaserede SEL-programmer, fx Second Step	0-19 år	Randomiseret kontrolleret forsøg eller ikke reporteret	12	USA og uden for USA (ikke præciseret)

	Forfatter(e) og år	Titel	Indsats(formål)	Alder børn/unge	Design	Antal inkluderede primærstudier i reviewet	Lande (ant. studier)
		adolescents: A review of meta-analyses and directions for future research.					
20	D'Urso, G. & Symonds, J. (2023)	Risk factors for child and adolescent bullying and victimisation in Ireland: A systematic literature review	Anti-mobning	3-18 år	Randomiseret kontrolleret forsøg	19	Irland
21	Dyssegaard, C.B., de Hemmer Egeberg, J. & Steenberg, K.T. (2014)	Alsidig udvikling og sociale kompetencer. Forskningskortlægning	Elevers alsidige udvikling og sociale kompetencer	5-18 år	Kvasi-eksperimentelt forsøg	62 (12 systematiske reviews, 23 RCT'er, 28 kvasi-eksperiment, 3 longitudinelle studier, 1 tværsnitstudie, 6 før- og eftermålinger, 1 eftermåling og 2 casestudier)	Danmark (6), Sverige (1), Norge (1), Finland (1), USA (43), England (5), Canada (3), Australien (3), Spanien (3), Tyskland (2), Portugal (2), Holland (1), Irland (1), Skotland (1), Rumænien (1) og Luxembourg (1)
22	Forshaw, E. & Woods, K. (2023)	Student participation in the development of whole-school wellbeing strategies: A systematic review of the literature	PAR projekter (Participatory Action Research) Agents of Change, ROOTS	11-18 år	Large-scale surveys og randomiseret kontrolleret forsøg	10	Stort udvalg af lande (ikke angivet hvilke)
23	Goldberg, J.M., Sklad, M., Elfrink, T.R., Schreurs, K.M.G.,	Effectiveness of interventions adopting a whole school approach to	SEL, anti-mobning	4-18 år	Randomiseret kontrolleret forsøg og kvasi-eksperimentelt	45	Finland (8), Norge (2), USA (28), Australien

	Forfatter(e) og år	Titel	Indsats(formål)	Alder børn/unge	Design	Antal inkluderede primærstudier i reviewet	Lande (ant. studier)
	Bohlmeijer, E.T. & Clarke, A.M. (2019)	enhancing social and emotional development: A meta-analysis	KiVa, Olweus bullying prevention program, Positive Action, School community intervention, Gatehouse Project, Steps to respect, Friendly schools, Lions Quest, CAPSLE, WITS, Health promoting schools, Flemish Anti Bullying, Restorative whole school, Dare to Care, Fast Track PATHS, ViSC, A1's Pals, BPY School, Zero, SEAL, Open Circle, Seattle social development project, Child development project, Raising healthy children, 4R's, Kia Kaha, Together at school, Cyber Friendly Schools, Inclusive				(6), Canada (3), Belgien (1), Hong Kong (1), Østrig (1), Storbritannien (2) og New Zealand (1)
24	Hensums, M., de Mooij, B., Kuijper, S.C., Cross, D., Cross, D., DeSmet, A., Garandeanu, C.F., Joronen, K., Leadbeater, B., Menesini, E., Palladino, B.E., Salmivalli, C., Solomontos-Kountouri, O., Venenstra, R., Fekkes, M. and Overbeek, G. (2023)	What works for whom in school-based anti-bullying interventions? an individual participant data meta-analysis	Skolebaserede anti-mobningsindsatser (Fx ViSC, KiVa Friendly Attack)	5-20 år	Eksperimentelt randomiseret kontrolleret forsøg eller kvasi-eksperimentelt med mindst én kontrolgruppe	10	Europa, Amerika og Oceanien (10 %)

	Forfatter(e) og år	Titel	Indsats(formål)	Alder børn/unge	Design	Antal inkluderede primærstudier i reviewet	Lande (ant. studier)
25	Jiménez-Barbero, J.A., Ruiz-Hernández, J.A., Llor-Zaragoza, L., Pérez-García, M. & Llor-Esteban, B. (2016)	Effectiveness of anti-bullying school programs: A meta-analysis	Anti-mobning. The curriculum based intervention among peers, STORIES, Ad-hoc intervention: develop social skills to understand the negative consequences of bullying, S.S. GRIN, Steps to respect, Olweus bullying preventive program, The positive action program, confident kids program, PSA CAPSLE, KiVa antibullying program, SW-PBIS, Count on me	7-16 år	Randomiseret klinisk forsøg	14	USA (7), Belgien (1), Italien (1), Holland (1), Australien (2), Finland (1) og Spanien (1)
26	Kander, T.N., Lawrence, D., Fox, A., Houghton, S. & Becerra, R. (2024)	Mindfulness-based interventions for preadolescent children: A comprehensive meta-analysis	Mindfulness Mindfulness-orientated meditation, The Gaia program, MindUp + Mindful Schools, Attention academy program, Mastermind program	6-12 år	Randomiseret kontrolleret forsøg og kvasi-eksperimentelt	32 (21 RCT og 11 QED)	Ikke angivet
27	Kedzior, S.G.E., Lassi, Z.S., Oswald, T.K., Moore, V.M., Marino, J.L. & Rumbold, A.R. (2020)	A systematic review of school-based programs to improve adolescent sexual and reproductive health: Considering the role of social connectedness	Skolebaserede programmer, der fremmer unges seksuelle og reproduktive sundhed All stars, Seattle social development project, the Gatehouse project, Postponing sexual involvement & the self center, smart girls, discovery dating, project taking charge	10-19 år	Kvasi-eksperimentelt	18	Højindkomstlande (fleste studier foretaget i USA)

	Forfatter(e) og år	Titel	Indsats(formål)	Alder børn/unge	Design	Antal inkluderede primærstudier i reviewet	Lande (ant. studier)
28	King, T. and Fazel, M. (2021)	Examining the mental health outcomes of school-based peer-led interventions on young people: A scoping review of range and a systematic review of effectiveness	Forskellige indsatser for unge af unge	9-20 år	Randomiseret kontrolleret forsøg og observationsstudier	11	Ikke angivet
29	Mertens, E.C.A., Deković, M., van Londen, M., Spitzer, J.E. & Reitz, E. (2022)	Components related to long-term effects in the intra- and interpersonal domains: A meta-analysis of universal school-based interventions	SEL	11-18 år	Randomiseret kontrolleret forsøg og kvasi-randomiseret kontrolleret	54	Europa (26), USA (13), Australien (6), Asien (5), Afrika (2) og Canada (2)
30	Moon, J., Webster, C. A., Mulvey, K. L., Brian, A., Stodden, D. F., Egan, C. A., Ha, T., Merica, C. B. & Beets, M. W. (2024)	Physical activity interventions to increase children's social and emotional learning: A systematic review and meta-analysis based on the comprehensive school physical activity programme framework	SEL, fysisk aktivitet	5-12 år	Randomiseret kontrolleret forsøg eller kvasi-eksperimentelt	32 i narrativ syntese, 26 i meta-analyse	Nordamerika (11), Europa (14), Australien (2) og Sydamerika (1)
31	Moy, G., Polanin, J.R., McPherson, C. & Phan, T. (2018)	International adoption of the "second step" program: Moderating variables in treatment effects	SEL, Second-step	4-14 år	Randomiseret kontrolleret eksperimentelt og kvasi-eksperimentelt	27	USA (23), Europa (3) og Central Amerika (1)
32	Murano, D., Sawyer, J.E. & Lipnevich, A.A. (2020)	A meta-analytic review of preschool social and emotional learning interventions	SEL, fx De Utrolige År, PATHS og ICPS	0-5 år	Randomiseret kontrolleret forsøg eller kvasi-eksperimentelt	33	Ikke angivet

	Forfatter(e) og år	Titel	Indsats(formål)	Alder børn/unge	Design	Antal inkluderede primærstudier i reviewet	Lande (ant. studier)
33	Raniti, M., Rakesh, D., Patton, G.C. & Sawyer, S.M. (2022)	The role of school connectedness in the prevention of youth depression and anxiety: A systematic review with youth consultation	HSTP: 'The High School Transition Program'. Formål er at reducere risici for depressive symptomer ved overgang til high school. Indsats stiller social støtte/skolestøtte til rådighed og fremmer deltagelse i positive skoleaktiviteter	14-24 år	Longitudinal	1	USA (69.4 %)
34	Roberts, G.J., Solis, M., Ciullo, S., McKenna, J.W. & Vaughn, S. (2015)	Reading interventions with behavioral and social skill outcomes: A synthesis of research	Forskellige læseindsatser (fx phonemic awareness (PA) and phonics, fluency, sentence approach)	K-12 (ca. 5-18 år)	Randomiseret kontrolleret forsøg og kvasi-eksperimentelt	15	USA
35	Siddiqui, N. & Ventista, O.M. (2018)	A review of school-based interventions for the improvement of social emotional skills and wider outcomes of education	SEL. Forskellige skolebaserede indsatser: RULER (skolebaseret indsatsprogram, der følger WHO-anbefalinger), LIFT program, Insights, PATHS, Second Step, STAR-projekt	6-12 år	Randomiseret kontrolleret forsøg og kvasi-eksperimentelt	37	Ikke angivet
36	Smith, S., Barajas, K., Ellis, B., Moore, C., McCauley, S. & Reichow, B. (2021)	A meta-analytic review of randomized controlled trials of the good behavior game	PBIS. Good Behavior Game (GBG)	5-11 år	Randomiseret kontrolleret forsøg	7	Ikke angivet
37	Whear, R., Thompson-Coon, J., Boddy, K., Ford, T., Racey, D. & Stein, K. (2013)	The effect of teacher-led interventions on social and emotional behaviour in primary school children: A systematic review	Indsatser, hvor lærere trænes i at fremme børns social-emotionelle færdigheder og/eller adfærd Proactive classroom management, GBG, Respect program,	3-12 år	Randomiseret eller ikke-randomiseret kontrolleret forsøg	14 (8 af dem er RCT)	USA (8), Spanien (1), Belgien (1), Holland (1), Norge (1), Irland (1) og

Forfatter(e) og år	Titel	Indsats(formål)	Alder børn/unge	Design	Antal inkluderede primærstudier i reviewet	Lande (ant. studier)
		Classroom management improvement study (CMIS), Contingency management system, Incredible years teacher classroom management (IYTCM), Think time, Responsive classroom approach				Storbritannien (1)

Kilde: VIVE.

Bilag 3 Aldersmålgrupper

Bilagstabel 3.1 viser, hvilke aldersmålgrupper de forskellige områder indeholder inden om.

Bilagstabel 3.1 Aldersdækning under de forskellige emneområder

Type udfaldsmål	UNDEREMNE	Dagtilbud (0-6)	Grundskole (6-16)	Ungdomsuddannelse (16-19)	Videregående uddannelse (18-25)	Fritidsområdet
HØRE TIL	(Oplevelsen af) skoletilhør		X	(x)		
	(Oplevelsen af) ensomhed				X	(X)
ADFÆRD	Skolemiljø		X	(x)		
	Mobning	(x)	X	(x)		
	Sportsaktiviteter	(x)	X	(x)	X	X
	(Oplevelsen af) venskaber		X	X	X	
	Naturbaseret undervisning		X			
	Fysiske rammer fri leg		X			
SEL		X	X	X		(X)

Kilde: VIVE.

